

**BATI TRAKYA BÖLGESİNDE İYİ TARIM
UYGULAMALARI İLE KİRAZ ÜRETEN
İŞLETMELERİN EKONOMİK ANALİZİ**

Chakan ALI

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**BATI TRAKYA BÖLGESİNDE İYİ TARIM UYGULAMALARI İLE KİRAZ
ÜRETEN İŞLETMELERİN EKONOMİK ANALİZİ**

Chakan ALI
0000-0003-0719-6440

Doç. Dr. Tolga TİPİ
(Danışman)

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

BURSA – 2021
Her hakkı saklıdır.

TEZ ONAYI

Chakan ALI tarafından hazırlanan “**Batı Trakya Bölgesinde İyi Tarım Uygulamaları İle Kiraz Üreten İşletmelerin Ekonomik Analizi**” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman : Doç. Dr. Tolga TİPİ

- Başkan** : Prof. Dr. Hasan VURAL
0000-0003-2323-4806
Bursa Uludağ Üniversitesi,
Ziraat Fakültesi,
Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı
İmza
- Üye** : Doç. Dr. Süleyman KARAMAN
0000-0003-0042-7912
Akdeniz Üniversitesi,
Ziraat Fakültesi,
Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı
İmza
- Üye** : Doç. Dr. Tolga TİPİ
0000-0002-1090-3639
Bursa Uludağ Üniversitesi,
Ziraat Fakültesi,
Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı
İmza

Yukarıdaki sonucu onaylarım

Prof. Dr. Hüseyin Aksel EREN
Enstitü Müdürü
.././.....

B.U.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

/ /2021

Chakan ALI

TEZ YAYINLANMA FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezin/raporun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma izni Bursa Uludağ Üniversitesi'ne aittir. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet hakları ile tezin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları tarafımıza ait olacaktır. Tezde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederiz.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan “**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**” kapsamında, yönerge tarafından belirtilen kısıtlamalar olmadığı takdirde tezin YÖK Ulusal Tez Merkezi / B.U.Ü. Kütüphanesi Açık Erişim Sistemi ve üye olunan diğer veri tabanlarının (Proquest veri tabanı gibi) erişimine açılması uygundur.

Danışman Adı-Soyadı

Öğrencinin Adı-Soyadı

Tarih

Tarih

İmza

İmza

Bu bölüme kişinin kendi el yazısı ile okudum anladım
yazmalı ve imzalanmalıdır.

Bu bölüme kişinin kendi el yazısı ile okudum
anladım yazmalı ve imzalanmalıdır.

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

BATI TRAKYA BÖLGESİNDE İYİ TARIM UYGULAMALARI İLE KIRAZ ÜRETEN İŞLETMELERİN EKONOMİK ANALİZİ

Chakan ALI

Bursa Uludağ Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Tolga TİPİ

Batı Trakya’da yaşayan insanlar geçimlerini ağırlıklı olarak tarımdan sağlamaktadır. Bölgede tarımı yapılan başlıca ürünler ise kiraz, pamuk ve tütündür. Üretilen kirazın önemli bir kısmı diğer AB ülkelerine ihraç edilmektedir. Tarımsal üretimde ihracat olanakları artarken, sürekliliğin sağlanması ve insan sağlığının korunması açısından tüketiciye güvenli gıda sağlayan İyi Tarım Uygulamaları standartlarının önemi ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmada Batı Trakya bölgesinde İyi Tarım Uygulamaları ile kiraz üreten 66 işletmeden, anket yolu ile toplanan veriler kullanılarak işletmelerin ekonomik analizi yapılmıştır. İncelenen işletmelerin %40,9’u 21 yılı aşkın süredir kiraz yetiştiriciliği yapmaktadır. Kiraz yetiştiricilik sistemi %74,2 oranında klasik dikim bahçelerden oluşmakta ve %53’ünde erkenci, orta ve geççi çeşitlerin tamamı bulunmaktadır. İşletmelerin %74,2’si İTU ile birlikte gelirlerinde artış olduğunu belirtmişlerdir. İncelenen işletmelerde ortalama kiraz bahçesi büyüklüğü 10,4 dekar, ağaç başına verim 10,9 kg, dekara verim 527 kg ve dekar başına ağaç sayısı 48 olarak belirlenmiştir. Tesis döneminde 1192,75 €/da olan toplam masrafın %31,1’i değişen, %68,9’u ise sabit masraflardan oluşmaktadır. Üretim döneminde dekara ortalama masraf 494,94 € olarak hesaplanmış, bu masrafın %68,50’si ise değişen masraf olarak belirlenmiştir. Ortalama satış fiyatı 1,37 €/kg olarak bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, bir kilogram kirazın maliyeti 0,94 €, gayrisafi üretim değeri 721,99 €/da, net kar 227,05 €/da ve nispi kar 1,46 olarak hesaplanmıştır.

Anahtar Kelimeler: kiraz, Batı Trakya, iyi tarım uygulamaları, maliyet.
2021, x + 85 sayfa.

ABSTRACT

MSc Thesis

ECONOMIC ANALYSIS OF CHERRY GROWING FARMS WITH GOOD AGRICULTURAL PRACTICES IN WESTERN THRACE REGION

Chakan ALI

Bursa Uludag University
Institute of Natural and Applied Sciences
Department of Agricultural Economics

Supervisor: Assoc. Prof.Dr. Tolga TİPİ

The primary income source of people living in Western Thrace is agriculture. The main agricultural products of the region are cherries, cotton and tobacco. Most of the cherries produced in the area are exported to the other EU countries. While export opportunities increase in agricultural production, the importance of the Good Agricultural Practices (GAP) standard emerges in ensuring sustainability and protecting human health and providing safe food to consumers.

This research aims to analyze the economic aspects of cherry growing farms by using data obtained from the 66 farms in the area that apply GAP to production in the Western Thrace region. In the research area, 40.9% of the farms have been producing cherries for more than 21 years. The cherry growing chart in the orchards is the classical planting with a share of 74,2%. 53% of farms have early, medium, and other late varieties of cherries. 74,2% of farmers have specified that GAP has increased their incomes. The average size of cherry orchards, yield per tree, yield per decare, and the number of trees per decare were determined as 10,4 decares, 10,9 kg, 527 kg, and 48, respectively. The total establishment cost of the cherry orchard was determined to be 1192,75 €/decares. The average production cost was defined as 494,94 €/decares. The average selling price and production cost of cherries have been calculated as 1.37 €/kg and 0,94€/kg, respectively. Gross production value, net profit, and relative profit were 721,99 €/decares, 227,05 €/decares, and 1,46 in the Western Thrace region, respectively.

Keywords: cherry, Western Thrace, Good Agricultural Practices, production cost.
2021, x + 85 pages.

TEŞEKKÜR

Çalışmanın her aşamasında beni yönlendiren ve desteğini esirgemeyen, karşılaştığım zorlukları bilgi ve tecrübesi ile aşmamda yardımcı olan değerli danışman hocam Doç. Dr. Tolga TİPİ' ye teőekkürlerimi sunarım.

Tezimin birçok aşamasında beni yalnız bırakmayan ve her konuda bana destek olan değerli arkadaşım Özgecan KADAĞAN' a teşekkür ederim.

Tezimin her aşamasında beni yalnız bırakmayan ve her konuda destek olan aileme sonsuz sevgi ve saygılarımı sunarım.

Chakan ALI

/ /2021

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ.....	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	viii
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	ix
1. GİRİŞ.....	1
2. KURAMSAL TEMELLER ve KAYNAK ARAŞTIRMASI.....	4
2.1. İyi Tarım Uygulamaları.....	11
2.1.1 İTU dünyadaki gelişimi ve amacı.....	11
2.1.2. AB’de İyi Tarım Uygulamaları.....	13
2.1.3. İTU denetim ve sertifikasyon aşaması.....	15
2.2. Dünyada ve Yunanistan’da Kiraz Üretiminin Mevcut Durumu.....	20
2.2.1. Dünyada kiraz üretimi ve verimi.....	20
2.2.2. Yunanistan’da Kiraz Üretimi.....	22
2.2.3. Dünya kiraz dış ticareti.....	24
2.2.4. Yunanistan’da kiraz üretimine yönelik desteklemeler.....	25
2.3. Batı Trakya Bölgesi’nde Kiraz Üretiminin Mevcut Durumu.....	27
2.3.1. Batı Trakya Bölgesi’nde kiraz üretimi.....	27
2.3.2. Batı Trakya Bölgesi’ndeki kirazın pazarlaması.....	29
3. MATERYAL ve YÖNTEM.....	32
3.1. Materyal.....	32
3.2. Yöntem.....	32
3.2.1. Örneklem aşamasında kullanılan yöntem.....	32
3.2.2. Verilerin analizi ve değerlendirilmesinde kullanılan yöntem.....	33
4. ARAŞTIRMA BULGULARI.....	35
4.1. Araştırma Alanı Hakkında Genel Bilgiler.....	35
4.2. İncelenen İşletmelerde Üreticilere Ait Bilgiler.....	36
4.2.1. Üreticilerin cinsiyet durumu.....	36
4.2.2. Üreticilerin yaş durumu.....	37
4.2.3. Üreticilerin eğitim durumu.....	37
4.2.4. Aile bireylerinin toplam sayısı.....	38
4.2.5. Tarımda çalışan aile bireylerinin sayısı.....	38
4.2.6. Kiraz üretiminde kullanılan iş gücü ve kaynağı.....	39
4.2.7. Üreticilerin tarımsal gelir durumu.....	39
4.2.8. Üreticilerin tarım dışı gelir durumu.....	39
4.2.9. Üreticilerin kiraz gelirlerinin toplam tarımsal gelirleri içindeki payı.....	40
4.2.10. Üreticilerin tarımla ilgilenme durumu.....	40
4.2.11. Üreticilerin kiraz yetiştiriciliği deneyimi.....	41
4.2.12. Üreticilerin herhangi bir organizasyona üye olma durumu.....	41
4.3. İncelenen İşletmelerin Özellikleri.....	42
4.3.1. İşletmelerin toplam arazi varlığı.....	42
4.3.2. İşletme arazilerinin sulanma durumu.....	43
4.4. İncelenen İşletmelerde kiraz yetiştiriciliği.....	44
4.4.1. İşletmelerin kiraz arazisi varlığı.....	44
4.4.2. İşletmelerin arazi parsel sayısı.....	44

4.4.3. Dekardaki ağaç sayısı.....	45
4.4.4. Kirazlarda kullanılan yetiştiricilik sistemi.....	45
4.4.5. İşletmelerde mevcut olan kiraz çeşitleri.....	46
4.4.6. İşletmelerin ortalama kiraz verimleri.....	46
4.5. İncelenen İşletmelerde Kiraz Pazarlama Yapısı.....	47
4.5.1. İşletmelerde kiraz pazarlama şekilleri.....	47
4.5.2. İşletmelerin fabrikalara kiraz satış miktarı ve satış fiyatları.....	47
4.5.3. Üreticilerin manavlara kiraz satış miktarı ve satış fiyatları.....	48
4.5.4. Erkenci kiraz çeşitlerinde ortalama satış fiyatı.....	49
4.5.5. Orta dönem kiraz çeşitlerinde ortalama satış fiyatı.....	50
4.5.6. Geç dönem kiraz çeşitlerinde ortalama satış fiyatı.....	51
4.6. İşletmelerin Kiraz Yetiştiriciliğine İlişkin Görüşleri.....	51
4.6.1. Üreticilerin kiraz satış fiyatlarından memnuniyet durumları.....	51
4.6.2. Üreticilerin kiraz yetiştiriciliği yapma durumları.....	52
4.6.3. Kiraz üretiminin diğer üretim faaliyetlerine göre karlılığı.....	52
4.6.4. Kiraz satışında karşılaşılan sorunlar.....	54
4.6.5. Kiraz yetiştiriciliğinde karşılaşılan sorunlar.....	54
4.7. Üreticilerin İyi Tarım Uygulamalarına Yaklaşımları.....	56
4.7.1. Üreticilerin İTU'ya başlama süresi.....	56
4.7.2. Üreticilerin İTU sertifikasyon durumu.....	56
4.7.3. Üreticilerin İTU tercih etme sebepleri.....	57
4.7.4. İTU'nun yaygınlaşması için verilmesi gereken destekler.....	59
4.7.5. İTU kapsamında yapılan eğitimlere katılma durumu.....	59
4.7.6. İTU kapsamında yayınlar yapılmasının gerekliliği.....	60
4.7.7. İTU kapsamında en önem verilen kültürel işlemler.....	60
4.7.8. İTU sertifikasının kirazın pazarlanmasında etkisi.....	61
4.7.9. İTU'ya dahil olduktan sonra gelirdeki değişim.....	61
4.7.10. İTU'dan memnuniyet durumu.....	62
4.7.11. Tarımsal faaliyet deneyimi ile kiraz yetiştiriciliği deneyimi arasındaki ilişki.....	62
4.7.12. Yetiştiricilik sistemi ile dekara dikili ağaç sayısı arasındaki ilişki.....	63
4.7.13. Dekara dikili ağaç sayısı ile dekardan elde edilen ortalama verim arasındaki ilişki.....	63
4.7.14. Üreticilerin kiraz satış fiyatlarından memnuniyetleri ile İTU sonrası gelirdeki artışın karşılaştırılması.....	64
4.7.15. Yetiştiricilik sistemi ile dekara ortalama verim arasındaki ilişki.....	64
4.7.16. Kirazlarda kullanılan yetiştiricilik sistemi ile üreticilerin kiraz gelirlerinin toplam tarımsal gelirleri içindeki payı sorularının karşılaştırılması.....	65
4.7.17. Kirazlarda kullanılan yetiştiricilik sistemi ile üreticilerin yaş durumunun karşılaştırılması.....	65
4.7.18. Üreticilerin tarımsal gelir durumu ile tarımsal faaliyet deneyimi arasındaki ilişki.....	67
4.8. Tesis ve Üretim Dönemi Masraf Kalemleri.....	67
4.8.1. Tesis dönemi masraf unsurları.....	67
4.8.2. Üretim dönemi masraf unsurları.....	68
4.8.3. Kiraz yetiştiriciliğinde ürün maliyeti ve karlılık.....	69
5. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	71

KAYNAKLAR.....	76
EKLER.....	81
ÖZGEÇMİŞ.....	85

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
Da	Dekar
DM	Değişen Masraflar
ELGA	Yunanistan Tarım Tazminatlar Kurumu
ELGO	Yunanistan Tarım Kurumu
ELSTAT	Yunanistan İstatistik Kurumu
EU	European Union
EUREP	Euro Retailer Produce Working Group (Avrupa Perakendecileri Tarım Ürünleri Çalışma Grubu)
EUREPGAP	Euro Retailer Produce Working Group Good Agricultural Practices (Avrupa Perakendecileri Tarım Ürünleri Çalışma Grubu İyi Tarım Uygulamaları)
FAO	Food and Agricultural Organization (Gıda ve Tarım Örgütü)
GDP	Gross Domestic Product (Gayri Safi Yurtiçi Hasıla)
GGN	Global Gap Number (İyi Tarım Uygulamaları Numarası)
GAP	Good Agricultural Practices (İyi Tarım Uygulamaları)
GLOBALGAP	The Global Partnership for Good Agricultural Practice (İyi Tarım Uygulamaları İçin Küresel Ortaklık)
GSÜD	Gayri Safi Üretim Değeri
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
HACCP	Hazard Analysis and Critical Control Point (Tehlike Analizi ve Kritik Kontrol Noktaları)
Ha	Hektar
ICM	Entegre Ürün Yönetimi
IPM	Entegre Zararlı Yönetimi
ISO	Çevre Yönetimi Sistemi
İTU	İyi Tarım Uygulamaları
Kg	Kilogram
M	Metre
MAP	Modifiye Atmosfer Poşetler
OHSAS	İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi
OTP	Ortak Tarım Politikası
SCKM	Suda Çözünür Kuru Madde
SM	Sabit Masraflar
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı)
SWOT	Strengths, Weaknesses, Opportunities, and Threats (Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar ve Tehditler)
TC	Türkiye Cumhuriyeti
TETA	Titre Edilebilir Kuru Madde

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 2.1. GLOBALGAP Sertifika Örnekleri.....	16
Şekil 2.2. GLOBALGAP Yönetim Organizasyonu.....	17
Şekil 2.3. Ülkeler Bazında Dünya Kiraz Üretim Alanı (ha).....	21
Şekil 2.4. Ülkelerin Kiraz Verimleri (kg/da).....	21
Şekil 2.5. 2020 Yılı Tarımsal Desteklemeler ve Miktarları.....	26
Şekil 2.6. Üreticilerin Kiraz Pazarlama Kanalları.....	31
Şekil 4.1. Batı Trakya Bölgesi Kiraz Üretim Alanları.....	36

ÇİZELGELER DİZİNİ

	Sayfa
Çizelge 2.1. Dünya Kiraz Üretimi (Ton).....	20
Çizelge 2.2. İllere Göre Kiraz Üretim Miktarı ve Alanı.....	22
Çizelge 2.3. Ülkelere Göre Dünya İhracat Verileri.....	24
Çizelge 2.4. Ülkelere Göre Dünya İthalat Verileri.....	25
Çizelge 4.1. Üreticilerin Cinsiyet Durumu.....	37
Çizelge 4.2. Üreticilerin Yaş Durumu.....	37
Çizelge 4.3. Üreticilerin Eğitim Durumu.....	37
Çizelge 4.4. Aile Bireylerinin Toplam Sayısı.....	38
Çizelge 4.5. Tarımda Çalışan Aile Bireylerinin Sayısı.....	38
Çizelge 4.6. Kirazcılıkta Kullanılan İş gücü ve Kaynağı.....	39
Çizelge 4.7. Üreticilerin Tarımsal Gelir Durumu.....	39
Çizelge 4.8. Üreticilerin Tarım Dışı Gelir Durumu.....	40
Çizelge 4.9. Üreticilerin Kiraz Gelirlerinin Toplam Tarımsal Gelirleri İçindeki Payı.....	40
Çizelge 4.10. Üreticilerin Tarımla İlgilenme Durumu.....	41
Çizelge 4.11. Üreticilerin kiraz yetiştiriciliği deneyimi.....	41
Çizelge 4.12. Üreticilerin Herhangi Bir Organizasyona Üye Olma Durumu.....	42
Çizelge 4.13. İşletmelerin Toplam Arazi Varlığı.....	42
Çizelge 4.14. Üreticilerin Toplam Sulanmayan Arazi Büyüklüğü.....	43
Çizelge 4.15. Üreticilerin Toplam Sulanan Arazi Büyüklüğü.....	43
Çizelge 4.16. İşletmelerin Kiraz Arazisi Varlığı.....	44
Çizelge 4.17. Üreticilerde Parsel Arazilerin Durumu.....	44
Çizelge 4.18. Dekara Dikili Ağaç Sayısı.....	45
Çizelge 4.19. Kirazlarda Kullanılan Yetiştiricilik Sistemi.....	45
Çizelge 4.20. Üreticilerde Mevcut Olan Kiraz Çeşitleri.....	46
Çizelge 4.21. Dekar Başına Elde Edilen Ortalama Verim.....	46
Çizelge 4.22. İşletmelerin Kirazlarını Pazarlama Durumu.....	47
Çizelge 4.23. Üreticilerin Fabrikalara Kiraz Satış Miktarı.....	47
Çizelge 4.24. Üreticilerin Kiraz Fabrikalarına Satış Fiyatı.....	48
Çizelge 4.25. Üreticilerin Manavlara Kiraz Satış Miktarı.....	48
Çizelge 4.26. Üreticilerin Manavlara Kiraz Satış Fiyatı.....	49
Çizelge 4.27. Erkenci Kiraz Çeşitlerinde Ortalama Satış Fiyatı.....	49
Çizelge 4.28. Orta Dönem Kiraz Çeşitlerinde Ortalama Satış Fiyatı.....	50
Çizelge 4.29. Geç Dönem Kiraz Çeşitlerinde Ortalama Satış Fiyatı.....	51
Çizelge 4.30. Üreticilerin Kiraz Satış Fiyatlarından Memnuniyet Durumları.....	51
Çizelge 4.31. Üreticilerin Kiraz Yetiştiriciliğine Yönelme Durumu.....	52
Çizelge 4.32. Kiraz Üretimine Diğer Üretim Faaliyetlerine Göre Getirisi.....	52
Çizelge 4.33. Kiraz Üretiminde Karlılık Durumu.....	53
Çizelge 4.34. Kiraz Satışında Karşılaşılan Sorunlar.....	53
Çizelge 4.35. Kiraz Yetiştiriciliğinde Karşılaşılan Sorunlar.....	55
Çizelge 4.36. Üreticilerin İTÜ'ya Başlama Süresi.....	55
Çizelge 4.37. Üreticilerin İTÜ Sertifikasyon Durumu.....	56
Çizelge 4.38. Üreticilerin İyi Tarım Uygulamalarını Tercih Etme Sebepleri.....	56
Çizelge 4.39. İTÜ'nun Yaygınlaşması İçin Verilmesi Gereken Destekler.....	58
Çizelge 4.40. İTÜ Kapsamında Yapılan Eğitimlere Katılma Durumu.....	59
Çizelge 4.41. İTÜ Kapsamında Yayınlar Yapılmasının Uygunluk Durumu.....	59

Çizelge 4.42. İTU Kapsamında En Önem Verilen Kültürel İşlemler.....	60
Çizelge 4.43. İTU Sertifikasının Kirazın Pazarlanmasındaki Etkisi.....	60
Çizelge 4.44. İTU'ya Dahil Olduktan Sonra Gelirdeki Artış Durumu.....	60
Çizelge 4.45. İTU'dan Memnuniyet Durumu.....	61
Çizelge 4.46. Kiraz Yetiştiriciliği Deneyimi.....	61
Çizelge 4.47. Yetiştiricilik Sistemi ile Dekara Dikili Ağaç Sayısı Arasındaki İlişki.....	62
Çizelge 4.48. Dekara Dikili Ağaç Sayısı ile Dekardan Elde Edilen Ortalama Verim Arasındaki İlişki.....	62
Çizelge 4.49. Üreticilerin Kiraz Satış Fiyatlarından Memnuniyetleri ile İTU Sonrası Gelirdeki Artışın Karşılaştırılması.....	63
Çizelge 4.50. Yetiştiricilik Sistemi ile Dekara Ortalama Verim Arasındaki İlişki.....	64
Çizelge 4.51. Kirazlarda Kullanılan Yetiştiricilik Sistemi ile Üreticilerin Kiraz Gelirlerinin Toplam Tarımsal Gelirleri İçindeki Payı Sorularının Karşılaştırılması.....	64
Çizelge 4.52. Kirazlarda Kullanılan Yetiştiricilik Sistemi ile Üreticilerin Yaş Durumunun Karşılaştırılması.....	65
Çizelge 4.53. Üreticilerin Tarımsal Gelir Durumu ile Tarımsal Faaliyet Deneyimi Arasındaki İlişki.....	66
Çizelge 4.54. Tesis Dönemi Masraf Unsurları.....	67
Çizelge 4.55. Üretim Dönemi Masraf Unsurları.....	68
Çizelge 4.56. Kiraz Yetiştiriciliğinde Ürün Maliyeti ve Karlılık.....	69

1.GİRİŞ

Tarım sektörü insanlık tarihinin başlangıcından bu yana stratejik bir öneme sahiptir. Artan nüfusun gıda ihtiyacının karşılanması, gıda güvenliğinin sağlanması ve doğal kaynakların korunması gibi hususlar tarım sektörünün önemini artırmaktadır. Özellikle içinde bulunduğumuz Covid-19 pandemi döneminde dengeli beslenme, bağışıklığı güçlü tutmak için sağlıklı gıdaların tüketilmesi ve tarımsal arz güvencesinin sağlanması önem arz etmektedir.

Avrupa Birliği (AB) bütçesindeki en önemli harcama kalemi yaklaşık %37 ile Ortak Tarım Politikası (OTP) çerçevesinde tarım sektörüne yapılan harcamalardır. AB'nde tarım sektörüne verilen önem bu rakamdan da anlaşılmaktadır (Bilge ve Çelikay 2010).

II. Dünya savaşından sonra gelişmiş ülkeler artan dünya nüfusunun gıda ihtiyacını karşılayabilmek amacıyla birim alandan daha yüksek verimlilik elde etmek için farklı tarım politikaları uygulamaya başlamışlardır. Yeşil devrim adını verdikleri politikalar doğrultusunda yapılan uygulamalarla yoğun biçimde pestisit ve gübre kullanımı gerçekleşmiş, bilinçsizce kullanılan bu ilaçlar kimyasal girdi kullanımını arttırdığından aynı zamanda makineleşmenin de artmasına neden olmuştur. Bununla birlikte yanlış toprak işleme uygulamaları da beraberinde gelmiştir. Bu şekilde her geçen yıl toprağın fiziksel yapısında bozulmalar gözlenmiş, toprağın doğal yapısındaki organik maddelerin kaybolduğu ve toprakta yaşayan çeşitli canlıların yok olmaya başladığı görülmüştür. Bu gelişmeler verimlilik üzerinde olumlu etki yapmış olsa da insan sağlığı ve çevre üzerinde olumsuz sonuçlar yaratmıştır.

Bu olumsuzluklar, özellikle refah düzeyi yüksek, bilinçli tüketicilerin, satın aldıkları ürünlerin hangi aşama ve işlemlerden geçerek sofralarına geldiğini ve güvenilir olup olmadığını sorgulamalarına neden olmuş, insan, çevre ve hayvan sağlığını önemseyen daha kontrollü bir üretim sürecinin oluşturulması gerektiğini ortaya çıkarmıştır (Öner Aba ve Işın 2014). Birim alandan daha fazla verim elde etmenin yanında, girdi temininden ürünlerin tüketiciye ulaştırılmasına kadar geçen tüm süreçte, çevre ve insan sağlığına

duyarlı bir tarımsal üretimin ön plana çıktığı günümüzde “gıda güvenliği” kavramı önem kazanmıştır.

Gıda güvenliği konusunun, insan sağlığını tehdit etmesinin yanında dünya gıda ticaretini zorlaştırdığının fark edilmesi yeni tarımsal üretim sistemlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu doğrultuda geliştirilen tarım sistemlerinden biri de, Almanya’da kurulan Avrupa Perakendecileri Ürün Çalışma Grubu (Euro Retailer Produce Working Group - EUREP) tarafından 1999 yılında yayınlanan yaş meyve ve sebze İyi Tarım Uygulamaları (Good Agricultural Practices: GAP)’na ilişkin esasların belirlendiği EUREPGAP protokolüdür. Avrupa ülkelerinde başlatılan bu uygulama ilerleyen yıllarda dünya geneline yayılmış ve 2007 yılında EUREPGAP’in ismi GLOBALGAP olarak değiştirilmiştir (Öner Aba ve Işın 2014).

İyi Tarım Uygulamaları (İTU), uygun teknolojileri kullanarak çevre, insan ve hayvan sağlığına zarar vermeyen bir tarımsal üretimin yapılmasının yanında doğal kaynakların korunması, tarımda izlenebilirlik ve sürdürülebilirlik ile gıda güvenliğinin sağlanmasını amaçlamaktadır (Hasdemir 2011).

Avrupa Birliği ülkeleri, İTU’yu içeren GLOBALGAP protokolü ile dış alımını yaptıkları meyve ve sebzelerin, kontrollü ve sertifikalı olarak üretilmesi şartını getirmiştir (Öner Aba ve Işın 2014). İnsanların tüketim alışkanlıkları sürekli değişirken Covid-19 virüsünün de etkisiyle dökme ürünler değerini kaybederken, ambalajlı ve sertifikalı ürünler daha fazla rağbet görmeye başlamıştır. GLOBALGAP ve organik sertifikalı ürünlere talep gittikçe artmaktadır. Tüketiciler süper market ve marka imajı olan ürünlere daha fazla güvenmektedirler (Anonim 2020a).

Yunanistan’da meyvecilik alanında son yıllarda gelişim gösteren en önemli ürünlerden birisi kirazdır. Yunanistan, 2019 yılında 81.600 ton kiraz üretimiyle dünya kiraz üretiminde %3,14’lük bir paya sahiptir. 2019 yılı toplam dünya kiraz ihracat değerinin %1,5’luk değerine karşılık gelen yaklaşık 20.826 ton kiraz ihracatı gerçekleştirmiştir. Son yıllarda kiraz, üretimi ve ihracatı açısından önemli gelişmeler göstermektedir. En çok kiraz ihracatı Hollanda, Sırbistan ve Almanya gibi Avrupa ülkelerine yapılmaktadır. Bu

nedenle, kiraz üretiminin iyi tarım uygulamaları dikkate alınarak yapılması, kiraz ihracatının artış trendinin korunması ve sürdürülebilirliği açısından önemli olmakla birlikte kaliteli kiraz üretimi ile ihraç fiyatlarının artmasına da katkı sağlaması açısından oldukça önemlidir. Kiraz yetiştiriciliğinin araştırma bölgesindeki potansiyeli ve söz konusu bölgede daha önce kirazın ekonomik analizine ilişkin bir çalışma yapılmamış olması araştırmanın önemini artırmaktadır.

Bu çalışmada, son yıllarda kiraz üretimi açısından gelişme gösteren Yunanistan'ın Batı Trakya bölgesinde iyi tarım uygulamaları ile kiraz üreten işletmelerin ekonomik analizi amaçlanmıştır. Bu amaçla, iyi tarım uygulamaları ile kiraz üretimi yapan üreticilerden anket yöntemiyle derlenen veriler ışığında Yunanistan'ın Batı Trakya bölgesindeki kiraz yetiştiriciliğinin maliyet ve karlılık analizi yapılmış, iyi tarım uygulamalarının ürün pazarlamasında ve üretici gelirini artırma açısından sağladığı katkılar değerlendirilmiş, karşılaşılan sorunlar saptanarak bazı öneriler getirilmiştir.

2. KURAMSAL TEMELLER ve KAYNAK ARAŞTIRMASI

Yunanistan’da bugüne kadar iyi tarım uygulamaları ile üretim yapan kiraz işletmelerinin ekonomik analizine yönelik yapılmış herhangi bir araştırma bulunmamıştır. Konu ile doğrudan veya dolaylı olarak ilgili olduğu düşünülen kaynaklar aşağıda sırasıyla sunulmuştur.

Hasdemir (2011), “Kiraz Yetiştiriciliğinde İyi Tarım Uygulamalarının Benimsenmesini Etkileyen Faktörlerin Analizi” isimli araştırmasında Afyonkarahisar ilinde yer alan kiraz üreticilerinin bireysel ve işletme özelliklerini inceleyerek, üreticilerin iyi tarım uygulamalarını (İTU) benimsemesinde etkili olan faktörleri belirlemiştir. Bu amaçla, Afyonkarahisar ilinde kiraz üretimi yapan üreticiler arasından tabakalı örnekleme yöntemi ile belirlenen 136 üreticiden toplanan veriler analiz edilmiştir. İTU yapan ve yapmayan gruplar arasında farklılığı anlamlı bulunan bağımsız değişkenlerin, lojistik regresyon çözümlemesi yapılarak İTU yapma kararına olan etkileri oransal olarak belirlenmiştir.

Kazantzis ve Marnasidis (2013), “Güncellenmiş Kiraz Yetiştirme Kılavuzu”, El.g.o Dimitra Kurumu ve Yapraklarını Döken Ağaçlar Enstitüsü Tarafından Ortak Yayınlanan Kiraz İle İlgili Genel Bilgilendirme” adlı çalışmalarında, Yunanistan’da kiraz üretimini konu edinmişlerdir. Kiraz ile ilgili teknik bilgilendirmelerin yanında, dünyada kiraz üretiminin mevcut durumu, Yunanistan’da kiraz piyasası, mevcut üretim alanı ve üretim, verimi, kiraz dış ticareti, üreticilerin kiraz satış fiyatları gibi konuları ele almışlardır. Yunanistan’ın Avrupa’ya göre kirazda daha erkenci bir bölge olmasının sağladığı avantajdan bahsetmişlerdir. Kiraz üretimin Yunanistan’da Mayıs ayından başlayarak bölgelere göre farklılıklar göstererek, yaklaşık 90 günlük periyoda yayıldığını ifade etmişlerdir. Yunanistan’da yetiştiriciliği aktif olarak yapılan 20 civarında kiraz çeşidi olduğunu söylemişlerdir. Yunanistan mevcut üretimi içerisinde en büyük payı %65 ile Makedonya bölgesi aldığını belirtmişlerdir.

Aktürk ve ark. (2014) tarafından yapılan “Tarımda Konvansiyonel Üretim ile İyi Tarım Uygulamalarının Karşılaştırılması: Çanakkale İlinde Şeftali ve Kiraz Örneği” isimli çalışmada, Çanakkale ili Lapseki ilçesinde 62 şeftali ve 48 kiraz üreticisi olmak üzere

toplam 110 üretici ile anket yapılmıştır. Çalışmada, şeftali ve kirazda iyi tarım uygulamalarına yer veren üreticiler ile konvansiyonel tarım yapan üreticilerin iyi tarım uygulamalarına yaklaşımları ve iyi tarım ürünleri üretimi ve ticaretinin geliştirilme olanakları ortaya konmuştur. Her iki üretim faaliyeti ve üretim yönteminin karşılaştırılması ile maliyetler hesaplanmıştır. Araştırma sonucunda, iyi tarım uygulamaları ile üretim yapıldığında maliyetlerin arttığı, verimlerin ise azaldığı belirlenmiştir. İyi tarım uygulamalarının benimsenmesi için konvansiyonel üretimden daha yüksek kazanç sağlaması gerektiğini vurgulamışlardır.

Bayraktar (2015) yılında yapmış olduğu “İzmir-Kemalpaşa Yöresinde Globalgap Uygulayan ve Uygulamayan Kiraz İşletmelerinin Teknik ve Ekonomik Yönünün Sürdürülebilir Tarım Açısından Değerlendirilmesi” isimli araştırmasında, İzmir-Kemalpaşa Bağyurdu Yaş Meyve Sebze Kooperatifi’ne ortak olan GlobalGAP uygulayan 96, uygulamayan 81 kiraz üreticisinden anket yoluyla veriler toplamıştır. Çalışma sonucunda; GlobalGAP uygulayan üreticilerin hastalık ve zararlılarla mücadele konusunda duyarlı oldukları görülmüştür. Bunlar arasında özellikle ruhsatlı ve kalıntı problemi olmayan ilaçların kullanımı konusundaki duyarlılık ön plana çıkmaktadır. Geleneksel üretim yapan üreticilerin ise özellikle ruhsatlı ilaçların ruhsatlı dozlarda kullanımı, kalıntı problemi olmayan ilaçların seçimi ve ilaçlama ile hasat tarihi arasındaki bekleme süreleri konularında hassas oldukları gözlemlenmiştir.

Aydın ve ark. (2016) “Çanakkale İlinde İyi Tarım Uygulaması Yapan ve Yapmayan İşletmelerde Bazı Ürünlerin Üretim Girdileri ve Maliyetleri” isimli çalışmalarında Çanakkale ilinde şeftali ve kiraz üretiminde iyi tarım uygulaması yapan ve yapmayan tarım işletmelerini incelemişlerdir. Çalışmada iyi tarım uygulaması yapan ve yapmayan işletmelerde sırasıyla dekara ortalama verim 1500 kg ve 1400 kg, nispi kâr 2,05 ve 2, brüt kar 2645,86 TL ve 2410,64 TL ve net kâr 1931,01 TL ve 1749,66 TL olarak hesaplanmıştır. Kirazda iyi tarım uygulaması yapan işletmelerde üretim dönemi masrafları içinde değişen masrafların payı %61,23, sabit masrafların payı ise %38,77 olarak bulunmuştur. Aynı ürün için iyi tarım uygulaması yapmayan işletmelerde üretim dönemi masrafları içinde değişen masrafların payı %62,24, sabit masrafların payı ise %37,76 olarak hesaplanmıştır.

Öz (2016), “Isparta İli Kiraz İhracatının Analizi” adlı çalışmasında Isparta ilinde kiraz üretimi yapan üreticilerden ve bu ilden kiraz alıp ihraç eden firmalardan elde edilen verilerle Isparta ilindeki kiraz ihracatının analizini yapmayı konu edinmiştir. Çalışmada üreticilerden yüz yüze anket metoduyla veriler toplamıştır. Araştırma sonucunda kiraz üretiminin Isparta ili ekonomisi için önemli bir üretim faaliyeti olduğu, Türkiye'nin toplam kiraz üretimi içerisindeki payının 2015 yılında %2.57 civarında olduğunu belirtmiştir. Bunun yanında yetiştirilen kirazın kalitesinin son derece iyi olduğu ve ihraçlık bir ürün olarak ihracatta sorun yaratmadığını belirtirken, sektörde kalite dışında önemli sorunlarında olduğunu vurgulamıştır. Üreticilerin ürettiği kirazı ihracatçıya taze olarak satmaktan başka çaresinin olmadığı ve üreticilerin örgütlenme düzeyinin düşük olduğunu tespit etmiştir. En büyük Pazar olan Avrupa Birliği ve Rusya ile ilişkilerin kiraz ihracatının boyutunu etkilediğini söylemiştir. Üreticilerden alınan görüşleri faktör analizi yardımıyla analiz ederek “Karlılık, Avrupa Birliği, Kalite, İhracatçıya mahkumiyet, Alım merkezleri ve Üniversite ile işbirliği” gibi 6 faktörü üreticilerin kiraz ihracatında önemli gördüğünü tespit etmiştir. İhracatçılarla yapılan anket sonuçlarında ise %73.38 ile en fazla “0900 Ziraat” çeşidinin ihraç edildiği ve firmaların %97.59 oranında ihracatta karayolunu tercih ettiğini ve en cazip pazarın ise Rusya olduğunu dile getirmiştir.

Gökkür ve Çelik (2016), “Meyve ve Sebze Ürünlerinde Küresel Değer Zinciri” adlı çalışmalarında, dünyadaki nüfus artışının tarımsal üretimdeki artışı da zorunlu kıldığını, ancak bu artış hızının normal seviyelerde olmaması, üretmeden tüketenlerin sayısının artması, doğa ile uyumlu yaşamının öneminin yeterince anlaşılabilmesi gibi sebeplerden ötürü insanoğlunun beslenme sorunlarıyla karşılaştığını dile getirmişlerdir. Bahçe ürünlerinde değer zinciri dendiğinde tarladan sofraya, hasat öncesi ve sonrası gerçekleşen tüm işlemler, yani tarımın sürdürülebilirliğini belirten etkinlikler bütünü olduğunu belirtmişlerdir. Üretim aşamasına geçilmeden Pazar araştırması, Ar-Ge çalışmaları, tüketicinin ve üreticinin birbirine taahhüdü olan ürün tedarik sözleşmeleri, çiftçiye sağlanacak girdiler ve desteklemeler, bu zincirde üretim aşaması başlamadan önce mevcut önemli hususlar olduğunu söylemişlerdir. Düşük maliyetli, kaliteli ve verimi yüksek, iklim değişikliklerine dayanıklı, raf ömrü uzun ürünlerin yetiştirilmesi küresel değer zincirinde mutlaka bulunması gereken kriterler olduğunu öne sürmüşlerdir. Küresel rekabette öne çıkmak için hasat sonrası işlemler, işleme, paketleme, depolama, satışa

sunma, marka değerinin guclendirilmesi için reklamların ve dijital pazarlamanın önemli olduğunu vurgulamışlardır.

Tiryaki (2016), “Türkiye’de Yapılan Pestisit Kalıntı Analiz ve çalışmaları” adlı derlemesinde Türkiye’de yapılan pestisit kalıntı çalışmaları üzerinde durmuştur. Rutin pestisit kalıntı analizleri, orijinal tarla/laboratuvar denemeleri, proje örneklerinin kalıntı analizleri ve işlenmiş tarımsal ürünlerde kalıntılar şeklinde gruplandırma yaparak makale ve projeleri değerlendirmiştir. alışmasında kalite güvencesi ve kontrolü parametreleri konusunda Türkiye’de yapılan çalışmalara ve bu parametrelerin laboratuvarda uygulanma zorunluluğundan dolayı ortaya çıkan akreditasyon konusuna da yer vermiştir. Günümüz dünyasındaki pestisit kullanımı ve kullanımın akıbetlerinin hep gündemde olduğunu ve öyle de kalacağını dile getirmiştir. Geleneksel tarımda yoğun pestisit kullanımı olduğu gibi, iyi tarım uygulamalarında kontrollü pestisit kullanımının ve organik tarımda da doğal pestisit kullanımının mevcut olduğunu belirtmiştir. Aşırı pestisit kullanımının insan sağlığına zararlarından bahsederken, bir ülkenin bu konuya önem vermesinin asıl göstergesinin kaliteli pestisit kalıntı çalışmalarının sayısı olduğunu söylemiştir. Gelişmiş ülkelerde pestisit kalıntı analizlerinin 1950 yılında Türkiye’de ise 1959 yılında başladığını belirtmiştir.

Adanacıoğlu (2017), “Doğrudan Pazarlama Stratejisinde Kiraz reticilerinin Pazarlama Etkinliği, İzmir İli Kemalpaşa İlçesi rneği” adlı çalışmasında, üreticilerin doğrudan pazarlamaya karşı olan ilgisini konu almıştır. Doğrudan pazarlamaya ilginin son yıllarda arttığını belirtmiştir. Avrupa Birliği (AB) yesi ülkelerde de doğrudan satış faaliyetinde bulunan tarımsal işletmelerde son yıllarda artış olduğu tespit edilmiştir. AB’nde tarımsal işletmelerin toplam üretimlerinin %50’den daha fazlasını doğrudan tüketicilere sattıklarını ve bu oranın %15 olduğunu dile getirmiştir. İzmir İli Kemalpaşa İlçesinde yaptığı anket çalışmasıyla, üreticilerinin doğrudan pazarlama stratejilerini kullanarak geleneksel pazarlama anlayışına göre bir avantaj elde edemeyecekleri sorusuna yanıt aramıştır. Çalışmanın sonucunda kirazın doğrudan pazarlanması durumunda, üreticilerin pazarlama etkinliğinin en az 10 kat arttığını ortaya koymuştur. Üreticilerle birebir yapılan ankete göre, doğrudan tüketicilere malın satılması için uygulanan pazarlama stratejilerinden en ilgi gören seçeneğin toplum destekli tarım modeli olduğunu ortaya

çıkmiştir. Bununla birlikte swot analizinin doğru yapılması, altyapı imkanlarının incelenmesi, ürün miktarı, kalitesi ve çeşidinin doğru belirlenmesi gerektiğini öne sürmüştür.

Eryılmaz ve Kılıç (2018), “Türkiye’de Sürdürülebilir Tarım ve İyi Tarım Uygulamaları” adlı çalışmalarında, 2007 yılında Türkiye’de 18 ilde uygulanmaya başlayan iyi tarım uygulamalarının, verilen destekler sayesinde son yıllarda önemli ölçüde artış gösterdiğini dile getirmişlerdir. Dünyada iyi tarım uygulamalarının gelişimini ve Türkiye’deki yansımalarının ne düzeyde olduğu konularına değinmişlerdir. Özellikle dünya nüfusundaki artışın gıda ihtiyacını da beraberinde getireceğinden, yoğun girdili tarımsal uygulamaların önemine değinmişlerdir. Bu şekilde konvansiyonel tarım olarak adlandırılan üretim şeklinin hızla yaygınlaştığını vurgulamışlardır. Sürdürülebilir tarım konusunun önem kazanmasıyla birlikte, son yıllarda yapılan çalışmaların sayısının arttığını belirtmişlerdir. Bununla beraber sürdürülebilir tarımı çevresel, ekonomik ve sosyal etkileriyle ele alan, iyi tarım uygulamalarına yönelik politikalar, çiftçilerin tutum ve davranışları, iyi tarım uygulaması yapan ve yapmayan işletmelerin çeşitli yönlerden karşılaştırılması gibi konularda da önemli incelemelerde bulunduğu dile getirmişlerdir.

Unakıtan ve ark. (2018), “Trakya Bölgesinde Sofralık Kiraz Üretiminde Farklı Tesis Yapılarına Ait Üretim Maliyetlerinin Belirlenmesi “ adlı çalışmalarında Trakya bölgesinde 200 kiraz üreticisi ile yüz yüze anket çalışması yapılmıştır. Bu çalışmada sofralık kiraz üreten işletmeler farklı tesis yapılarına göre ekonomik açıdan ele alınarak üretim maliyetleri hesaplanmıştır. Buna göre bölgede IV yıllık ve VII yıllık olmak üzere iki farklı tesis yapısı belirlenmiştir. Her iki üretim tipi de ekonomik olarak karlı olmasına karşın IV yıllık tesis yapısına sahip, sofralık kiraz üretimi yapan işletmelerin en yüksek net kara sahip olduğu hesaplanmıştır. Trakya bölgesindeki kiraz üretimi ile ilgili temel sorunun Pazar fiyatının düşüklüğü olduğu ifade edilmiştir.

Alemdar (2019), “Bağcılıkta İyi Tarım Uygulamaları Hakkında Üreticilerin Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi, Manisa İli Salihli İlçesi Örneği” isimli çalışmada, iyi tarım uygulamalarında etkili olan faktörlerin belirlenmesi ve iyi tarım uygulamalarının

teknikleri hakkında üreticilerin bilgi düzeylerini araştırmıştır. Bu bağlamda Manisa İli Merkez de ve bazı ilçelerinde iyi tarım uygulamaları yapan 80 üretici ile birebir görüşerek anket çalışması yapmıştır. Çalışma kapsamında üreticilerin bireysel özellikleri, iyi tarım uygulamalarına ilgi durumları, bilgi düzeyleri, iyi tarım uygulamalarından memnuniyet durumları, karşılaştıkları problemler ve çözümleri, iyi tarım uygulamalarının geleceği hakkındaki düşüncelerini incelemiştir. Çalışma sonucunda iyi tarım uygulamaları yapan üreticilerin bilgi düzeylerinin yeterli olduğunu söylemiştir. Üreticiler, iyi tarım uygulamasının öneminin giderek artacağını ve sağlanacak tarımsal desteklerle daha gelişebileceğini belirtmişlerdir. Bununla birlikte hastalık ve zararlılarla mücadelede üreticilerin ilk olarak kimyasal mücadele yöntemlerine başvurduklarını belirtmiştir. Üreticilerin ilaçlama esnasında gerekli kurallara yeteri kadar duyarlı olmadıklarını ortaya koymuştur. Üreticilerin ilaçlama konusunda eğitim alması ve bilgilendirilmesi gerektiğinin sonucuna varmıştır.

Ali ve Tipi (2019), “Batı Trakya Bölgesinde Kiraz Üretimi ve Pazarlaması” adlı çalışmalarında, Yunanistan’ın Batı Trakya Bölgesi’ndeki mevcut kiraz üretimi ve kirazın pazarlama kanallarını konu edinmişlerdir. Bölge ekonomisi adına kirazın önemli bir değere sahip olduğunu belirtmişlerdir. Bölgede 1000 civarında kayıtlı kiraz üreticisi olduğunu ve 2000 tonluk bir kiraz üretim potansiyeline sahip olduğuna değinmişlerdir. Kirazın bölgede diğer yetiştirilen ürünlerin yanında (Tütün, pamuk) geçmiş süreçte istediği değere ulaşamadığını belirtmişlerdir. Batı Trakya Bölgesi’nin Yunanistan’ın toplam üretimi içerisinde payının %2,5 civarında olduğunu bildirmişlerdir. Batı Trakya’nın geçmişten bu yana en meşhur kiraz çeşidi Drakana ile ilgili son dönemde ihracatta karşılaşılan sorunlar, ürünün en büyük alıcısı olan Rusya ile alımları durdurma noktasına getirdiğini ve ürünün eski değerini kaybettiğini belirtmişlerdir. İhracatın ağırlıklı olarak AB ülkelerine yapıldığını, ancak buna rağmen üretici fiyatları ile tüketici fiyatları arasında ciddi fark olduğunu ve bunun üreticilerin gelecek yıllara endişe ile bakmalarına neden olabileceğini dile getirmişlerdir. Bölgede yeni çeşitlerin dikimlerin devam ediyor olması ise aynı zamanda kiraza olan eğiliminde devam edeceğinin bir göstergesi olduğunu öne sürmüşlerdir.

İşleyen (2019) “Ankara İli Ayaş İlçesinde Kiraz Yetiştiriciliği Yapan Tarım İşletmelerinde Ürün Maliyetinin ve Karlılık Düzeyinin Belirlenmesi” isimli çalışmada, Ayaş ilçesinde 45 işletmeden elde ettiği verileri değerlendirerek, kiraz yetiştiriciliğinde maliyet ve karlılığı belirlemiştir. İncelenen işletmelerde ortalama kiraz bahçe büyüklüğü 11,83 dekar, ağaçların yaşı 16,8 yıl, ağaç başına verim 85 kg, dekara verim 1785 kg ve dekar başına ağaç sayısı 21 olarak saptanmıştır. Çalışmada, bir kilogram kirazın maliyeti 2,4 TL, gayrisafi üretim değeri 7907,55 TL/da, brüt kar 4797,23TL/da, net kar 3617,7 TL/da ve nispi kar 1,84 olarak hesaplanmıştır. Bölgede kiraz tarımında, üretim maliyetinin düşük olması, büyük bir pazara yakın olması, yüksek verim, ürünün kaliteli ve marka değerinin olması karlılık düzeyinin yüksek çıkmasını sağladığı ifade edilmiştir.

Çiftçi ve Demirbaş (2020), “Meyve ve Sebze Üretiminde Ortaya Çıkan Kayıplar Üzerinde Etkili Olan Faktörler” isimli çalışmalarında, meyve ve sebze ürün grubu için üretim aşamasında (tarım işletmelerinde) ortaya çıkabilecek kayıpların ve kayıpları etkileyen faktörlerin belirlenmesini konu edinmişlerdir. Bu kapsamda İzmir İlinde üretim değeri açısından ciddi öneme sahip üç önemli meyve kiraz, üzüm ve incire, sebzelerden ise domates, salatalık ve bibere araştırmalarında yer vermişlerdir. Bu ürünleri yetiştiren 146 üretici ile yüz yüze anket yapılmış ve hasat öncesi, hasat aşaması ve sonrası olmak üzere ürünlerin satışına kadar olan üretim aşamasını değerlendirmişlerdir. Araştırmalarında her aşamayı ayrı ayrı incelemişler ve birlikte ele almışlardır. Özellikle meyve ve sebzelerde ortaya çıkan kayıplar üzerinde etkili olan faktörlerin mevcut literatürle uyumlu olduğunu tespit etmişlerdir. Mevsimsel faktörler, teknik bilgi eksikliği, muhafaza koşullarının düzgün sağlanamaması ve ekonomik faktörlerin başlıca kayıp sebebi olduğunu öne sürmüşlerdir. Kayıpların aza indirgenmesi için alınabilecek gerekli önlemlerin alınması konusunu ürün özelinde değerlendirmişlerdir.

Erdil ve Tiryaki (2020), “Manisa İlinde Çiftçilerin Tarım İlaçları Kullanımı Konusundaki Bilinç Düzeyi ve Duyarlılıklarının Araştırılması” adlı çalışmalarında çiftçilerin bu konuda hassasiyetlerinin ne düzeyde olduğunu tespit etmeye çalışmışlardır. Bu doğrultuda 384 çiftçi ile anket çalışması yapmışlardır. Çiftçilerin %31,2’sinin 21-30 yıl arasında çiftçilik tecrübesi olduğunu, %53,1’inin ilkökul mezunu olduğunu ve %30,2’sinin 45-54 yaş aralığında olduklarını belirtmişlerdir. Likert skalası uygulanarak

hesaplanmış pestisit kullanımına ilişkin üreticilere yöneltilen sorularda, %63,8'i yüksek, %25,3'ü orta ve %10,9'u düşük bilinç düzeyinde olduklarını tespit etmişlerdir. Yapılan farklı testler sonucunda bilinç düzeyi ile eğitim seviyeleri arasındaki ilişkinin önemli olduğu, eğitim seviyesi arttıkça bilinç düzeyinin de arttığı ve çiftçilikte tecrübe sahibi ve iyi eğitim almış kişilerin bilinç düzeylerinin de yüksek olduğu vurgulanmıştır. Bu sonuçla çoğu disiplinde olduğu gibi eğitimin rolünün önemi bir kez daha ortaya çıkmıştır. Üreticilerin büyük bir çoğunluğu yüksek bilinç düzeyinde olmasına rağmen yine de %60,7'sinin ilaçlama sonrasında kıyafetlerini değiştirmedeği, %74,2'si de pestisitlerin üzerindeki uyarı işaretlerini bilmediği ve %63'ü pestisit kullanımı sırasında koruyucu ekipman kullanmadığı belirlenmiştir. Çalışmalarında son olarak özel ve resmi tarımsal kurum ve kuruluşların pestisit kullanımı konusunda çiftçi bilinçlendirmelerine önemli ölçüde katkıda bulduklarını belirtmişlerdir.

2.1. İyi Tarım Uygulamaları

2.1.1. İTU'nun dünyadaki gelişimi ve amacı

Avrupa'daki yaş meyve-sebze pazarının büyük bir kısmına sahip perakendeciler örgütlenerek 1999 yılında EUREPGAP standardını oluşturmuşlardır. Dünya sürdürülebilir kalkınma zirvesinde (2002), İyi Tarım Uygulamaları (İTU) tarımın ve kırsal kalkınmanın prensiplerinden biri olarak Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) tarafından benimsenmiş ve önemsenmiştir. Yaklaşık 8 yıl boyunca EUREPGAP olarak bilinen bu standart, 2007 yılından itibaren bütün dünya ülkeleri tarafından uygulanmaya başlamasıyla ismi GLOBALGAP olarak değiştirilmiş ve bu şekilde anılmaya başlanmıştır. İyi tarım uygulamaları bu süreçten sonra dünyada oldukça önem kazanmış, tarım ve gıda tedarik zincirinin vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir (Alemdar 2019).

İyi tarım uygulamaları kavramı alım gücünün artması ve tüketim bilincinin gelişmesiyle ortaya çıkmıştır. Üretim sonrası hasat ve depolamada HACCP (Tehlike analizi ve kritik kontrol noktaları) kuralları gözetilerek Birleşmiş Milletler Gıda Örgütünün ISO rehber standartlarına göre denetim ve belgelendirme uygulanmaktadır (Dimitris 2009). Şu anda dünya üzerinde 135'ten fazla ülkede ve 200.000'den fazla sertifika ile GLOBALGAP

dünyanın en geniş tarımsal sertifikalandırma sistemine sahiptir. Geniş veri tabanı ile dünya çapında sertifikalandırılmış firmalara ve kuruluşlara ulaşılabilir. Bu sayede firmalar tedarikçilerini buradan belirleyebilir ve takip edebilirler. GGN (GlobalGap Numarası) yardımıyla izlenebilirlik sağlanabilen açık bir sistem olma özelliğini taşımaktadır. GLOBALGAP, denetimi ile üreticilere bilinçli ve doğru tarım metodlarını öğretirken, aynı zamanda bunu tedarikçiler ve perakendecilerle bütünleştiren bir zincir haline gelmiştir. Günümüzde önemi gittikçe artarken sürdürülebilir tarımın ve gıda güvenliğinin önemini gelecek nesillere en doğru şekilde aktarmak için çalışmaktadır (Anonim 2014).

İyi tarım uygulamaları aynı zamanda IPM (Entegre Zararlı Yönetimi), ICM (Entegre Ürün Yönetimi) ve HACCP sistemlerinin de tarım ürünlerinin ticari olarak üretimi için birleştirilerek uygulanmasını amaçlamaktadır. 1990'ların ortasında Avrupa'da ortaya çıkan bu kavramlar tarımsal girdilerin akılcı bir kullanımla kaliteli, güvenli ve çevreye dost ürünlerin üretimini gerçekleştirmek ve tarımsal üretimin tüm aşamalarını sürdürülebilir bir yönetim sistemiyle çevreyi ve nihai tüketiciyi korumak kaydıyla uygulanmasını konu edinmektedir.

IPM (Entegre Zararlı Yönetimi), tarımsal ürünlerde zararlı türlerinin popülasyonunu ve çevre ile ilişkilerini inceleyen, uygun olan mücadele metodlarını ve tekniklerini kullanarak ekonomik zarar seviyesinin en aza indirgenmesini amaçlamaktadır (Tiryaki ve ark. 2010).

ICM (Entegre Ürün Yönetimi), uzun dönemde sürdürülebilirlik şartlarını kapsayan, toprak, iklim ve ekonomik koşullar gibi çevresel şartlarla uyumlu ürün karşılığını içeren tarımsal strateji sistemleridir (Akbaş 2019).

HACCP (Tehlike Analizi ve Kritik Kontrol Noktaları), bilimsel çalışmalara dayanan bir sistemdir. Üretilen ürünle ilgili doğabilecek tehlikeleri önlemek amacıyla gerekli faaliyetler belirlenir ve uygulanır. Gıda güvenliğinin sağlanması en önemli husustur (Mahmutoğlu 1999). HACCP gıda ve gıda Ambalajı üretiminde hammaddeden başlayarak tüketime kadar geçen her aşamanın en ince ayrıntılarına kadar detaylı olarak

kontrol edilmesi, her türlü doğabilecek sorunun önceden tespitinin yapılarak önlenmesi ve belirlenmiş normlara uyan gıdanın üretilerek tüketiciye en iyi şekilde sunulmasını sağlayan gıda güvenliği sistemidir. HACCP de 7 önemli ilke bulunmaktadır:

- 1) Tehlike potansiyeli olan gıdaların belirlenmesi
- 2) Kritik kontrol noktalarının tespit edilmesi, gıdanın satın alınmasından satışına kadar olan bütün işlemlerin analizi
- 3) Kontrolün nasıl yapılacağı, hedef düzey ve toleransların belirlenmesi
- 4) Kontrol kimler tarafından, nasıl ve ne şekilde yapılacaksa bunun için uygun izleme yöntemlerinin oluşturulması
- 5) Uygulanan işlemler sırasında herhangi uygunsuz işlemlere karşı düzeltici faaliyetlerin belirlenmesi
- 6) HACCP çalışmalarının etkinliğini kanıtlayacak doğrulama prosedürlerinin belirlenerek kayıtlarının tutulması
- 7) Kayıtların kontrol edilmesi ve dokümantasyon sisteminin oluşturulması (Sezgin ve Artık 2015).

İTU'nun yaş meyve ve sebze üretiminde uygulanmasını önemli kılan koşullardan biri de üreticilere ve çalışanlara eğitim verilmesidir. Burada her iki grup da meyve ve sebzeyi kontaminasyondan (bulaşma) koruma konusunda sorumlu olduklarını bilmelidirler (Margaritopoulos 2014).

2.1.2. AB'de iyi tarım uygulamaları

İTU'nun temel amacı; tarımsal faaliyetlerde çevre, insan ve hayvan sağlığına karşı duyarlı olan, doğal kaynakların korunması, tarımda izlenebilirlik ve sürdürülebilirlik ile güvenli ürün talebinin oluşması için ilgili yönetmelik hükümlerine göre standardın uygulanmasını sağlamaktır (Eryılmaz ve Kılıç 2018). 1 Ocak 2005 tarihinde yürürlüğe girmiş olan 178/2002 sayılı yeni AB Gıda Kanunu Düzenlemesi ile Avrupa Gıda Güvenliği Otoritesi kurulmuş ve gıda güvenliği konuları ile ilgili prosedürler ortaya konulmuştur. Bu yönetmeliğin çıkarılmasındaki asıl neden son dönemde ortaya çıkan gıda güvenliği konusundaki kaygılardır. Ürünlerin tedarik süresi boyunca nerede bozulmalar yaşadığının saptanamaması, ürünün izlenebilirliğinin kaybolması ve gerektiği gibi yapılamaması ve

bu sebeple tüketicilerin doğru bilgilendirilememesinden dolayı bu yönetmelik yürürlüğe konulmuştur. Yönetmeliğe göre gıda güvenliği gereklilikleri şunlardır:

1. Ürün güvenli değilse piyasaya kesinlikle sunulmamaktadır.
2. Ürün sağlığa zararlı ve tüketime uygun değilse ürün güvenli değildir.
3. Güvenli olmadığı düşünülen bir ürünün yer aldığı partideki tüm ürünlerinde güvenli olmadığı kabul edilmektedir (Güzel 2012).

AB gıda güvenliği ve hijyeni konusunda “tarladan-çatala” kavramını benimsemiş ve uygulamaktadır. Bu kavram tüm temel maddelerin üretimi, gıda maddelerinin işlenmesi, depolama, taşıma ve perakende satış da dahil olmak üzere ürünlerin gerektiği gibi kontrollerinin yapılması, tedarik zincirinin başından sonuna kadar takip edilmesini ve gıda kalitesinin güvence altına alınmasını konu edinmektedir (Karabal 2019). AB’ne aday ülkelerin üyeliklerinin gerçekleşmesiyle birlikte bu ülkelerde üretilen gıda maddelerinin AB iç pazarında serbest dolaşımının gerçekleşmesi için birliğe aday tüm ülkelerin aynı önlemleri uygulamaya koymaları gerekmektedir. Yunanistan’da da bu süreçten sonra iyi tarım uygulamaları yaygın bir şekilde uygulanmaya başlanmıştır.

Son yıllarda Yunanistan’da iyi tarım uygulamaları yapan üretici sayısında artış gözlenmiştir. Ülkede GLOBALGAP sertifikalı üretici sayısı %22 artış göstermiştir. Yunanistan’ın 2T’sinden biri olan tarım sektörü, tarım ürünleri ihracatını da önemli kılmaktadır. GLOBALGAP sertifikalı ürünler AB ülkeleri tarafından sürekli talep edilmektedir (Anonim 2017a). Bu anlamda ilk sırayı %90 ile Hollanda alırken devamında İngiltere, Almanya, Belçika ve İsveç gibi ülkeler gelmektedir (Sayın ve ark. 2001). Yaş meyve-sebzede özellikle AB ülkelerine ihracat yapıldığından, müşterilerin nezdinde ürün güvenliğini ispat ettiğinden bu sertifika sürekli istenmektedir. Avrupa Birliği perakendecileri müşterilerinin raftan aldığı herhangi bir meyve ya da sebzenin gıda hijyeni açısından güvenlik riski taşımadığını, çevreye dost uygulamalarla üretildiğini tüketicilerine bu şekilde taahhüt eder (Hasdemir 2011). GLOBALGAP sertifikası üretici veya ihracatçının ürününü AB pazarına ulaştırmada pasaport görevi görmektedir. Ürünlerde tespit edilen ilaç kalıntı maddeleri, ihracatta sorunlar yaşanmasına hatta ürün geri dönüşlerine neden olmaktadır. Diğer yandan bilinçsiz ilaçlama ve gübre kullanımı, çevre ve insan sağlığı içinde ciddi anlamda bir tehdit unsurudur. Bu sebeple

perakendeciler doğabilecek her türlü risklere karşı bu şekilde önlemlerini almak durumundadırlar (Tiryaki 2016).

2.1.3. İTU Denetim ve Sertifikasyon Aşaması

Tarım ve gıda sektöründe ürünlerin yurtdışı pazarlara satışlarının gerçekleşebilmesi için belirli denetim süreçlerinden geçmesi gerekmektedir. Ürünlerin tarladan sofraya gelinceye kadar yeni modern pazarlama anlayışı içinde üretim yaparak, sürdürülebilirlik ve sağlıklı gıdaya en doğru şekilde ulaşılması günümüzde önem arz etmektedir (Mihou 2008). GLOBALGAP sadece taze ürünleri kapsamaktadır. İyi Tarım Uygulamaları ile tarımsal üretimin yapıldığı çevre ve üretimde çalışanların refahı da amaçlanmaktadır. Bu nedenle bazı yönetim sistemleri hayata geçirilmiştir.

- TS EN ISO 9001:2000 Kalite Yönetim Sistemi,
- TS EN ISO 22000:2006 Gıda Güvenliği Yönetim Sistemleri,
- TS EN ISO 14001:2005 Çevre Yönetim Sistemi,
- TS 18001:2004 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi,
- ISO 14000 Çevre Yönetim Sistemi,
- OHSAS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi (Poyraz 2009).

Bu yönetim sistemleri önemli olmakla birlikte üretimin başladığı noktadan itibaren yapılan uygulamaların da her aşaması önem taşımaktadır. Bu nedenle GLOBALGAP standardının meyve ve sebze üretimi için temel teknik gereksinimleri şunları kapsamaktadır;

- 1) Üreticilerin öz değerlendirme raporlarının incelenmesi ve varsa düzeltici faaliyetlerin uygulanarak müdahale edilmesi,
- 2) Arazi durumlarının incelenmesi, eğer parsel arazilerse bunların tek tek kayıtlarının tutulması,
- 3) Üreticilerin ambar veya depolarına ya da işleme tesislerine denetim ziyaretleri,
- 4) Kayıt tutma, (üreticilerin ambar, depo veya işletme tesislerinin haritalama sistemi üzerinde kaydının tutulması, tohum, gübre veya bitki koruma ürünleri gibi diğer tarımsal girdilerin kaydı, sulama, toprak işleme, hasat, işçilerinin hijyen ve güvenlik

konularında eğitilmesi). Tüm ürün satışları için defter tutma, taşeronlar için olası tüm faaliyetlerinin kaydı ve bunların dokümantasyonu.

- 5) İzlenebilirliğin sağlanması ve etiketleme.
- 6) Sertifikası bulunmayan tarım ürünlerinin hasat sonrası ayrılması.
- 7) Atık ve kirlilik yönetiminin gözetilmesi (Anonim 2017b).

GLOBALGAP başvurusu için uygulanması gereken standartlar;

1) Bireysel üretici olarak başvuru (GLOBALGAP resmi sitesindeki Option 1). Burada üreticiler başvurularını kendileri bağımsız bir şekilde yaparak, gereken ücreti ödemek koşuluyla sertifika işlemlerini tamamlarlar.

2) Grup sertifikasyonu (Option 2). Üreticiler burada bir üretici grubu çatısı altında veya bir şirket adı altında sertifikalandırılırlar. Yani burada üreticinin sertifikası başka bir kuruluşa bağlıdır. Bu kuruluş üreticilerin gereksinimlerine saygı duyarak küresel pazarlara ürünlerinin taşınmasına olanak sağlayan güvenilir bir araç olma özelliği taşımaktadır (Ragkou 2016). Şekil 2.1’de sertifika örnekleri gösterilmektedir.

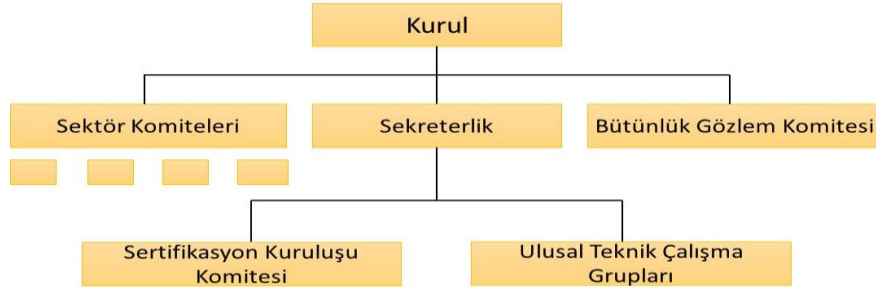

Şekil 2.1. Global gap sertifika örnekleri

Kaynak: Anonim 2021a.

Belgelendirme Departmanı ve Belgelendirme Komitesi'nin sonuçları değerlendirmesinden ve yeterli bulmasından sonra belge hazırlama işlemlerine başlanır. GLOBALGAP sertifikası verilecek ürün için geçerlilik süresi 1 yıl olarak belirlenir ve

verildiği tarihten itibaren bu süre başlamış olur. Belgenin geçerliliğinin devam edebilmesi için üreticilerin her yıl denetlenmesi gerekmektedir (Anonim 2007).

Şekil 2.2. GLOBALGAP Yönetim Organizasyonu

Kaynak: Anonim 2021a.

Organizasyonun yönetimi, kararların yapısal bir danışma sürecine dayandığı Yönetim Kurulu tarafından yürütülmektedir. Sektör komiteleri, ürün ve sektöre özgü hususlar üzerinde tartışıp karara varmaktadır. Tüm komiteler, %50 oranında perakendeci ve %50 oranında üretici/tedarikçi temsilcilerinden oluşmaktadır. Global Gap 3 düzenli üye atar. Bunlar, GLOBALGAP perakendeci üyesi, GLOBALGAP tedarikçi üyesi ve bir bağımsız üyeden oluşmaktadır. Yönetim Kurulu ve Komitelerin çalışmaları, Almanya'nın Köln şehri merkezli kar amacı gütmeyen bir limited şirket olan ve GLOBALGAP için bir sekreterlik fonksiyonu gören FoodPLUS GmbH tarafından desteklenmektedir.

Yönetim Kurulu: Eşit sayıda seçilmiş perakendeci ve üretici temsilcilerden oluşmaktadır. Bağımsız bir oturma başkanı tarafından başkanlık edilmektedir.

Sektör Komiteleri: Sektör Komitesi üyeleri, tedarikçi ve perakendeci GLOBALGAP üyeleri tarafından 3 yıllık bir süreyle seçilmektedirler. Genellikle Yönetim Kurulu'ndan bağımsız ancak onun belirlemiş olduğu politika çerçevesi dahilinde çalışmaktadır. Yönetim Kurulu, Sektör Komiteleri tarafından değerlendirilen ve gözden geçirilen standartları kabul eder. GLOBALGAP Sekreterliği tarafından uyumluluk ve tutarlılığa

yardımları için sürekli desteklenmektedirler. Kendi sektörleriyle ilgili karar almaktan sorumludurlar.

Ulusal Teknik Çalışma Grupları: GLOBALGAP yerel paydaşların desteğine çok önem vermekte ve İTU standartlarının ulusal ve uluslararası ticaret kuralları ile uyumuna tam inanmaktadır. Bu konudaki düşüncesini de “Global düşün, yerel hareket et” prensibi ile çok net bir şekilde açıklamaktadır. Bu hedefe ulaşmada Ulusal Teknik Çalışma Grupları’nın çok önemli etkileri olmuştur. Ulusal Teknik Çalışma Grupları’nın rolü, standartların çevirilerinin hazırlanmasını sağlamanın yanında, yöresel şartları da dikkate alarak Ulusal Yorumlama Rehberleri geliştirmektedir. Ulusal Teknik Çalışma Grupları, GLOBALGAP’ın yerel bazda uyarlanması için açıklığa kavuşturulmasına ihtiyaç duyulan ülkelerdeki GLOBALGAP üyeleri tarafından gönüllülük esasına dayanarak kurulmuşlardır. Bu şekilde Sektör Komiteleri tarafından onaylanmış ve GLOBALGAP resmi web sitesinde bir dizi ulusal bilgilendirme ilkeleri yayınlanmıştır.

Gruplar, GLOBALGAP Sekreterliği ve Sektör Komiteleri ile yakın iş birliği içinde çalışmakta ve GLOBALGAP uyarlamasını sürekli iyileştirmeyi desteklemektedirler. Yunanistan ve Türkiye’nin de dahil olduğu 24’den daha fazla ülkede oluşturulan Ulusal Teknik Çalışma Grupları halen aktif bir şekilde çalışmalarını desteklemektedirler.

Paydaşlardan Görüş Alma: GLOBALGAP küresel anlamda bir benimsenme sağlamak için, tüm dünyada aktif olarak çok sayıda farklı paydaşlarla bağlantısını sürdürmektedir. Spesifik teknik feed-back’lerin büyük çoğunluğu dünya çapında 100.000’den fazla yapılan denetimden gelir. GLOBALGAP dünya çapındaki faaliyetlerini, onaylı Sertifikasyon Kuruluşları’nın danışmanlığı ve katılımlarıyla birleştirmektedir. Sertifikasyon Kuruluş Komitesi’nin temel görevi, Sertifikasyon Kuruluşu faaliyetini GLOBALGAP sistemi içerisinde temsil etmenin yanı sıra, GLOBALGAP uyarlama sorunlarını tartışmak ve geri bildirim sağlamaktır. Sertifikasyon Kuruluş Komitesi tarafından ortaya konulan herhangi bir değişim teklifinin, Sektör Komiteleri tarafından kesin olarak onay alması gerekmektedir.

GLOBALGAP uygulamasının üreticiler, ihracatçılar ve tüketiciler açısından da çeşitli faydaları bulunmaktadır.

Üreticiler açısından faydaları

- Tarımda kaynakların doğru kullanılmasıyla girdi kullanımının azaltılmasına katkıda bulunur.
- Entegre yönetim sistemleriyle tarımsal işletmelere uygun şekilde üretim yapılarak ürünlerde satış avantajı sağlar.
- Pestisitlerin ve gübrelerin doğaya ve doğada yaşayan canlılara zarar vermeyecek şekilde doğru kullanılmasını sağlar.
- Ürüne katma değer sağlar ve diğer üreticilere kıyasla rekabet avantajı yaratır.
- Hasat sonrası kayıpların azaltılmasına yardımcı olur.
- Ürün kalitesini yükselterek ürünlerin yurtdışı pazarlara taşınmasında kolaylık sağlar.

İhracatçılar ve ithalatçılar açısından faydaları

- Pazara giriş kolaylığı sağlar.
- Üst düzey bir izlenebilirlik sistemi kurularak ürünlerin tarladan-sofraya takip edilmesini sağlar.
- Alıcılarla aralarındaki ticari ilişkiyi kuvvetlendirir arada güvenin oluşmasına yardımcı olur.
- Üreticilerle sözleşmeli tarım modelinin kapılarını açar. Bu sayede marka imajı da güçlendirilmiş olur.
- Yurtdışı yeni pazarlara daha kolay ihracat fırsatı elde edilmiş olur.
- Süpermarket zincirlerinin marka imajlarının korunmasına kalite ve güvenli ürünlerle yardımcı olunmuş olur.
- Tüketicilerin güveninin kazanılması sağlanmış olur.
- Rekabet avantajı sağlar.

Tüketiciler açısından faydaları

- Tüketiciler her şeyden önce güvenli bir ürün satın almış olurlar.
- Tüketicieye ürünün çevre ve hayvan sağlığı gözetilerek üretilmiş olduğunun garantisi verilmiş olur.
- Ürünün kalitesi tüketicilerin süpermarkete olan güvenini tazeler.

- Tüketiciler raftan aldıkları ürünlerin etiketlerine bakarak hangi ülkede ve hangi firma tarafından üretildiğini görmeleri sağlanır (Kaltsis ve Tsinas 2005).

2.2. Dünyada ve Yunanistan’da Kiraz Üretiminin Mevcut Durumu

2.2.1. Dünyada Kiraz Üretimi ve Verimi

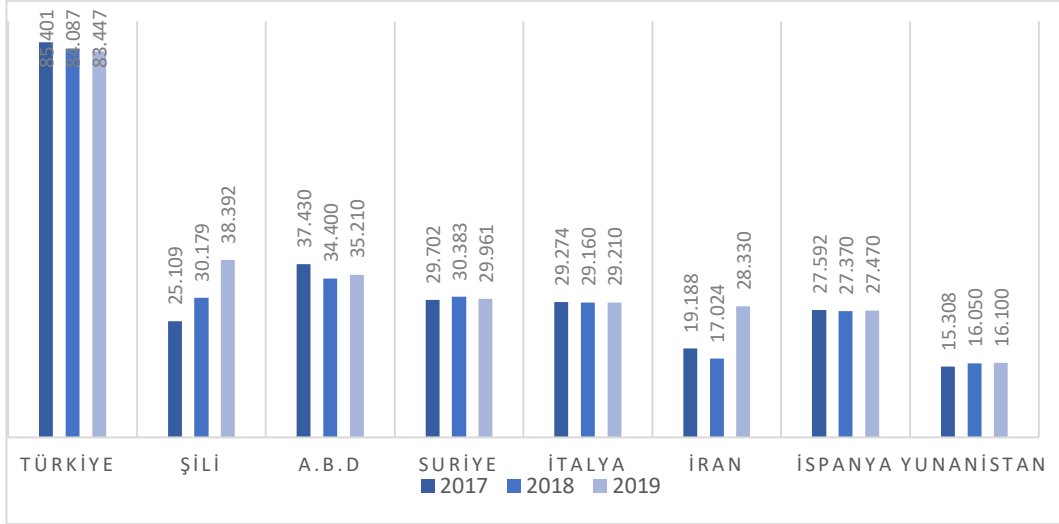
Genel anlamda meyve üretimini belirleyen temel faktör taleptir. Bunların yanında taze meyve üretiminde ekolojik faktörler, meyve çeşidinin tat ve aroması da önemli etkiye sahiptir (Öz 2016). Dünya kiraz üretimi 2019 yılı verilerine göre 443.771 ha alanda toplam 2.595.812 ton olarak gerçekleşmiştir. FAO verilerine göre üretimde söz sahibi ülkeler; başta Türkiye olmak üzere, ABD, Şili, Özbekistan, İran, İspanya gibi ülkeler olurken, Türkiye 664.224 tonluk üretimiyle toplam dünya üretiminde ilk sırayı çekerken, toplam dünya kiraz üretiminin de %25’ini gerçekleştirmektedir.

Çizelge 2.1. Dünya kiraz üretimi (Ton)

Ülke	2017	2018	2019	Oran (%)
Yunanistan	80.510	89.380	81.600	3,14
Türkiye	627.132	639.564	664.224	25,58
ABD	398.140	312.430	321.420	12,38
Şili	126.142	228.000	233.929	9,01
Özbekistan	136.609	172.035	175.861	6,77
İran	140.081	88.906	128.354	4,94
İspanya	114.433	106.580	118.380	4,56
Dünya	2.443.407	2.568.446	2.595.812	100,00

Kaynak: Anonim 2021b.

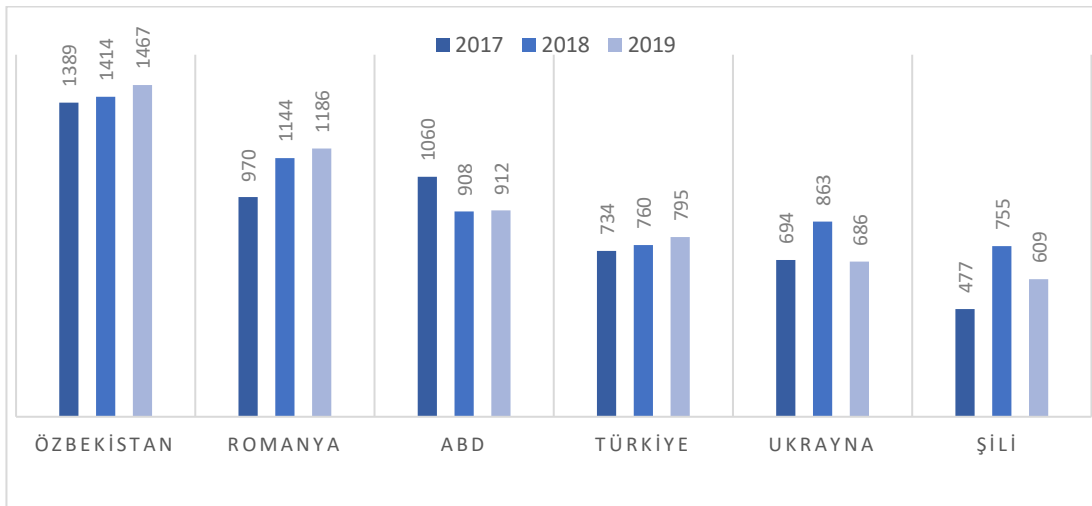
Dünya üretimi son üç yılda yaklaşık %6 oranında artış göstermiştir. Bu süreçte dünyada kiraz üretim alanı da ciddi artış göstermiştir. Türkiye, dünya toplam kiraz alanının yaklaşık %19’unu oluşturmakta ve lider konumda bulunmaktadır. 2018 yılı ile 2019 yılı karşılaştırıldığında tüm ülkeler üretimini arttırırken, hava şartlarının hasat döneminde hiç elverişli olmaması nedeniyle Yunanistan 2019 yılı üretimi bir önceki yıla göre daha düşük seyretmiştir.

Şekil 2.3. Ülkeler bazında dünya kiraz üretim alanı (ha)

Kaynak: Anonim 2021b.

Türkiye'nin 2019 FAO verilerine göre dünya sıralamasında kiraz üretim alanlarında 1. sırada yer aldığı görülürken, Türkiye'yi sırasıyla Şili, ABD, Suriye, İtalya ve İran'ın izlediği görülmektedir. Son yıllarda kiraz üretimini en çok arttıran ülke Şili'dir. Dünya toplam üretim miktarı ve alanı olarak ilk sırada bulunan Türkiye dekara verimde de Dünya ve AB ortalamalarını geride bırakmış durumdadır.

Şekil 2.4 Ülkelerin kiraz verimleri (kg/da)

Kaynak: Anonim 2021b.

FAO resmi verilerine bakıldığında dünya ortalama kiraz verimi 2019 yılında 584 kg olarak gerçekleşmiştir. AB ortalaması ise 457 kg ile dünya ortalamasının da altında

seyretmiştir. Verimlilik olarak Özbekistan'ın 1467 kg ile açık ara önde olduğu görülmektedir. Özbekistan'ı sırasıyla Romanya, ABD ve Türkiye takip etmektedir.

2.2.2. Yunanistan'da Kiraz Üretimi

Kiraz, Yunanistan'ın birçok farklı bölgesinde yetiştirilmekte ve gün geçtikçe artan bir üretim potansiyeline sahiptir. Ancak kirazın ticari boyutu ele alındığında bu anlamda yetiştiriciliğin yaklaşık %65'lik kısmı Makedonya bölge sınırları içerisinde yapılmaktadır. Özellikle Pella ve İmathia ilçeleri Makedonya Bölge sınırları içerisinde yer almakta ve sadece bu iki ilçedeki üretim Yunanistan'ın toplam üretiminin %48'lik bir kısmını oluşturmaktadır. Ülkede kiraz üretimi yaklaşık 16.100 ha alanda yapılmaktadır. Yunanistan 89.380 tonluk kiraz üretimi ile dünya üretiminde %3,14 oranında paya sahiptir (Çizelge 2.2). Dekarda ortalama kiraz verimi ise 506 kg'dır.

Çizelge 2.2. İllere göre kiraz üretim miktarı ve alanı

İller	2017		2018		Oran (%)
	Alan (da)	Üretim (Ton)	Alan (da)	Üretim (Ton)	
Rodop	5.113	2.851	5.164	2.802	3,14
Pella	99.912	26.583	102.522	24.070	26,92
İmathia	9.383	16.186	10.787	19.190	21,36
Kozani	4.177	9.318	4.602	9.790	10,95
Larisa	7.470	8.145	7.365	7.189	8,04
Pierias	8.449	4.237	8.537	4.186	4,68
Kilkis	1.883	1.153	1.918	2.415	2,70
Yunanistan	153.080	80.510	160.500	89.380	100,00

Kaynak: Anonim 2021c.

Ülkenin avantajlı coğrafi yapısı sayesinde farklı bölgelerde aynı çeşitler üzerinde uzun üretim periyodu yakalama şansı doğmaktadır. Yunanistan'da ilk kiraz hasadı genellikle Mayıs ayının ilk haftası başlar ve Temmuz ayı sonuna kadar devam ederek yaklaşık üç aylık bir zamana yayılır. Yunanistan da kiraz üretiminin erken başlaması dış pazarlara daha erken dönemde ürün sunmaya olanak sağlar (Mposnaki 2020). Yunanistan kirazına Avrupa pazarında son yıllarda ilginin arttığı görülmektedir. Yunanistan kiraz üretim alanında son beş yıllık süreçte %21 artış göstererek son yıllarda en çok artış gösteren üçüncü dünya ülkesi olmuştur (Anonim 2020b). Kiraz, Yunanistan'da son yıllarda daha da önemli bir tarımsal ürün olmuştur. Meyvecilik alanında en iyi gelişim gösteren

faaliyetlerden biridir. Bununla birlikte kiraz sadece taze ürün olarak değil, farklı alt sanayilerin ülkede mevcut oluşuyla meyve suyu, reçel ve dondurulmuş gıda olarak da işlenmektedir.

Yunanistan'da geride kalan son 10 yıllık süreçte üretimde önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Yıllardan beri alışlagelmiş klasik dikimle tesis edilmiş bahçelerin yerini artık modern yetiştiriciliğe uygun palmet sistemler almaya başlamıştır. Meyvenin Pazar değerinin belirlenmesinde en etkili faktör olan kalite de artık elde edilmektedir (Öztürk ve ark. 2013). Yunanistan dünya üretiminde son yıllarda kaydettiği gelişimle 8. sıraya yerleşmiştir. Ülkede tarımsal kooperatifler, üretici grupları ve kişisel işletmeler son yıllarda artmıştır. Hydrocooling (su ile ön soğutma) ve kalibratör gibi ekipmanlar artık en küçük tarımsal işletmelerde bile mevcut durumdadır. Bu da ürünün kalitesinin iyileştirilmesi için yapılan çalışmalarını gözler önüne sermektedir. Büyük çaplı işletmelerin kalite ve standardizasyonu sağlamak için kullandıkları özel elektronik kalibratör ve hasar tespitini önemli ölçüde ortaya çıkaran volumetrik kameralar gibi yatırımlar da yapılmaya devam etmektedir. Bu sayede ürünün kaliteli ayıklanması, renk farklılığının kolayca saptanabilmesi sağlanmaktadır. Ülkenin AB içerisinde yer alıyor olması da ürünün pazarlanmasını daha kolay kılmaktadır.

Üreticiler açısından bakıldığında ise kiraza olan eğilim artarak devam etmektedir. Kiraz yetiştiriciliği meyve ağaçları içerisinde en yüksek getiriye sahip ürünlerden birisidir. Bu nedenle üreticilere cazip gelmektedir. Yıllık ağırlıklı üretici kiraz satış fiyatı 1,5 € civarındadır. Kiraz çeşitlerinin kalitesi de satışta önemli rol oynamaktadır. Dayanıklı ihracata uygun çeşitlerin yetiştirilmesi iyi sonuçlar elde etmeyi sağlar. Bu yüzden çeşitlerin düzgün ve mutlaka ziraat mühendislerine danışılarak seçilmesi önemlidir. İklimle uygun çeşitlerin yetiştirilmesi verimlilik açısından son derece önemlidir (Gökkür ve Çelik 2016). Kiraz çeşitlerinin yıl içerisinde 7.2 °C'nin altında 400-1500 saat arasında değişken soğuklama istekleri olduğundan, çeşit seçiminin bölgeye uygun yapılması gerekmektedir. Yunanistan'da ağırlıklı yetiştirilen 20 farklı kiraz çeşidi bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla Early Bigi, Early Lory, Bigarreau Burlat, Giorgia, Early Star, Canada Giant, Lapins, Grace Star, Ferrovia, Van, Kordia, Regina, Samba, Black Star, Germersdorfer, Drakana, Bakirtzeika, Skeena, Hedelfinger ve Sweet Heart gibi

çeşitlerdir. Kirazlarda anaç olarak ise Mazzard, Mahaleb, Cab-6P, MxM 14, Gisela 5 ve Gisela 6 kullanılmaktadır (Kazantzis ve Hatziharisis 2011).

2.2.3. Dünya kiraz dış ticareti

Dünya kiraz ihracatı, Çizelge 2.3'den de görüleceği üzere, 2019 yılı verilerine göre 772 bin ton olarak gerçekleşmiştir. İhracat değeri ise bir önceki yıla göre %12 artarak 3,117 milyar dolara yükselmiştir.

Çizelge 2.3. Ünelere göre dünya ihracat verileri

İhracatçı Ülkeler	2018 İhracat Miktarı (Ton)	2018 İhracat Değeri (1000 \$)	2019 İhracat Miktarı (Ton)	2019 İhracat Değeri (1000 \$)	2018-2019 Arası Yıllık İhracat Değerindeki Artış (%)	Dünya İhracat Değerinin Dağılımı (%)
Yunanistan	16.909	31.043	20.826	45.483	47	1,5
Şili	216.755	805.824	259.886	1.073.208	33	34,4
Hong Kong	138.312	647.801	167.756	764.728	18	24,5
ABD	83.972	500.458	81.153	477.744	-5	15,3
Türkiye	75.304	161.674	80.508	183.839	14	5,9
İspanya	31.560	73.830	26.701	93.454	27	3,0
Dünya	707.866	2.791.862	772.253	3.116.949	12	100,0

Kaynak: Anonim 2019.

Bir önceki yıla göre ihracat değerini en çok arttıran ve en fazla ihracat yapan ülke Şili'dir. Şili dünya toplam ihracatının yaklaşık %35'ini oluşturarak lider konumda bulunmaktadır. Şili'yi ihracat olarak %25 ile Hong Kong ve %15 ile ABD takip etmektedir. Bu üç ülke Dünya ihracatının %76'sını oluşturmaktadır. Kiraz üretiminde lider olan Türkiye ise dünya ihracatında %6'lık bir pay sahibidir. ABD ve İspanya ülkelerinin son yıllarda ihracat miktarlarında bir önceki yıla göre bir düşüş olduğu gözlemlenmiştir. Yunanistan dünya kiraz ihracatında 20.826 ton ve 45.483.000 dolarlık bir değere sahiptir. En çok kiraz ihracatını Almanya, Hollanda, Sırbistan ve Romanya gibi ülkelere gerçekleştiren Yunanistan'ın toplam dünya ihracatındaki payı %1,5 civarındır. Yunanistan toplam kiraz üretiminin %25'ini ihraç etmektedir.

Dünyada kiraza olan talebin her yıl giderek daha da artması aynı zamanda dış ticarete rekabeti de arttırmaktadır. 2019 yılı dünya kiraz ithalat miktarı 730 bin ton, ithalat değeri ise 3,664 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir (Çizelge 2.4).

Çizelge 2.4. Ülkelere göre dünya ithalat verileri

İthalatçı Ülkeler	2018 İthalat Miktarı (Ton)	2018 İthalat Değeri (1000 \$)	2019 İthalat Miktarı (Ton)	2019 İthalat Değeri (1000 \$)	2018-2019 Arası Yıllık İthalat Değerindeki Artış (%)	Dünya İthalat Değerinin Dağılımı (%)
Çin	186.263	1.303.402	193.549	1.398.666	7	38,2
Hong Kong	158.430	835.167	188.633	989.897	19	27,0
Almanya	44.751	160.733	46.910	161.418	0	4,4
Güney Kore	18.067	163.096	15.856	136.758	-16	3,7
Rusya	82.024	116.805	74.718	129.323	11	3,5
Dünya	726.875	3.480.380	730.575	3.663.617	5	100,0

Kaynak: Anonim 2019.

Dünya kiraz ithalat değerinin bir önceki yıla göre %5 artış gösterdiği görülmektedir. Dünyada en fazla ithalat yapan ülke %38'lik oranla Çin'dir. Çin'i %27'lik payı ile Hong Kong takip etmektedir. Bu iki ülke toplam dünya kiraz ithalatının %65'ini gerçekleştirmektedir. İthalat miktarı olarak bakıldığında ise bir önceki yıla göre %1 civarında bir artış söz konusudur. Hong Kong kiraz üretimi olduğu halde dünya kiraz ithalatı yapan (reexport) ikinci ithalatçı ülkedir.

2.2.4. Yunanistan'da kiraz üretimine yönelik desteklemeler

Yunanistan'da geçmiş süreçten bugüne kadar kiraz üretimine yönelik farklı desteklemeler olmuştur. Kiraz bahçeleri için kurulum destekleri, fidan desteği, sulama hattı destekleri gibi üreticilere birçok farklı destekler sağlanmıştır. Bu bağlamda üreticilere yönelik Yunanistan'da mevcut desteklemeler Şekil 2.5'te gösterilmiştir.

Ancak ülkede 2007 yılında başlayan ve günümüzde halen daha etkisini gösteren ekonomik kriz nedeniyle, yeni ortak tarım politikası çerçevesinde asıl amaç ülkede verimlilik artışını hızlandırmak ve verilecek destekleri de buna paralel olarak üreticilere sağlamaktır. Özellikle modern tarıma yönelmede tarım sigortaları kurumu (ELGA) gerek

bireysel anlamda gerekse üretici gruplarına çok önemli destekler sağlamaktadır. Kiraz üretiminin çoğunluğu açık alanda yapıldığından ve tarımın doğal koşullara bağlı oluşu, risk ve belirsizlikler, hasat döneminde son yıllarda meydana gelen felaketlerden dolayı tarım sigortaları kurumu üreticilere yönelik çok önemli miktarlarda ödemeler yapmak durumunda kalmıştır. Ancak bu nedenle üretimde de azalmalar yaşandığından tarım sigortaları kurumu özellikle örtü altı yetiştiriciliğine son dönemlerde çok önem vermektedir. Bununla birlikte mevcut sertifika kuruluşları tarafından gerek organik tarım gerekse iyi tarım uygulamaları sertifikaları günümüzde üreticilere sağlanmaktadır. Bunun en önemli nedeni ürünün ihracat ürünü olarak yüksek katma değerle satılması ve bu şekilde tatmin edici bir gelir elde edilmesidir.

Şekil 2.5. 2020 yılı tarımsal desteklemeler ve miktarları

Yunanistan genelinde özellikle son yıllarda iyi tarım uygulamaları sertifikasına sahip üreticilerde artış gözlenmiştir. Dolu önleyici ve yağmur önleyici sistemlere meyvecilik

alanında verilen destekler önceki yıllara göre %20 artmıştır. Sulama hatlarının kurulumu için de desteklemeler sürekli devam etmektedir.

2.3. Batı Trakya Bölgesinde Kiraz Üretiminin Mevcut Durumu

2.3.1. Batı Trakya Bölgesinde kiraz üretimi

Batı Trakya’da kiraz yetiştiriciliğini tarihi 50 yıl öncesine dayanmaktadır. Bölgedeki mevcut potansiyele bakıldığında da kiraza talep halen devam etmektedir. Batı Trakya, Yunanistan’da kirazda erken üretimin başladığı bölgelerden biridir. Son yıllarda yapılan çalışmalarla, özel danışmanlar ve ziraat mühendislerinin bölgedeki ortak hedefi, verimliliğin artmasını sağlayarak bölgeyi bu üründe söz sahibi bir hale getirmektir. Gelecek vaat eden bir ürün olan kiraz geçmişte tütün ve pamuk gibi diğer ürünlerin yanında istediği değere ulaşamamıştır. Bölgedeki kiraz üretimi Yunanistan İstatistik Kurumu verilerine göre 2802 tondur. Mevcut arazi varlığı 5164 dekadır. Bölgedeki toplam kiraz ağacı sayısı 133.631’dir. Batı Trakya’da üreticiler dekar başına ortalama 542 kg kirazdan verim elde etmektedirler. Bölgenin Yunanistan’ın toplam üretimi içerisindeki payı %2,5 civarındadır (Anonim 2021c).

Bölgede erkenci, orta dönem ve geçi çeşit kirazların hepsi rahatlıkla yetiştirilebilmektedir. Deniz seviyesinden 30 m rakım yüksekliğinden başlayarak 700 m rakıma kadar yetiştiriciliğin yapılabileceği mevkiler bölgede mevcuttur. Bu durum bölgedeki mevcut kiraz üretimini uzun bir döneme yayma avantajı sağlamaktadır. Hasadın Mayıs ayının ilk haftalarından başlayarak Temmuz ayı sonuna kadar uzanan geniş bir periyotta yapılıyor olması önem taşımaktadır. Bu sayede pazarın değişik isteklerine uyum sağlanabilmektedir. Kiraz kısa dönemde üreticiler ve ihracatçılar açısından iyi getirisi olan bir üründür. Özellikle yurtdışı pazarlara ihracat amacıyla üretilen ve satılan kirazlar üreticilere tatmin edici bir gelir sağlamaktadır (Ali ve Tipi 2019).

Mevcut üretime sahip bahçeler genellikle klasik dikim yapılmış ağaçlarla kurulmuştur. Dekara ortalama 42 ağaç düşerken bunlardan %77’si klasik dikim bahçelerden

oluşmaktadır. Yapılan gözlemlere göre minimum 2 dekarla kurulmuş bir arazide bile en az iki ve üzeri çeşit kiraz yer almaktadır. Bazı arazilerde bu çeşitler aynı zamanda hasat olgunluğuna sahip olmayabilmektedir. Sulama sorunu da ayrı bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Kiraz suyu seven bir bitki olmasından dolayı susuz koşullarda gelişmesi çok zordur. Ne yazık ki bölgedeki mevcut bahçelerden sadece %41'i sulanabilirken %59 gibi büyük bir kısmında susuz tarım yapılmaktadır. Sulanan alanlarda damla sulama sistemi kullanılmaktadır (Ahmet 2020.).

Yetiştiricilik yapılan araziler 5x5 ve 6x6 klasik dikimlerin yanında, 3,5x4,5 santral (merkezi) lider ve 2x4 palmet tel-direk sistemiyle oluşturulmuştur. Erkenci ve orta dönem çeşitlerin varlığı bölgede ağırlıktadır. Bölgede mevcut erkenci çeşitlerin varlığı %32, orta dönem çeşitlerinin %31 ve geççi çeşit varlığının %37 oranında olduğu tespit edilmiştir. Erkenci çeşitler içinde en çok yetiştiriciliği yapılanlar Burlat, Early Lory ve Early Bigi iken, ortanca çeşitler ise Sabrina, Van, Kristalina, Samba ve Lapins cinsleridir. Geççi olarak bilinen çeşitler ise Ferrovia, Ziraat 0900, Skeena ve Drakana'dır. Klasik ve santral lider sisteminde bölgede 3 tip kiraz anacı kullanılmaktadır. Bunlar sırasıyla CAP 6, MXM 14 klon anaçları ve MAHALEB kiraz anacı iken palmet sistem bahçelerde genelde GİSELA 6 klon anacı tercih edilmektedir (Demirsoy ve ark. 2015). Klasik sistemde kullanılan anaçlardan iyi bakılması durumunda ekonomik olarak 20-25 yıl düzenli verim elde edilir. Bunların verime dördüncü yıldan itibaren geçtikleri bilinmektedir. GİSELA 6 klon anacıyla kurulan bahçelerde daha sık dikim yapılabilirken, bu kiraz anacı daha çok yüksek rakımda iyi sonuç vermekte ve üçüncü yıl verime dönmektedir. Bu anacın ekonomik ömrü 10-12 yıl arasındadır (Kazantzis ve Marnasidis 2013).

Batı Trakya Bölgesinde yapılan modernleşme çalışmaları son yıllarda iyice hız kazanmış durumdadır. Farklı projeler geliştirilerek dünya standartlarında üretim yapılmakta ve sürekli bunlara yenileri eklenmektedir. Kalite de standardizasyon ve sürdürülebilirlik özellikle dış pazarda ürünün marka değerini belirleyecek önemli faktörlerdir. Bu nedenle yetiştirilen kirazlarda renk, tat ve dayanıklılık önemli yer tutmaktadır (Akçal 2013). Bunun yanında sertifikalı ürünler Avrupa süpermarketleri tarafından sürekli talep edilmektedir. Son dönemlerde sertifikalı üretici sayısında da bu nedenle ciddi artışlar görülmüştür. Son beş yıllık süreçte bölgede GLOBALGAP sertifikalı üretici sayısı 200'ü bulmuştur. İTU kapsamında üretim yapılarak üst düzeyde verimlilik hedeflenirken, aynı

zamanda aşırı pestisit kullanımından kaçınılmakta, çevre ve insan sağlığı ön planda tutulmaktadır (Polat 2014). Kitle iletişim araçlarının etkin kullanımı, seminerler, köy ziyaretleri gibi faaliyetlerle üreticilere iyi tarım uygulamaları hakkında sürekli bilgi akışı sağlanmaktadır. Bölgede sözleşmeli tarım modeline de geçiş başlamıştır. Kiraz paketleme tesisleri bölgedeki üreticileriyle karşılıklı sözleşme imzalayarak, belirli koşullar altında ürünlerinin alımlarını gerçekleştireceklerinin taahhüdünü verirler. Bu şekilde üreticilerle tüccarlar arasında güven oluşmuş olur. Üreticiler ağırlıklı olarak şirket adı altında grup sertifikasyonu yaptırmaktadır. Sertifikasyon süreçlerini kiraz şirketlerinde çalışan ziraat mühendisleri ve danışmanlar yürütmektedir.

2.3.2. Batı Trakya Bölgesindeki kirazın pazarlaması

Modern pazarlama anlayışı kuralları gözetilerek, bölgede ürünün üreticiden doğru bir şekilde teslim alınıp kalitesinden ödün vermeden teslim edileceği yere kadar takibi titizlikle yapılır. Kirazda en önemli evrelerden biri ürünün muhafazasıdır (Anonim 2015). Burada en çok kullanılan yöntem su ile ön soğutmadır. Bu işlem soğuk su ürünün üzerine akıtılarak veya ürün soğuk suyun içinde bırakılarak yapılır. Ürünler kasa olarak ya da palet üzerinde kasalar içerisinde duşlama denilen tünelin içerisinde geçirilir. İşleme girecek olan kirazların öncesinde mutlaka derecelerinin ölçülmesi ve suyun derecesinin de buna göre ayarlanması gerekir. Suyun derecesi mutlaka 1-2 °C arasında olmalıdır. Belirli bir süre 20-30 dakika arası tünelin içerisinde bekletilirler. Ürün sağlığının kaybolmaması ve kalitede bir düşüş olmaması açısından bu sürenin 30 dakikayı geçmemesi önemli bir unsurdur. Kiraz paketleme için en uygun sistem budur. Duşlama da kullanılan suyun içerisine de dezenfeksiyon açısından önemli bazı hasat sonrası kullanımda ruhsatı bulunan ilaçlar takviye edilir. Bunlar üründe o anda gerçekleşmekte olan bozulmalar ve gerçekleşebilecek her türlü fiziksel ve patolojik bozulmaların durdurulmasında rol oynar (Sakaldaş 2013).

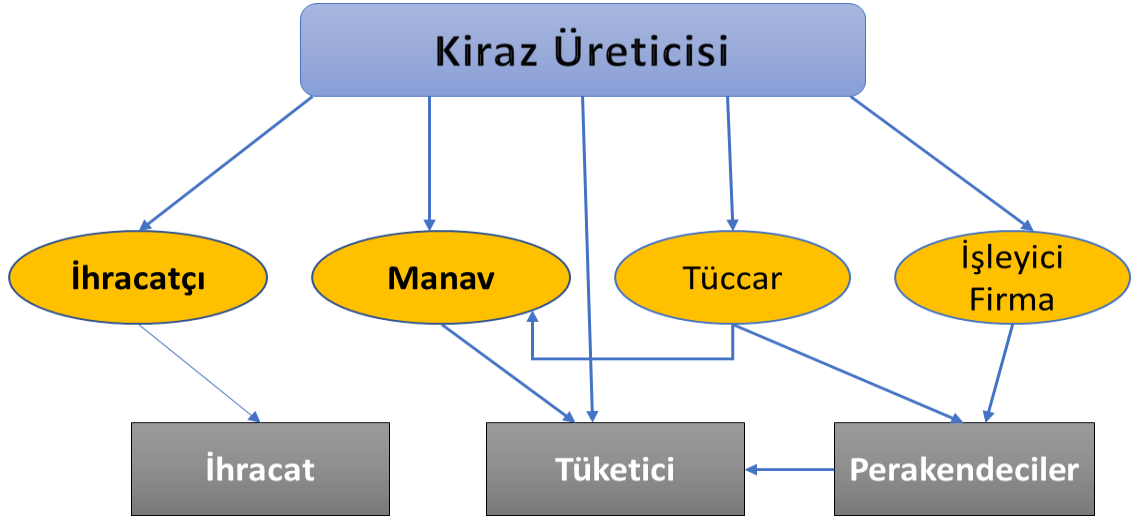
Kirazda optimum depolama koşulları -0,5 °C ile 0,5 °C arasında sıcaklık ve %90-95 arasında nemin sağlandığı aralıklardır. Kirazın muhafaza ve pazarlanması sürecinde kaliteye doğrudan etkisi olan kriterler, suda çözünür kuru madde oranı (SCKM) ve titre edilebilir toplam asitlik miktarıdır (TETA). Suda çözünür kuru madde oranı refraktometre

adı verilen aletlerle ölçülür ve bu şekilde hasat zamanı belirlenebilir (Güneyli ve Onursal 2014). SCKM/TETA oranının yanı sıra çatlama oranı ve sap rengi de kirazı pazarlamada önem arz eder (Mitcham ve ark. 2006). Bu nedenle kirazlar modifiye atmosfer poşetler (MAP) içerisinde ihraç edilir. Modifiye atmosfer poşetler kayıpların en aza indirilmesinde önemli rol üstlenirken, içerisinde bulunan O₂ ve CO₂ seviyelerinin özel geçirim dizaynına sahip polimerik film materyali sayesinde değiştirilmesini sağlar. Böylece ürün ile atmosfer arasındaki buhar basıncı farkını azaltır ve içerideki nemin düzeyinin korunmasını sağlar. Bu sayede ürün dayanıklılığı daha çok artar (Koyuncu ve ark. 2018). Devamında ürünün yükleneceği nakliye aracı veya konteyner soğuk zincirin kırılmaması için önceden soğutulmalı ve derecesi mutlaka ölçülmelidir. Kirazlarda taşıma sıcaklığı 0-2 °C arasında olmalıdır. Böylece ihracata gidecek olan malın nakliyesinde sorun çıkmaması için önemli bir aşama kat edilmiş olur. Avrupa ülkelerinde arz zinciri boyunca taşımadan kaynaklı ortaya çıkan meyve ve sebze kayıpları %10 civarındadır. Buradan da anlaşılacağı üzere soğuk zincirin kırılması önemli kayıplara neden olabilmektedir (Çiftçi ve Demirbaş 2020).

Bölgedeki kirazlar ağırlıklı olarak Avrupa ülkelerine ihraç edildiğinden çok hızlı elden çıkarılması gerekmektedir. Üretilen kirazlar Almanya, İngiltere, Hollanda, İtalya ve hatta Uzak Doğu ülkelerine kadar ihraç edilmekte ve bu ülkelerde de önde gelen süpermarketlere satılmaktadır. Üreticiden teslim alınan iyi kaliteye sahip kirazlar direkt olarak yurtdışı pazarda ihracatçıya teslim edilerek süreç son bulur (Ali ve Tipi 2019).

Ancak tarımda risk ve belirsizlikler, hava koşullarının değişkenlik göstermesi gibi olaylar sürekli yaşandığından üretilen malın bir kısmı ikinci kalite olarak çıkmaktadır. Bu tip kirazlar ise iç piyasada manavlara, marketlere veya bölgede alım yapan bazı yabancı tüccarlara satılmaktadır. Bu şekilde satışı gerçekleştirilen kirazlar, tüccarlar aracılığı ile perakendecilere ulaştırılmakta ve perakendecilerden de tüketicilere ulaştırılmaktadır. Son yıllarda doğrudan pazarlamaya da ilginin arttığı görülmektedir. Üreticiler mallarını kendileri sattıklarında fiyatlar tipik pazar fiyatından büyük ölçüde farklılık göstermektedir. Bu nedenle üreticilere bu yol daha cazip gelebilmektedir. Ancak bu uzun dönemde iyi bir satış stratejisi kurmayı gerektirir. Miktar olarak günlük yapılan hasatların

soğuk zincir ve teknolojik altyapı olmadan uzun süre devam edebilmesi mümkün değildir (Adanacıoğlu 2017).

Şekil 2.6. Üreticilerin kiraz pazarlama kanalları

Bölgede yetiştirilen kiraza talebin çok olması gittikçe bazı olumsuzluklar yaratmıştır. Önceki yıllarda işletmeler topla-getir mantığıyla hareket etmeleri ve üreticilerin bilgi eksikliği günümüzde yaşanan sorunlara adeta zemin hazırlamıştır. Son yıllarda ortaya çıkan ve sıkça hem bölgede hem de Yunanistan genelinde şikayet konusu olan bir konu da ilaç kalıntı problemidir. Üreticilerin bahçelerindeki kiraz çeşitlerinin karmaşıklığı doğru ve verimli ilaçlamaya engel yaratmaktadır. İlaçlama ile hasat arasındaki sürenin dikkate alınması gerekmektedir. Bilinçsizce yapılan ilaçlamalar çok büyük problemler yaratabilmektedir. İşletmeler açısından oldukça büyük sorunlar doğurabilen ve hatta ürün geri dönüşlerine sebebiyet veren durumlar ortaya çıkabilmektedir (Erdil ve Tiryaki 2020). Bu nedenle işletmeler dünya standartlarında üretim yapmak zorundadırlar. Aksi halde sektörde çok hızlı yok edilebilme tehlikesiyle karşı karşıya kalabilirler. Kiraz hızlı hasat edilmesi gereken bir üründür. İşletmelerde bu ürünü hızlı bir şekilde işleyip dayanıklılığını kaybetmeyecek bir şekilde bir an önce ellerinden çıkarmak için zamanla yarışılır. Kiraz sezonu çok yoğun ve yorucu bir sezon gerektirir. Bu nedenle üreticilerin kirazlarının kalitesi önem kazanır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal

Bu çalışmanın ana materyalini, Yunanistan'ın Batı Trakya Bölgesinde iyi tarım uygulamaları ile kiraz üreten işletmelerden anket metoduyla elde edilmiş birincil veriler oluşturmaktadır.

Örnek kapsamına alınan işletmeler yüz yüze ziyaret edilerek, anket formları ile 2018-2019 üretim dönemine ait veriler toplanmıştır. Anket çalışması 2019 yılı sonunda gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca, çalışma konusu ile ilgili yapılan benzer çalışmalardan, raporlardan ve istatistiklerden de yararlanılmıştır. Ayrıca ikincil verilere ulaşmada FAO, Elstat, Trademap vb. kurum ve kuruluşlardan da faydalanılmıştır.

3.2. Yöntem

3.2.1. Örneklem aşamasında kullanılan yöntem

Bu çalışmada, Yunanistan'ın Batı Trakya Bölgesinde İyi Tarım Uygulamaları (Global Gap) sertifikasına sahip olan kiraz üreticileri araştırmanın ana kitlesini oluşturmuştur. Batı Trakya'da kirazıyla öne çıkan bölge Yaka Bölgesi olarak bilinir. Batı Trakya kiraz üretiminin %90'ı bu bölgede gerçekleşmektedir. Yapılan ön çalışmada, gayeli olarak seçilen Yaka bölgesinde 2018-2019 üretim dönemi itibariyle 200 kiraz üreticisinin İTU sertifikasına sahip oldukları belirlenmiştir.

Kiraz üretimi yapan işletmelerin tamamıyla görüşme imkânının maliyet ve zaman açısından kısıtlı olmasından dolayı belirli bir örnek üzerinden çalışmanın daha uygun olacağına karar verilmiştir. Bu amaçla oransal örnek hacmi formülünden yararlanılmıştır (1) (Newbold 1995):

$$n = \frac{Np(1-p)}{(N-1)\sigma_p^2 + p(1-p)} \quad (1)$$

Formülde;

n = Örnek üretici sayısı

N = Ana kütledeki üretici sayısı

p = Tahmin oranı (maksimum örnek büyüklüğü için 0,50 alınmıştır)

σ_{px}^2 = Oranın varyansı (% 95 güven aralığında tablo değeri 1.96 ve % 10 hata payı ile)

%95 güven aralığı ve %10 hata payı esas alınarak yapılan hesaplama sonucunda örnek hacmi 66 olarak belirlenmiştir. Görüşülecek işletme sayısının köylere dağılımında, toplam popülasyon içindeki payları alınmış ve örneğe alınan üreticiler tesadüfi olarak belirlenmiştir.

3.2.2. Verilerin analizi ve değerlendirilmesinde kullanılan yöntem

Elde edilen verilerin analiz edilebilmesi amacı ile SPSS 25.0 Paket Programı kullanılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirleyebilmek için normallik analizi uygulanmış ve Kolmogorov- Smirnov $p = 0.102 > 0.05$ olarak elde edilmiştir. Verilerin güvenilirlik katsayısı ise $\alpha = 0.736$ bulunmuştur.

Çalışmanın genel sonuçlarının analizi için ortalama ve yüzde hesapları gibi temel istatistik hesaplar ile çapraz tablolar kullanılmıştır.

Anket yolu ile elde edilen verilerin analizinde öncelikle işletmelerin sosyo-ekonomik özellikleri ortaya konulmuştur. Üreticilerin yaşı ve eğitimi, aile nüfusu, işgücü mevcudu, arazi mevcudu ve kullanımını incelenmiştir.

Üretim masraflarının belirlenmesinde sadece kiraz için bütçe analiz yöntemi, birim ürün maliyetinin hesaplanmasında ise basit maliyet hesaplama yöntemi kullanılmıştır. Kiraz için yapılan bütçe analiz yönteminde; kiraz üretimi için yapılan özel masraflar ile işletme geneline ait müşterek masraflardan ilgili üretim faaliyetinin payına düşen kısmı dikkate alınmıştır. Basit maliyet hesaplama yöntemine göre, üretim faaliyeti sonucunda tek bir ürün elde ediliyorsa, üretim için yapılan masraflar toplanarak elde edilen üretim miktarına bölünmektedir.

Araştırmada, kiraz üretiminde verim, üretici eline geçen fiyatlar, üretim masrafları, elde edilen brüt ve net gelirler ortaya konulmuştur. Kiraz üretim masrafları değişken ve sabit

masraflardan oluşmaktadır. Değişken masraf unsurlarını; işgücü ve çeki gücü masrafları ile üretimde kullanılan girdi (gübre, ilaç vb.) masrafları, sabit masraf unsurlarını ise; masraflar toplamının faizi, genel idare giderleri, arazi kirası ve tesis masrafları amortisman payı oluşturmaktadır. Döner sermaye faizinin hesaplanmasında, değişken masrafların üretim dönemine oldukça homojen bir şekilde yayıldığı varsayımından hareket edilerek, yarı değeri üzerinden faiz uygulanmıştır. Masraflar toplamının faiz karşılığının hesaplanmasında faiz oranı %5 olarak dikkate alınmıştır. Arazi kirası olarak çıplak arazi değerinin %5'i alınmıştır. Genel idare giderleri toplam değişen masrafların %3'ü alınarak hesaplanmıştır.

Tesis döneminde yapılan masraflar, %5 faiz oranı kullanılarak dördüncü yılın sonuna biriktirilmiş, daha sonra bulunan değer ekonomik ömre (25 yıl) bölünerek tesis dönemi amortisman payı hesaplanmıştır. Araştırma bölgesinde kiraz bahçelerinin tesis dönemi 4, ekonomik ömürleri ise 25 yıl olarak belirlenmiştir.

Kirazdan elde edilen net geliri hesaplayabilmek için brüt üretim değerinden toplam üretim masrafları çıkarılmıştır. İşgücü masrafları, işletmelerde geçici işçiler için ödenen ücretlere aile işgücü karşılığı eklenerek hesaplanmıştır. Materyal masraflarının hesaplanmasında üreticilerin kullandığı girdi miktarları ve bu girdiler için ödenen cari fiyatlar esas alınmıştır. Makina çeki gücü masraflarının hesabında homojenliği sağlayabilmek için, kendi alet-makinasını kullanan üreticiler için de bölgede geçerli alet-makina kirası dikkate alınmıştır.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1. Araştırma Alanı Hakkında Genel Bilgiler

Batı Trakya bölgesi Yunanistan'ın dokuz coğrafi bölgesinden biridir ve ülkenin kuzeydoğusunda bulunmaktadır. Bölgenin doğusunda Türkiye, kuzeyinde Bulgaristan, batı ve güneybatısında Ege Makedonya'sı ve güneyinde ise Ege Denizi yer almaktadır. Bölgenin toplam yüzölçümü 8572 kilometrekaredir.

Batı Trakya dar bir şerit halinde kıyı boyunca uzanan üç vilayetten oluşmaktadır. Doğusunda merkezi Dedeağaç (Alexandroupolis) olan Evros, ortasında merkezi Gümülcine (Komotini) olan Rodop ve batıda merkezi İskeçe (Xanthi) ili yer alır. İller içerisinde en çok Türk nüfusunun bulunduğu yer Gümülcine'dir. Buradaki mevcut Türk-Yunan nüfusu neredeyse yarı yarıyadır. Batı Trakya'nın, 1923 yılında imzalanan Lozan Barış Antlaşması'yla Yunanistan topraklarında bırakılmasına karar verilmiştir. Batı Trakya'da 150.000 civarında Türk nüfusu bulunmaktadır (Keyvan 2012).

Batı Trakya'daki insanlar geçimlerini ağırlıklı olarak tarımdan sağlamaktadır. Bölgede en çok tarımı yapılan ürünler, kiraz, pamuk, tütün, buğday ve son yıllarda zeytindir. Yunanistan'da tarımın GSYİH içerisindeki payı %7'dir. Son yıllarda kiraz bölge ekonomisi adına gittikçe önem kazanan bir ürün haline gelmiştir. Bölge genelinde 1000 civarında kayıtlı kiraz üreticisi bulunmaktadır. Ilıman iklime sahip Batı Trakya'da kirazı önemli kılan bölgenin erkencilik özelliğini bünyesinde barındırmasıdır. Buna rağmen aynı zamanda kış mevsimi süresince 0C° ile 7,2C° arasında kirazların ihtiyacı olan soğuklama sürelerinin de karşılanması farklı ve önemli bir özellik olarak ortaya çıkmaktadır (Engin ve Ünal 2006). Normal koşullarda Mayıs ayının ilk haftası bölgede hasat başlangıcıdır. Lokomotif değere sahip kiraz bu nedenle piyasaya erken sunulabilmekte ve hem üreticiler hem de ihracatçılar açısından fiyat avantajı sağlamaktadır.

Şekil 4.1. Batı Trakya Bölgesi kiraz üretim alanları

Batı Trakya’da kirazıyla meşhur bölge Yaka Bölgesi olarak bilinir. Yetiştiriciliğin büyük bir kısmı bu bölgede yer alan 10 farklı köyde yapılmaktadır. Bu köyler sırasıyla Semetli, Sendelli, Ayazma, Eşekçili, Gebecili, Bulatköy, Çepelli, Susurköy ve Büyük Müsellim olarak sıralanmaktadır. Toplam üretimin %90’ı burada gerçekleşmektedir (Ali ve Tipi 2019).

4.2. İncelenen İşletmelerde Üreticilere Ait Bilgiler

Anket yolu ile toplanan verilere göre, araştırma alanında iyi tarım uygulamaları ile kiraz üretimi yapan işletmelerin sosyo-ekonomik özellikleri belirlenmiştir. Bu bölümde anket yapılan üreticilerin; cinsiyet, yaş ve eğitim durumu ile aile ferdi, çocuk ve tarımda çalışan nüfus sayısı, gelir durumu, tarımsal gelir durumu, kirazdan elde ettiği gelir ve örgütlenme durumuna yer verilmiştir.

4.2.1. Üreticilerin cinsiyet durumu

Yapılan araştırmalar doğrultusunda ankete katılan üreticilerden %80,3’ü erkeklerden oluşurken, %19,7’si ise kadındır (Çizelge 4.1).

Çizelge 4.1. Üreticilerin cinsiyet durumu

Cinsiyet	N	%
Erkek	53	80,3
Kadın	13	19,7
Toplam	66	100,0

4.2.2. Üreticilerin yaş durumu

Araştırma kapsamında üreticilerin yaş durumları incelenmiş olup, ankete katılanların %10,6'sı 30-40 yaş aralığında, %24,2'si 41-50 yaş aralığında, %62,1'i 51-60 yaş aralığında ve %3'ü 61 ve üzerindedir. Üreticilerin ortalama yaşı 52'dir (Çizelge 4.2).

Çizelge 4.2. Üreticilerin yaş durumu

Yaş	N	%
30-40	7	10,6
41-50	16	24,2
51-60	41	62,1
61 +	2	3,0
Toplam	66	100,0

4.2.3. Üreticilerin eğitim durumu

Araştırmada üreticilerin eğitim durumları incelenmiş ve %40,9'u ilkokul, %22,7'si ortaokul, %27,3'ü lise ve %9,1 i üniversite mezunu oldukları belirlenmiştir. Katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında ortalama eğitim seviyesi ilkokuldur (Çizelge 4.3).

Çizelge 4.3. Üreticilerin eğitim durumu

Eğitim Durumu	N	%
İlkokul	27	40,9
Ortaokul	15	22,7
Lise	18	27,3
Üniversite	6	9,1
Toplam	66	100,0

4.2.4. Aile bireylerinin toplam sayısı

Araştırmada üreticilerin aile bireylerinin sayıları incelenmiş ve Çizelge 4.4'te gösterilmiştir. Üreticilerin %3,0'ü 2 kişilik %18,2'si 3 kişilik ve %71,2'si 4 kişilik ve %7,6'sı 5 kişi ve daha fazla kişilik aileden oluşmaktadır. Ortalama hane büyüklüğü (kişi) sayısı 4 olarak elde edilmiştir (Çizelge 4.4).

Çizelge 4.4. Aile bireylerinin toplam sayısı

Aile Bireylerinin Sayısı	N	%
2 kişi	2	3,0
3 kişi	12	18,2
4 kişi	47	71,2
5 kişi ve üzeri	5	7,6
Toplam	66	100,0

4.2.5. Tarımda çalışan aile bireylerinin sayısı

Yapılan araştırmalar kapsamında üreticilerin aile bireyleri içerisinde tarımda çalışanların sayısı saptanmaya çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre ailelerin %21,2'sinden sadece 1 kişi, %68,2'sinden 2 kişi, %9,1'inden 3 kişi ve %1,5'inden 4 veya daha fazla kişi tarımda çalışmaktadır. Tarımda çalışan aile bireylerinin ortalama sayısı 2 olarak belirlenmiştir (Çizelge 4.5).

Çizelge 4.5. Tarımda çalışan aile bireylerinin sayısı

Tarımda Çalışanların Sayısı	N	%
1 kişi	14	21,2
2 kişi	45	68,2
3 kişi	6	9,1
4 kişi ve üzeri	1	1,5
Toplam	66	100,0

4.2.6. Kiraz üretiminde kullanılan iş gücü ve kaynağı

Araştırmada üreticilerin kullandıkları iş gücü durumu saptanmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgulara göre üreticilerin %47'si sadece aile işgücü ile faaliyetlerini sürdürürken, %53'lük bir kısım ise geçici sezonluk işçilere ihtiyaç duyduklarını bunun sebebinin ise daha fazla alanda üretim yapmaları olduğunu belirtmişlerdir (Çizelge 4.6).

Çizelge 4.6. Kirazcılıkta kullanılan işgücü ve kaynağı

İşgücü Kaynağı	N	%
Aile iş gücü	31	47,0
Geçici işçiler	35	53,0
Toplam	66	100,0

4.2.7. Üreticilerin tarımsal gelir durumu

Yapılan araştırmalar doğrultusunda üreticilerin tarımsal gelirleri saptanmaya çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlar neticesinde %56,1'i yüksek gelirli, %27,5'i orta gelirli ve %16,6'sı ise düşük gelire sahip üreticilerden oluşmaktadır. Üreticilerin tarımsal gelirlerinin ortalaması 8718,9 Euro'dur (Çizelge 4.7).

Çizelge 4.7. Üreticilerin tarımsal gelir durumu (€)

Tarımsal Gelir	N	%
Düşük gelirli <5000	11	16,6
Orta gelirli 5001-7000	18	27,3
Yüksek gelirli 7001>	37	56,1
Toplam	66	100,0

4.2.8. Üreticilerin tarım dışı gelir durumu

Araştırma sonuçlarına göre ankete katılan üreticilerin tamamının tarımsal gelirlerinin yanında aynı zamanda tarım dışı gelirleri de bulunmaktadır. Buna göre üreticilerin %57,6'sının tarım dışı gelir durumu orta gelirli, %28,8'inin düşük geliri bulunurken

%13,6'sının ise yüksek gelirli olduğu gözlemlenmiştir. Üreticilerin tarım dışı gelirlerinin ortalaması ise 5530,3 Euro olarak bulunmuştur (Çizelge 4.8).

Çizelge 4.8. Üreticilerin tarım dışı gelir durumu (€)

Tarım Dışı Gelir	N	%
Düşük gelirli <5000	19	28,8
Orta gelirli 5001-7000	38	57,6
Yüksek gelirli 7001>	9	13,6
Toplam	66	100,0

4.2.9. Üreticilerin kiraz gelirlerinin toplam tarımsal gelirleri içindeki payı

Yapılan araştırma doğrultusunda üreticilerin kirazdan elde ettikleri gelirin, toplam tarımsal gelirleri içerisindeki oranının ne düzeyde olduğu saptanmaya çalışılmıştır. Sonuçlara göre %6,1'inin kiraz gelirinin %26-50, %15,2'sinin %51-75 ve %78,8'inin ise %76-100 arasında payı olduğu görülmektedir (Çizelge 4.9).

Çizelge 4.9. Üreticilerin kiraz gelirlerinin toplam tarımsal gelirleri içindeki payı

Kiraz Gelirinin Payı	N	%
%26-50	4	6,1
%51-75	10	15,2
%76-100	52	78,8
Toplam	66	100,0

4.2.10. Üreticilerin tarımla ilgilenme durumu

Araştırmada üreticilere kaç yıldır tarımla ilgilendikleri sorusu sorulmuştur, ankete katılanlardan %3'ü 5 yıl ve daha az süredir tarımla ilgilenirken %40,9 gibi büyük bir kısmı 21 yıl ve daha fazla zamandan bu yana tarımla uğraşmaktadır. %13,6'lık bir kısmı 6-10 yıldır, %22,7'si 11-15 yıl ve %19,7'si de 16-20 yıldır tarımla uğraşmaktadır. Üreticilerin tarımda ortalama deneyimlerinin 20 yıl olduğu saptanmıştır (Çizelge 4.10).

Çizelge 4.10. Üreticilerin tarımla ilgilenme durumu

Tarımsal Üretim Deneyimi	N	%
1-5 yıl	2	3,0
6-10 yıl	9	13,6
11-15 yıl	15	22,7
16-20 yıl	13	19,7
21 ve üzeri	27	40,9
Toplam	66	100,0

4.2.11. Üreticilerin kiraz yetiştiriciliği deneyimi

Yapılan araştırmada üreticilere kaç yıldır kiraz yetiştiriciliği yaptıkları sorusu yöneltilmiştir. Alınan sonuçlar doğrultusunda üreticilerin %34,8'i 6-10 yıldan beri, %43,9'u 11-15 yıl ve %15,2'si de 16-20 yıldır kiraz yetiştirmektedir. 5 yıl ve daha az süredir yetiştiricilik yapanlar ile 21 yıl ve daha fazla süredir yetiştiricilik yapanların oranları ise eşittir. Anket sonuçlarına göre üreticiler ortalama 14 yıldır kiraz yetiştiriciliği yapmaktadır (Çizelge 4.11).

Çizelge 4.11. Üreticilerin kiraz yetiştiriciliği deneyimi

Kiraz Yetiştiriciliği Deneyimi	N	%
1-5 yıl	2	3,0
6-10 yıl	23	34,8
11-15 yıl	29	43,9
16-20 yıl	10	15,2
21 yıl ve üzeri	2	3,0
Toplam	66	100,0

4.2.12. Üreticilerin herhangi bir organizasyona üye olma durumu

Yapılan araştırma doğrultusunda üreticilere üye oldukları herhangi bir organizasyon olup olmadığı sorulmuş ve çizelge 4.12 de gösterilmiştir. Üreticilerin %59,1'inin bölgede bulunan kiraz işleme ve ihracat şirketine üyeliği bulunmaktadır. %28,8'i hem kooperatife hem de kiraz şirketine üyedir. %3,0'ü sadece kooperatife, %1,5'lük kısmı üretici

birliklerine ve %7,6'sının ise herhangi bir organizasyona üyeliği bulunmamaktadır (Çizelge 4.12).

Çizelge 4.12. Üreticilerin herhangi bir organizasyona üye olma durumu

Üyelik durumu	N	%
Herhangi bir organizasyona üye değilim	5	7,6
Üretici birliklerine üye	1	1,5
Kooperatife üye	2	3,0
Kiraz şirketlerine üye	39	59,1
Hem kooperatife hem de kiraz şirketine üye	19	28,8
Toplam	66	100,0

4.3. İncelenen İşletmelerin Özellikleri

4.3.1. İşletmelerin toplam arazi varlığı

Araştırmada üreticilere toplam arazi varlıkları sorulmuştur. Alınan cevaplar doğrultusunda %34,8 gibi bir oranı 10 da ve daha az araziye sahipken, %30,3'ü 11-15 da arazide üretim yapmaktadır. Üreticilerden %25,8'i 16-20 da arazi büyüklüğüne sahipken, %9,1'lik bir kısmı ise 21 da ve üzeri araziye sahiptir. Üreticilerin ortalama arazi varlığı 12,9 dekadır (Çizelge 4.13).

Çizelge 4.13. İşletmelerin toplam arazi varlığı

Toplam kaç dekar araziniz var?	N	%
<10 dekar	23	34,8
11-15 dekar	20	30,3
16-20 dekar	17	25,8
21> dekar	6	9,1
Toplam	66	100,0

4.3.2. İşletme arazilerinin sulanma durumu

Yapılan araştırmada üreticilere toplam arazi varlıkları içerisinde sulanmayan arazileri olup olmadığı sorulmuş ve çizelge 4.14'te gösterilmiştir. Bu doğrultuda üreticilerin arazilerinin %59,1'inde sulama probleminin olmadığı, arazilerin tamamının sulanabilir olduğu ortaya çıkmıştır. Ankette ayrıca 1-3 da arasında sulanmayan araziye sahip olanların oranı %16,7, 4-6 da, sulanmayan araziye sahip olanların oranı %18,2 ve 10 da ve üzeri sulanmayan araziye sahip olanların oranı ise %6,1 olduğu görülmektedir (Çizelge 4.14).

Çizelge 4.14. Üreticilerin toplam sulanmayan arazi büyüklüğü

Toplam Öz Mülk Kuru Arazi Büyüklüğü	N	%
Yok	39	59,1
1-3 da	11	16,7
4-6 da	12	18,2
10 da +	4	6,1
Toplam	66	100,0

Yapılan araştırmada üreticilere toplam sulanan arazi büyüklüklerinin dekar olarak dağılımları sorulmuş ve 7-9 da sulanan araziye sahip işletme sayısı %28,8 paya sahipken, 13 dekar ve üzeri sulanan araziye sahip işletme sayısı da aynı oranda belirlenmiştir. 10-12 da sulanan araziye sahip olanların oranı %21,2, %19,7'sinin 4-6 da arasında sulanan araziye sahip oldukları ve %1,5'inin de 1-3 da arasında sulanan araziye sahip oldukları ortaya çıkmıştır (Çizelge 4.15).

Çizelge 4.15. Üreticilerin toplam sulanan arazi büyüklüğü

Toplam Öz Mülk Sulanan Arazi Büyüklüğü	N	%
1-3 da	1	1,5
4-6 da	13	19,7
7-9 da	19	28,8
10-12 da	14	21,2
13 da+	19	28,8
Toplam	66	100,0

4.4. İncelenen işletmelerde Kiraz yetiştiriciliği

4.4.1. İşletmelerin kiraz arazisi varlığı

Araştırmada, üreticilerin kiraz arazisi varlıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Buna göre üreticilerden %53'lük bir kısmının 6-10 da arasında araziye sahip oldukları görülürken, %13,6'sı 1-5 da, %21,2'si 11-15 da ve %12,1'i de 16 da ve daha fazla araziye sahiptir. Üreticilerin ortalama kiraz bahçesi arazi varlığı 10,4 dekadır (Çizelge 4.16).

Çizelge 4.16. İşletmelerin kiraz arazisi varlığı

Kiraz Bahçesi Büyüklüğü	N	%
1-5 da	9	13,6
6-10 da	35	53,0
11-15 da	14	21,2
16 da+	8	12,1
Toplam	66	100,0

4.4.2. İşletmelerin arazi parsel sayısı

Ankette üreticilere arazilerinin kaç parselden oluştuğu sorusu yöneltilmiştir. Alınan cevaplara göre 1 parselle sahip üreticilerin oranı %27,3, 2 parselle sahip üreticilerin oranı %42,4, 3 parselle sahip üreticilerin %16,7 ve 4 ve daha fazla parseli olanların oranı da %13,6'dır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda üreticilerin ortalama parsel sayısının 2 olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4.17).

Çizelge 4.17. Üreticilerde parsel arazilerin durumu

Parsel Sayısı	N	%
1 Parsel	18	27,3
2 Parsel	28	42,4
3 Parsel	11	16,7
4 Parsel+	9	13,6
Toplam	66	100,0

4.4.3. Dekardaki ağaç sayısı

Üreticilere 1 dekarda kaç kiraz ağacı bulunduğu sorulmuş, üreticilerin %51,5'i dekara 40-50 ağaç arasında dikim yaparken, yine üreticilerin %40,9'luk bir kısmı ise dekara 51-60 arasında ağaç diktiği belirlenmiştir. 61-70 ağaç arasında dikim yapanların oranı %4,5 ve 71 ağaç ve üzeri dikim yapanların oranı ise %3 olduğu sonucuna varılmıştır. 1 Dekarda dikili ağaç sayısı ortalaması 48 ağaç olarak elde edilmiştir (Çizelge 4.18).

Çizelge 4.18. Dekara dikili ağaç sayısı

Kiraz Ağacı Sayısı (Ağaç/da)	N	%
40-50	34	51,5
51-60	27	40,9
61-70	3	4,5
71 +	2	3,0
Toplam	66	100,0

4.4.4. Kirazlarda kullanılan yetiştiricilik sistemi

Araştırmada üreticilerin bahçelerinde nasıl bir yetiştiricilik sistemi uyguladıkları saptanmaya çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, üreticilerin %74,2'si alışlagelmiş klasik dikim bahçeleri tercih ederken, %13,6'sı yine klasik fakat sık dikim şeklinde bir üretimi tercih etmişlerdir. Klasik ve Santral lider sistemi tercih edenlerin oranı %7,6 ve artık modern sistemlerden biri haline gelmiş olan tel-direk palmet sistemiyle bahçe kurulumunu gerçekleştiren üreticilerin oranının da %3 olduğu saptanmıştır (Çizelge 4.19).

Çizelge 4.19. Kirazlarda kullanılan yetiştiricilik sistemi

Yetiştiricilik Sistemi	N	%
Klasik dikim	49	74,2
Modern Santral lider	1	1,5
Tel-Direk Palmet dikim	2	3,0
Klasik sık dikim	9	13,6
Klasik ve Santral lider	5	7,6
Toplam	66	100,0

4.4.5. İşletmelerde mevcut olan kiraz çeşitleri

Üreticilere hangi kiraz çeşitlerini bölgede tercih ettikleri sorusu yöneltilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre üreticilerden %53'ü erkenci-orta-geç olmak üzere bütün çeşitlerden bahçelerinde bulunduğunu belirtmişlerdir. Sadece erkenci-geç çeşidi mevcut olanların oranı %31,8, erkenci-ortanca çeşit olanların oranı %10,6'dır. Üreticilerden %3'ünde sadece erkenci çeşit kirazlar mevcut iken, %1,5'inde ise sadece orta dönem çeşitleri mevcuttur (Çizelge 4.20).

Çizelge 4.20. Üreticilerde mevcut olan kiraz çeşitleri

Kiraz Çeşitleri Nelerdir	N	%
Erkenci-orta	7	10,6
Erkenci-geççi	21	31,8
Erkenci	2	3,0
Orta	1	1,5
Erkenci-orta-geççi	35	53,0
Toplam	66	100,0

4.4.6. İşletmelerin ortalama kiraz verimleri

Araştırmada üreticilerin dekarda elde ettikleri ortalama verim miktarları saptanmaya çalışılmıştır. Buna göre, üreticilerin dekarda 400-500 kg ve 501-600 kg verim elde edenlerin oranının eşit olduğu gözlemlenmiştir. Araştırma bölgesindeki verimlere bakıldığında Yunanistan ortalama verim miktarlarının altında kaldığı görülmektedir. Kalite elde edilirken maalesef hava şartlarından ve örtü altı yetiştiricilik olmamasından dolayı miktar olarak istenilen verime ulaşamamaktadır. Bunun yanında 601-700 kg arası verim elde edenlerin oranı %13,6, 701-800 kg verim elde edenlerin oranı %4,5 ve 800 kg'dan daha fazla miktar çıkaranların oranının da %6,1 olduğu saptanmıştır. Üreticilerin dekar başına elde ettiği ortalama verim 527 kg'dır (Çizelge 4.21)

Çizelge 4.21. Dekar başına elde edilen ortalama verim

Dekara Ortalama Verim	N	%
400-500 kg	25	37,9
501-600 kg	25	37,9
601-700 kg	9	13,6
701-800 kg	3	4,5
801+ kg	4	6,1
Toplam	66	100,0

4.5. İncelenen işletmelerde kiraz pazarlama yapısı

4.5.1. İşletmelerde kiraz pazarlama şekilleri

Ankette üreticilerden kiraz pazarlama kanallarıyla ilgili bilgiler alınmaya çalışılmıştır. Üreticilerden elde edilen bilgilere göre, kirazlarını hem fabrika hem de manava paylaştırarak teslim eden ve dolayısıyla daha yüksek gelir elde etmeyi hedefleyenlerin oranı %63,6'dır. Bir diğer taraftan da ürünlerinin tamamını fabrikaya teslim eden üreticilerin oranının %36,4 olduğu görülmektedir. Bölgede ürünlerini sadece manava veya başka kanallara teslim eden üreticiler bulunmamaktadır. Bunun nedeni ise bölgede daha fazla pazarlama kanalı olmadığından kaynaklanmaktadır (Çizelge 4.22).

Çizelge 4.22. İşletmelerin kirazlarını pazarlama durumu

Kiraz Satış Yeri	N	%
Fabrika	24	36,4
Fabrika-Manav	42	63,6
Toplam	66	100,0

4.5.2. İşletmelerin fabrikalara kiraz satış miktarı ve satış fiyatları

Yapılan araştırmada ürünlerinin satışını kiraz fabrikasına yapan üreticilerin satış miktarları saptanmaya çalışılmış ve çizelge 4.24'te gösterilmiştir. Buna göre 3000 kg ve daha az miktarda fabrikalara mal teslim eden üreticilerin oranı %28,8 olurken, 5001 kg ve daha üzeri mal teslim edenlerin oranı ise %25,8'dir. Araştırma alanındaki toplam

üreticilerden alınan cevaplara bakıldığında üreticilerin %45,4'ü 3001-5000 kg arası ürün teslim etmektedir (Çizelge 4.23).

Çizelge 4.23. Üreticilerin fabrikalara kiraz satış miktarı

Fabrikaya satış miktarı	N	%
<3000 kg	19	28,8
3001-5000 kg	30	45,4
5001> kg	17	25,8
Toplam	66	100,0

Yapılan araştırmada üreticilerin fabrikalara kiraz satış fiyatları saptanmaya çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre üreticilerin %40,9'u 1,21-1,30 Euro fiyat aralığında malını satarken, yine %31,8'i 1,31-1,40 Euro fiyat aralığında satmaktadır. Kirazlarını 1,10-1,20 Euro fiyat aralığında satanların oranı %15,2 iken 1,41 Euro ve daha yüksek fiyattan satanların oranı da %12,1'dir. Üreticilerin kiraz fabrikalarına satış fiyatlarının ortalamasının 1,23 Euro olduğu saptanmıştır. (Çizelge 4.24).

Çizelge 4.24. Üreticilerin kiraz fabrikalarına satış fiyatı (€)

Fabrikaya Satış Fiyatı	N	%
1,10-1,20	10	15,2
1,21-1,30	27	40,9
1,31-1,40	21	31,8
1,41+	8	12,1
Toplam	66	100,0

4.5.3. Üreticilerin manavlara kiraz satış miktarı ve satış fiyatları

Araştırma bulguları doğrultusunda üreticilerin kiraz fabrikalarının yanında, ihracata uygun olmayan mallarını genellikle yurtiçi pazarda ellerinden çıkarmak ve bu sayede ikinci kalite mallarından daha yüksek fiyat avantajı sağlamayı düşündükleri görülmektedir. Çizelgede de görüldüğü gibi üreticilerin %48,4'ü 3000 kg ve daha az miktarda manavlara satış yapmaktadır. 3001-5000 kg arası satış yapanların oranı %12,1 ve 5000 kg ve üzerinde manavlara satış yapabilen üreticilerde %3 oranındadır.

Üreticilerin %36,4'ü ise sadece kiraz fabrikalarına mallarını teslim etmektedirler (Çizelge 4.25).

Çizelge 4.25. Üreticilerin manavlara kiraz satış miktarı

Manava satış miktarı	N	%
<3000 kg	32	48,4
3001-5000 kg	8	12,1
5001> kg	2	3,0
Yok	24	36,4
Toplam	66	100,0

Ankette üreticilerin manava kiraz satış fiyat ortalamalarının hangi aralıklarda olduğu sorulmuştur. Alınan cevaplar doğrultusunda üreticilerin %25,8'lik bir kısmı ürünlerinin 1,71-1,80 Euro fiyat aralığında satışını gerçekleştirirken, %16,7'lik kısmı 1,61-1,70 Euro ve %18,2'si de 1,50-1,60 Euro aralığında satmaktadır. Sadece %3'lük bir kısmı 1,81 Euro ve daha üzeri fiyattan satışını yaparken, üreticilerin %36,4'ü ise sadece fabrikalarla çalıştıklarından manavlara mal vermemektedirler. Manavlara satılan kirazlarda ortalama satış fiyatı 1,68 Euro olarak bulunmuştur (Çizelge 4.26).

Çizelge 4.26. Üreticilerin manavlara kiraz satış fiyatı (€)

Manava Satış Fiyatı	N	%
1,50-1,60	12	18,2
1,61-1,70	11	16,7
1,71-1,80	17	25,8
1,81+	2	3,0
Yok	24	36,4
Toplam	66	100,0

4.5.4. Erkenci kiraz çeşitlerinde ortalama satış fiyatı

Yapılan araştırmada üreticilere erkenci kiraz çeşitlerinin satış fiyatlarının hangi aralıklarda olduğu sorulmuştur. Alınan cevaplar doğrultusunda üreticilerin çoğunluğu 1,40-1,50 Euro fiyat aralığında satış yapmaktadır, 1,51-1,60 Euro arasında satanların oranı %12,1, 1,61-1,70 Euro arasında satanların oranı da %25,8'dir. 1,71-1,80 Euro

arasında fiyata satış gerçekleştirenlerin oranı %18,2 iken %1,5'lik bir kısmında ise erkenci çeşit kiraz bulunmamaktadır. Erkenci çeşit kirazların her ne kadar daha fazla hassasiyet problemi olsa da, erken dönemde piyasa sürülebilmesi ve bölgenin bu çeşitlere elverişli olmasından dolayı da bu dönemde yetiştirilen kirazlar üreticilere fiyat avantajı sağlamaktadır. Erkenci kirazların ortalama satış fiyatı 1,52 Euro olarak belirlenmiştir (Çizelge 4.27).

Çizelge 4.27. Erkenci kiraz çeşitlerinde ortalama satış fiyatı (€)

Erkenci Çeşit Satış Fiyatı	N	%
1,40-1,50	28	42,4
1,51-1,60	8	12,1
1,61-1,70	17	25,8
1,71+	12	18,2
Yok	1	1,5
Toplam	66	100,0

4.5.5. Orta dönem kiraz çeşitlerinde ortalama satış fiyatı

Araştırmada üreticilerin ortanca çeşit kirazlarının ortalama satış fiyatı saptanmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda üreticilerin %37,9'unda orta döneme hitap eden kiraz çeşidi bulunmamaktadır. Üreticilerin %34,8'i kirazlarını 1,21-1,30 Euro fiyat aralığında satarken, %16,7'si de 1,10-1,20 Euro aralığında satmaktadırlar. 1,31-1,40 Euro aralığında satanların oranı %4,5, 1,41 Euro ve daha üzerinde fiyata satanların oranı ise %6,1'dir. Orta dönem kiraz çeşitleri erkencilere göre daha kalitesi ve verimi yüksek çeşitlerdir. Orta dönem kiraz çeşitlerinde üreticilerin ortalama satış fiyatı 1,25 Euro olarak belirlenmiştir (Çizelge 4.28).

Çizelge 4.28. Orta dönem kiraz çeşitlerinde ortalama satış fiyatı (€)

Ortanca Çeşit Satış Fiyatı	N	%
1,10-1,20	11	16,7
1,21-1,30	23	34,8
1,31-1,40	3	4,5
1,41+	4	6,1
Yok	25	37,9
Toplam	66	100,0

4.5.6. Geç dönem kiraz çeşitlerinde ortalama satış fiyatı

Ankette üreticilere geç dönem kiraz çeşitlerinin satış fiyatının hangi aralıklarda olduğu sorusu sorulmuş, elde edilen sonuçlar doğrultusunda üreticilerden %42,4'ü kirazlarını 1,11-1,20 Euro fiyat aralığında satarken, %22,7'si de 1,00-1,10 Euro aralığında satmaktadır. 1,21-1,30 Euro aralığında kirazlarını satanların oranı %18,2, 1,31 Euro ve daha yüksek fiyattan satanların oranının da %1,5 olduğu görülmektedir. Üreticilerden %15,2'sinde ise geçici çeşit bulunmamaktadır. Geç dönem çeşitleri daha kaliteli olmalarından, hava şartlarından kolay etkilenmemelerinden ve miktar olarak daha fazla verim elde edilmesinden dolayı tercih edilmektedirler. Ancak o dönemde piyasaya çok fazla alıcı girmesinden dolayı fiyatlar erkenci çeşitlere göre biraz daha aşağılarda seyretmektedir. Burada da üreticilerin ortalama satış fiyatı 1,20 Euro olarak elde edilmiştir (Çizelge 4.29).

Çizelge 4.29. Geç dönem kiraz çeşitlerinde ortalama satış fiyatı (€)

Geçici Çeşit Satış Fiyatı	N	%
1,00-1,10	15	22,7
1,11-1,20	28	42,4
1,21-1,30	12	18,2
1,31+	1	1,5
Yok	10	15,2
Toplam	66	100,0

4.6. İşletmelerin kiraz yetiştiriciliğine ilişkin görüşleri

4.6.1. Üreticilerin kiraz satış fiyatlarından memnuniyet durumları

Araştırmada üreticilere kiraz satış fiyatlarından ne derecede memnun oldukları sorusu sorulmuştur. Buna göre iyi tarım uygulamaları kapsamında üretim yapan üreticilerin %80,3'ünün kiraz satış fiyatlarından memnun oldukları ortaya çıkarken, %19,7'sinin beledikleri fiyatı bulamadıkları ortaya çıkmıştır (Çizelge 4.30).

Çizelge 4.30. Üreticilerin kiraz satış fiyatlarından memnuniyet durumları

Kiraz Satış Fiyatlarından Memnuniyet	N	%
Evet	53	80,3
Hayır	13	19,7
Toplam	66	100,0

4.6.2. Üreticilerin kiraz yetiştiriciliği yapma nedenleri

Yapılan araştırmada üreticilerin kiraz yetiştiriciliğine yönelme sebepleri araştırılmış Çizelge 4.32’de gösterilmiştir. Araştırmadan çıkan sonuçlara göre üreticilerin %66,7’sinin kiraz yetiştiriciliğini tercih etmesindeki en önemli nedenin satış garantisi olduğu ortaya çıkmıştır. %15,2’lik bir kısmı ise bölgenin buna elverişli olduğu düşüncesindedir. Yine üreticilerin %9,1’i kiraz teslim yerlerine ulaşımın kolay olmasını öne sürerken, %6,1’i de karlı bir faaliyet olmasından ötürü yetiştiriciliğinin daha cazip geldiğini belirtmişlerdir. Üreticilerden %3’ü ise kiraz talebinde son yıllarda gözle görülür bir artış olmasından dolayı bu ürüne yöneldiklerini söylemişlerdir (Çizelge 4.31).

Çizelge 4.31. Üreticilerin kiraz yetiştiriciliğine yönelme durumu

Kiraz Yetiştiriciliği Tercih Nedeni	N	%
Karlı bir faaliyet olması	4	6,1
Bölgenin kiraza elverişli olması	10	15,2
Kiraz talebindeki artış	2	3,0
Kiraz teslim yerlerine ulaşım kolaylığı	6	9,1
Satış garantisi olması	44	66,7
Toplam	66	100,0

4.6.3. Kiraz üretiminin diğer üretim faaliyetlerine göre karlılığı

Yapılan araştırmada kiraz üretimin karlılığı üzerine üreticilere sorular yöneltilmiştir. Üreticilerden gelen cevaplara bakıldığında %50’si kiraz üretiminin “kısmen daha karlı” olduğu görüşünde iken, %39,4’ü de “evet daha karlı” cevabını vermişlerdir. Sadece %10,6’lık bir kısmı bu görüşlere katılmayarak “hayır karlı değil” cevabını vermişlerdir (Çizelge 4.32).

Çizelge 4.32. Kiraz üretiminin diğer üretim faaliyetlerine göre getirisi

Alternatif Ürünlere Göre Kiraz Yetiştiriciliği	N	%
Evet daha karlı	26	39,4
Hayır karlı değil	7	10,6
Kısmen daha karlı	33	50,0
Toplam	66	100,0

Yapılan araştırmada üreticilere kiraz üretiminin diğer üretim faaliyetlerinden neden daha karlı olduğu sorusu sorulmuştur. Verilen cevaplar içinde %66,6 oranında diğer ürünlere göre daha kısa dönem çalışılması ve getirisinin daha fazla olması seçeneği öne çıkmıştır. %19,7'si de diğer ürünlere göre daha az alandan daha çok verim ve dolayısıyla kar elde edilmesi cevabını vermişlerdir. Sadece %3'ü maliyetlerinin diğer üretim faaliyetlerine göre daha az oluşunu öne sürerken, üreticilerden %10,6'sı da diğer üretim faaliyetlerinden daha karlı bir üretim olduğunu düşünmemektedirler (Çizelge 4.33).

Çizelge 4.33. Kiraz üretiminde karlılık durumu

Kiraz Üretiminin Karlılık Nedeni	N	%
Daha az alandan daha çok kar elde edilmesi	13	19,7
Diğer ürünlere göre daha kısa dönem çalışılması ve kazancının daha fazla olması	44	66,6
Maliyetlerin diğer üretim faaliyetlerine göre daha az olması	2	3,0
Daha karlı olduğunu düşünmüyorum	7	10,6
Toplam	66	100,0

Kiraz üretimi, piyasada özellikle o dönemde çok fazla farklı alternatif ürün bulunmamasından dolayı da tercih edilen ürün olma özelliği taşımaktadır. Kısa dönemlik bir ürün olması risk ve belirsizlikleri arttırsa da, normal şartlar altında üreticiye hızlı bir kazanç sağlamaktadır.

4.6.4. Kiraz satışında karşılaşılan sorunlar

Üreticilere kiraz satışında ne gibi sorunlarla karşılaştıkları sorusu sorulmuştur. Sorunun birden fazla cevabı olduğundan karşılaştıkları sorunlar ayrı ayrı değerlendirilmiş ve çizelge 4.34'te gösterilmiştir.

Çizelge 4.34. Kiraz satışında karşılaşılan sorunlar

Kiraz Satışında Karşılaşılan İlk Sorun	N	%
İlaç kalıntı sorunu	39	59,1
Üretimin yıllara göre düzensiz oluşu	27	40,9
Toplam	66	100,0
Kiraz Satışında Karşılaşılan İkinci Sorun	N	%
İlaç kalıntı sorunu	24	36,4
Üretimin yıllara göre düzensiz oluşu	39	59,1
Üreticilerin örgütlü hareket edememesi	3	4,5
Toplam	66	100,0
Kiraz Satışında Karşılaşılan Üçüncü Sorun	N	%
İlaç kalıntı sorunu	2	3,0
Üreticilerin örgütlü hareket edememesi	63	95,5
Üreticilerin ihracatçıya mahkum olması	1	1,5
Toplam	66	100,0

Üreticiler ilk karşılaştıkları soruna ilaç kalıntı sorunu ve üretimin yıllara göre düzensiz oluşu cevabını vermişlerdir. Buna göre bunlar içerisinde de en çok karşılaşılan sorunun %59,1 ile ilaç kalıntı sorunu olduğunun yanıtını verirlerken, %40,9'u da üretimin yıllara göre düzensiz olması cevabını vermişlerdir. En çok karşılaşılan ikinci soruna ise üreticilerin bazıları ilaç kalıntı sorunu, bazıları üretimin yıllara göre düzensiz ilerleyişi ve bazıları da üreticilerin örgütlü hareket edememesi yanıtını vermişlerdir. İlaç kalıntı sorunu yanıtını verenlerin oranı %36,4, üretimin yıllara göre düzensizliği yanıtını verenlerin oranı %59,1 ve üreticilerin örgütlü hareket edememesi yanıtını verenlerin oranının da %4,5 olduğu görülmektedir. En çok karşılaşılan üçüncü soruna ise üreticilerin bazıları ilaç kalıntı sorunu, bazıları üreticilerin örgütlü hareket edemeyişi ve bazıları da ihracatçıya mahkûm kalınması cevaplarını vermişlerdir. Buna göre üreticilerden üçüncü

soruna üreticilerin örgütlü hareket edemeyişi cevabını verenlerin oranı %95,5'tir. %3'ü ilaç kalıntısı problemini vurgularken, %1,5'i de üreticilerin ihracatçıya mahkum kalması seçeneği üzerinde durmuşlardır (Çizelge 4.35). İlaç kalıntı sorunu özellikle son yıllarda sıklıkla karşımıza çıkan bir konu olmakta ve yine özellikle de şirketler açısından ürün geri dönüşleriyle sonuçlanan sonuçlar doğurduğu gerek Türkiye de, gerekse dünyada çok fazla benzeri örneklerle gösterilmiştir. Daha bilinçli ve doğru adımlar atılması için tüm şirketler üreticileriyle daha koordineli bir biçimde kitle iletişim araçlarını da kullanarak bu tür risklerin asgari düzeye indirilmesi için sürekli yeni uyarılarda bulunmaktadır.

4.6.5. Kiraz yetiştiriciliğinde karşılaşılan sorunlar

Yapılan araştırmada üreticilere yetiştiricilikte ne gibi sorunlarla karşılaştıkları sorulmuş ve çizelge 4.36'da gösterilmiştir. Buna göre üreticilerin %60,6'sı, satışta olduğu gibi yetiştiricilikte de ilaç kalıntısı problemini ifade etmişlerdir. Satışta olduğu kadar arazide de buna dikkat etmeye, daha özenli ve kontrollü ilaçlama yapmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir. Üreticilerden %30,3'ü ise kiraz hasadında yaşanan problemleri (düzgün toplanmaması, kalibre problemi ve kasalarda ezilmeler vb.) öne sürerken, %9,1'i de az da olsa işçilik durumunu ve maliyetinin sorun teşkil ettiğini söylemekte, daha çok aile işletmesi olarak çalıştıklarından dolayı da bu konunun çok fazla sorun yaratmadığının gerektiğinde rahat işçi bulabildiklerinin altını çizmektedirler (Çizelge 4.35).

Çizelge 4.35. Kiraz yetiştiriciliğinde karşılaşılan sorunlar

Sorunlar	N	%
İşçilik durumu ve maliyeti	6	9,1
Kiraz hasadında yaşanan sorunlar (düzgün toplanmaması, istenilen ebatlarda ürün elde edilememesi vs.	20	30,3
İlaç kalıntı sorunları	40	60,6
Toplam	66	100,0

4.7. Üreticilerin iyi tarım uygulamalarına yaklaşımları

4.7.1. Üreticilerin İTU'ya başlama süresi

Ankette bölge üreticisinin iyi tarım uygulamaları kapsamında kaç yıldır üretim yaptıkları saptanmaya çalışılmış olup, üreticilerin %57,6'sı 5 yıl ve daha az süredir, %15,2'si 6-10 yıldan bu yana ve %27,3'ü de 11 yılı aşkın süredir iyi tarım uygulamaları (İTU) ile kiraz üretmektedirler. Çalışmada üreticilerin ortalama İTU'ya başlama süresi 8 yıl olarak belirlenmiştir (Çizelge 4.36).

Çizelge 4.36. Üreticilerin İTU'ya başlama süresi

İTU ile Üretim Yapma Yılı	N	%
1-5 yıl	38	57,6
6-10 yıl	10	15,2
11-15 yıl	18	27,3
Toplam	66	100,0

4.7.2. Üreticilerin İTU sertifikasyon durumu

Yapılan çalışmada üreticilerin sertifikasyon durumu öğrenilmeye çalışılmıştır. Elde edilen verilere göre üreticilerin %98,5'i bir grup adı altında sertifikasyon sürecini yürüttüklerini ifade etmişlerdir. Sadece üreticilerin %1,5'luk bir kısmı bireysel olarak sertifika almaktadırlar. Ancak sonuçlardan da anlaşılacağı gibi üreticiler bireysel sertifikasyonun kendileri için daha maliyetli olduğunu düşündüklerinden bir şirket çatısı altında grup sertifikasyonu yaptırmayı daha uygun bulmaktadırlar (Çizelge 4.37).

Çizelge 4.37. Üreticilerin İTU sertifikasyon durumu

Sertifikasyon Şekli	N	%
Grup	65	98,5
Bireysel	1	1,5
Toplam	66	100,0

4.7.3. Üreticilerin İTU tercih etme sebepleri

Bu bölümde dört farklı faktör (ekonomik, çevresel, sağlık faktörü ve yenilikçilik) başlıkları altında üreticilerin iyi tarım uygulamalarına olan yaklaşımlarına yer verilmiştir.

Ekonomik faktörler dikkate alındığında katılımcıların %78,8'i daha yüksek fiyattan mallarını satmanın kendileri için çok önemli olduğunu ifade etmektedir. Pazarlama garantisinin olmasının önemli olduğunu düşünenler de %63,6 oranında yine bu konunun kendileri için çok önemli olduğunu vurgulamaktadır. İTU kapsamında daha planlı ve programlı bir şekilde üretim yaptıklarının altını çizen üreticilerden %47'si bu sayede masraflardan da tasarruf yaptıklarını belirtmişlerdir. Üreticilerin %40,9 u ise bu görüşe katılmadıklarını İTU birçok bakımı da beraberinde getirdiğinden dekar başına maliyetin yüksek olduğunu söylemişlerdir. Kirazın getirisinin diğer ürünlere göre daha yüksek olduğunu düşünen üreticilerin %86,4'ü karlılık konusunun bu ürünü tercih etmelerindeki en önemli sebeplerden biri olduğunu söylemektedirler.

Bölgede çok fazla alternatif ürünün olmayışı, özellikle de olan ürünlerinin getirilerinin kiraza göre düşük olmasından ötürü katılımcıların %81,8'i daha fazla gelir elde etmek istemektedir. Bu nedenle de üreticiler kiraza eğilim göstermektedirler. Tarımın risk ve belirsizliklere bağlı olmasından dolayı, devlet tarafından her türlü sel, dolu gibi doğal afetlerde direkt olarak desteklenmesi en azından üreticiyi bir nebze rahatlatmaktadır. Meyvecilikte bu desteklerin tek yıllık bitkilere göre daha yüksek oluşu, ayrıca maddi gücü olan üreticiler için dolu ve yağmur önleyici sistemlerin kurulumunda da devlet zarar kurumunun ciddi oranda destek vermesinden dolayı üreticilerin %62,1'i bu konunun da kendileri için önemli olduğu düşüncesindedir.

GLOBALGAP sertifikasına sahip üreticilerin %68,2'si eşit rekabet koşullarında diğer üreticilere göre daha avantajlı oldukları görüşündedirler. Üreticilerin %80,3'ü aynı zamanda kaliteli ürün de elde etmek istemektedir. İTU sertifikasına sahip üreticilerin %94'ü aynı zamanda perakendecilerle bu sayede anlaşma yapılabilmesine olanak sağlandığını düşünmektedir. Hasat sonrası ürünlerini sorunsuz teslim ettiklerinden dolayı üreticilerin %86,4'ü satış sonrası malların ihracatında bir sorun yaşanmadığını bildirmektedir.

Çizelge 4.38. Üreticilerin iyi tarım uygulamalarını tercih etme sebepleri

<i>EKONOMİK FAKTÖRLER</i>	Hiç Önemli Değil		Önemli Değil		Kararsızım		Önemli		Çok Önemli		Ortalama \bar{X}
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	
Daha yüksek satış fiyatı	4	6,1	0	0,0	0	0,0	10	15,2	52	78,8	4,61
Pazarlama garantisi	1	1,5	4	6,1	8	12,1	11	16,7	42	63,6	4,35
Masraflardan tasarruf	8	12,1	19	28,8	8	12,1	17	25,8	14	21,2	3,86
Karlılık	6	9,1	3	4,5	0	0,0	30	45,5	27	40,9	4,41
Daha fazla gelir elde etmek	11	16,7	0	0,0	1	1,5	27	40,9	27	40,9	4,11
Devlet desteği almak	9	13,6	1	1,5	15	22,7	26	39,4	15	22,7	3,91
Eşit rekabet koşullarında diğer üreticilerin önünde olunması	7	10,6	12	18,2	2	3,0	18	27,3	27	40,9	3,94
Kaliteli ürün elde etmek	12	18,2	0	0,0	1	1,5	3	4,5	50	75,8	4,55
Perakendecilerle anlaşma yapılmasına imkan sağlanması	1	1,5	0	0,0	3	4,5	31	47,0	31	47,0	4,38
İhracatta sorun yaşanmaması	0	0,0	5	7,6	4	6,1	24	36,4	33	50,0	4,21
ÇEVRESEL FAKTÖRLER	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>X</i>
Doğal hayatı korumak	8	12,1	8	12,1	9	13,6	12	18,2	29	43,9	3,98
SAĞLIK FAKTÖRLERİ	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>X</i>
Çalışan işçilerin sağlığını korumak	1	1,5	1	1,5	4	6,1	10	15,2	50	75,8	4,74
Tüketicilerin sağlığını korumak	3	4,5	5	7,6	7	10,6	4	6,1	47	71,2	4,70
Kendi sağlığını korumak	2	3,0	2	3,0	3	4,5	3	4,5	56	84,8	4,83
YENİLİKÇİLİK	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>X</i>
Yeniliklere ayak uydurma isteği	4	6,1	13	19,7	13	19,7	11	16,7	25	37,9	3,85

Üreticilerin İTU tercih etmelerindeki en önemli çevresel faktörün doğal hayatı korumak olduğu ortaya çıkmaktadır. GLOBALGAP kuralları gereği her zaman ön planda olan sağlık konusunda da üreticilerin çok hassas davrandığı görülmektedir. Pestisit kullanımında dikkatli davranarak ve kurallara uyarak ilaçlama yaptıklarını belirtmektedirler. Bu bağlamda üreticilerin %89,3'ü kendi sağlığını korumanın öncelikli hedefi olduğunu belirtmektedir. Üreticilerin neredeyse tamamı kendi sağlıklarına önem verdikleri gibi çalışanlarının sağlığını da düşünmekte ve önemsemektedir.

Herkesin sağlıklı gıdayı tüketmeyi hak ettiğini vurgulayan üreticilerden %77,3'ü tüketicilerin sağlığının da korunması gerektiğini ve bu nedenle insanda sağlık riski yaratan pestisitlerden uzak durduklarını belirtmişlerdir. Üreticilerin %54,6'sı artık dünya standartlarında üretim yaparak yeniliklere ayak uydurmak istediğini belirtirken %25,1'i ise bu görüşe katılmamaktadır. Değişen dünya trendi, insanların farklı tüketim alışkanlıkları da göz önünde bulunduğu sektörün gidişine, isteklerine göre yetiştiricilik yapmak gerektiği ortadadır (Çizelge 4.38).

4.7.4. İTU'nun yaygınlaşması için verilmesi gereken destekler

Üreticilerin iyi tarımın yaygınlaşması için %33,3'ü zarar kurumu tarafından sağlanacak destekleri (dolu ve yağmur önleyici sistemler için başvuru programlarının açılması) verilmesi gerektiğini vurgularken, %27,3'ü yine ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli olan gübre, ilaç, tarım aletleriyle ilgili destekler beklemektedir. Sadece prim ve devlet tarafından sağlanacak yıllık desteklerden faydalanmak isteyenlerin oranı da eşittir (Çizelge 4.39).

Çizelge 4.39. İTU'nun yaygınlaşması için verilmesi gereken destekler

Destek Türleri	N	%
Devlet destekleri	13	19,7
Zarar kurumu tarafından sağlanacak destekler	22	33,3
Prim destekleri	13	19,7
Gübre, ilaç, tarım aletleri gibi destekler	18	27,3
Toplam	66	100,0

4.7.5. İTU kapsamında yapılan eğitimlere katılma durumu

İyi tarım uygulamaları kapsamında verilen seminerlere, eğitim sunumlarına üreticilerin %68,2'sinin katıldığı görülmektedir. %31,8'lik bir kısım ise katılamadıklarını, yoğun iş programlarından dolayı vakit bulamadıklarını bildirmektedir (Çizelge 4.40).

Çizelge 4.40. İTU kapsamında yapılan eğitimlere katılma durumu

İTU Eğitimine Katılım Durumu	N	%
Evet	45	68,2
Hayır	21	31,8
Toplam	66	100,0

4.7.6. İTU kapsamında yayınlar yapılmasının gerekliliği

Anket sonuçlarına göre üreticilerin iyi tarım uygulamaları konusunda yapılan yayınlarla bilinçlendirilmesi gerektiğini düşünen ve bu görüşü savunanların oranının %80,3 olduğu sonucu ortaya çıkarken, %19,7'lik bir kısım ise bu görüşe katılmadıklarını bildirmişlerdir (Çizelge 4.41).

Çizelge 4.41. İTU kapsamında yayınlar yapılmasının uygunluk durumu

İTU Yayınlarına İhtiyaç	N	%
Evet	53	80,3
Hayır	13	19,7
Toplam	66	100,0

4.7.7. İTU kapsamında en önem verilen kültürel işlemler

Araştırma kapsamında üreticilere İTU kapsamında en önem verdikleri işlemin hangisi olduğu sorusu yöneltilmiştir. Anketten çıkan sonuçlara göre %22,7'si özellikle mal kalitesine doğrudan etkisi olduğundan budama ve terbiyenin daha fazla önem arz ettiğini belirtmişlerdir. %25,8'lik bir kısım ise toprak işlemeye önem vermektedir. Sulamanın yine kalite üzerinde olumlu etki ettiğini düşünenler %19,7 oranındadır. Üreticilerin %31,8'i en çok gübreleme ve ilaçlamaya dikkat ettikleri ve önemstediklerini ifade etmişlerdir. Kalıntı limitinin aşılması ve mallarını sorunsuz bir şekilde teslim etmek istediklerinden dolayı bu konuda daha hassas davrandıklarını belirtmişlerdir (Çizelge 4.42).

Çizelge 4.42. İTU kapsamında en önem verilen kültürel işlemler

Kültürel İşlem	N	%
Budama ve terbiye	15	22,7
Toprak işleme	17	25,8
Sulama	13	19,7
Gübreleme ve ilaçlama	21	31,8
Toplam	66	100,0

4.7.8. İTU sertifikasının kirazın pazarlanmasında etkisi

Üreticilerden %69,7'si GLOBALGAP sertifikası ürünlerin yurtdışı pazarlara satışında istenen en önemli belgelerden biri olduğunu, kiraz satışında kolaylık ve fiyat bakımından da avantaj sağladığını belirtmişlerdir. %30,3'ü ise bu görüşe katılmamaktadır (Çizelge 4.43).

Çizelge 4.43. İTU sertifikasının kirazın pazarlanmasında etkisi

İTU Sertifikasının Pazarlamaya Katkısı	N	%
Evet	46	69,7
Hayır	20	30,3
Toplam	66	100,0

4.7.9. İTU'ya dahil olduktan sonra gelirdeki değişim

Üreticilerden %74,2'si iyi tarım uygulamaları kapsamında üretim yaparak daha fazla gelir elde ettiklerini belirtmişlerdir. %25,8'lik bir kısmı ise bu görüşe katılmamışlardır (Çizelge 4.44).

Çizelge 4.44. İTU'ya dahil olduktan sonra gelirdeki artış durumu

Gelir Artışı	N	%
Evet	49	74,2
Hayır	17	25,8
Toplam	66	100,0

4.7.10. İTU'dan memnuniyet durumu

Araştırmada üreticilerin iyi tarım uygulamalarından ne derecede memnun kaldıkları saptanmaya çalışılmıştır. Anket sonuçlarına göre üreticilerin %77,3'ü iyi tarım uygulamalarını faydalı bulduklarını belirtmişlerdir. %22,7'si ise bu görüşe katılmamışlardır (Çizelge 4.45).

Çizelge 4.45. İTU'dan memnuniyet durumu

İTU'dan Memnuniyet	N	%
Evet	51	77,3
Hayır	15	22,7
Toplam	66	100,0

4.7.11. Tarımsal faaliyet deneyimi ile kiraz yetiştiriciliği deneyimi arasındaki ilişki

Çizelgede katılımcıların kaç yıldır tarımla uğraştığı ile kaç yıldır kiraz yetiştiriciliği yaptıklarının verileri karşılaştırılmıştır. 1-5 yıl tarım ve kiraz yetiştiriciliği yapan 2 kişi bulunmaktadır. Aynı şekilde 6-10 yıldır tarımla uğraşan 9 kişi kiraz yetiştiriciliği yapmıştır. 21 yıl ve üzeri tarımla uğraşan bireylerden en çok 11-15 yıl kiraz yetiştiriciliği yapan birey (14 kişi) bulunmaktadır. Araştırma bölgesinde üreticilerin yaklaşık %82'sinin son 15 yıl içinde kiraz yetiştiriciliğine yöneldiği görülmektedir. Ayrıca, üreticilerin %32'sinin tarımsal faaliyet deneyimi ile kiraz yetiştiriciliği deneyim süresi aynıdır (Çizelge 4.46).

Çizelge 4.46. Tarımsal deneyim ile kiraz yetiştiriciliği deneyimi arasındaki ilişki

Tarımsal Faaliyet Deneyimi (yıl)	Kiraz yetiştiriciliği deneyimi (yıl)					
	YIL	1-5	6-10	11-15	16-20	21 +
1-5		2	0	0	0	0
6-10		0	9	0	0	0
11-15		0	8	7	0	0
16-20		0	4	8	1	0
21 +		0	2	14	9	2
Toplam		2	23	29	10	2

4.7.12. Yetiştiricilik sistemi ile dekara dikili ağaç sayısı arasındaki ilişki

Çizelgede dekardaki ağaç sayısı ile üreticilerin yetiştiricilik sistemi verileri karşılaştırılmıştır. Üreticilerden 34'ünün klasik dikim yaptığı ve bu şekilde dekarda 30-40 ağaç yetiştirdikleri görülmektedir. Bunun haricinde 27 bireyden 15'i klasik dikim, 8'i klasik sık dikim ve 4'ü de klasik ve santral lider dikim yaparak ortalama dekarda 41-50 ağaç yetiştirmektedirler. Sadece 2 birey 71 ağaç ve üzeri palmet sistemde bahçelere sahiptir (Çizelge 4.47).

Çizelge 4.47. Yetiştiricilik sistemi ile dekara dikili ağaç sayısı arasındaki ilişki

Dekara ağaç sayısı	Yetiştiricilik Sistemi						
	Dekara Ağaç Sayısı	Klasik dikim	Modern santral lider	Palmet	Klasik sık dikim	Klasik ve santral lider	Toplam
30-40	34	0	0	0	0	0	34
41-50	15	0	0	0	8	4	27
51-60	0	1	0	0	1	1	3
71 +	0	0	2	0	0	0	2
Toplam	49	1	2	9	5	66	

4.7.13. Dekara dikili ağaç sayısı ile dekardan elde edilen ortalama verim arasındaki ilişki

Dekardaki ağaç sayısı ile dekardan elde edilen ortalama verim karşılaştırıldığında dekarda 30-40 ağacı bulunan toplam 34 kişinin 16'sı 400-500 kg, 14'ü 501-600 kg, 2'si 601-700 kg verim elde ederken 1 kişi 701-800 ve 1 kişi de 801 kg ve üzerinde verim elde etmektedir. 41-50 ağacı bulunan 27 kişiden 9'u 400-500 kg, 10'u 501-600 kg, 6'sı 601-700 kg ve 2'si de 701-800 kg arasında verim elde etmektedir. 71 ağaç ve üzerinde ağacı bulunup 801 kg ve üzeri verim elde edenler ise 2 kişidir (Çizelge 4.48).

Çizelge 4.48. Dekara dikili ağaç sayısı ile dekardan elde edilen ortalama verim arasındaki ilişki

Dekara ağaç sayısı	Dekara ortalama verim (kg)						
		400-500	501-600	601-700	701-800	801 +	Toplam
30-40		16	14	2	1	1	34
41-50		9	10	6	2	0	27
51-60		0	1	1	0	1	3
71 +		0	0	0	0	2	2
Toplam		25	25	9	3	4	66

4.7.14. Üreticilerin kiraz satış fiyatlarından memnuniyetleri ile İTU sonrası gelirdeki artışın karşılaştırılması

Üreticilerin kiraz satış fiyatlarından memnuniyetleri ile İTU'ya dahil olduktan sonra gelirlerinde bir artış meydana gelip gelmediği sorusu karşılaştırılmıştır. Ankete katılan 53 bireyin 38'i evet cevabını verirken 15'i hayır cevabı vermiştir. Kalan 13 bireyin ise 11'i evet cevabı vermiştir. Üreticilerin yaklaşık %74'ü İTU sonrası gelirlerinde bir artış olduğunu ifade etmiştir. Kiraz satış fiyatlarından memnun olanların %72'si İTU'nun gelir artışına etkisi olduğunu, %28'i ise İTU'nun gelir artırıcı bir etkisi olmadığını belirtmişlerdir (Çizelge 4.49).

Çizelge 4.49. Üreticilerin kiraz satış fiyatlarından memnuniyetleri ile İTU sonrası gelirdeki artışın karşılaştırılması

Kiraz Satış Fiyatları memnuniyeti	İTU sonrası gelirde artış			
		Evet	Hayır	Toplam
Evet		38	15	53
Hayır		11	2	13
Toplam		49	17	66

4.7.15. Yetiştiricilik sistemi ile dekara ortalama verim arasındaki ilişki

Çizelgede kirazlarda yetiştiricilik sistemi ile dekara ortalama verim soruları karşılaştırılmış olup, üreticilerden alınan cevaplar doğrultusunda ankete katılanlardan 21

birey klasik dikim yaptığı halde ortalama dekardaki kiraz verimleri 400-500 kg arası iken yine 20 birey klasik dikim yaptığı halde dekara verimlerinin ortalama 501-600 kg arasında olduğu görülmektedir. Bu iki grubun verimleri arasındaki farklılıkların doğru budama ve bakımla doğrudan alakası bulunmaktadır. Bölgede yeni dikimlerin başlamasıyla palmet tel-direk sistemlerle yapılan yetiştiricilikte dekara verimin daha yüksek seyrettiği görülmektedir (Çizelge 4.50).

Çizelge 4.50. Yetiştiricilik sistemi ile dekara ortalama verim arasındaki ilişki

Yetiştiricilik sistemi	Dekara ortalama verim (kg)				
	400-500	501-600	601-700	701-800	801 +
Klasik dikim	21	20	6	1	1
Modern santral lider	0	0	0	0	1
Palmet	0	0	0	0	2
Klasik sık dikim	2	4	2	1	0
Klasik ve santral lider	2	1	1	1	0
Toplam	25	25	9	3	4

4.7.16. Kirazlarda kullanılan yetiştiricilik sistemi ile üreticilerin kiraz gelirlerinin toplam tarımsal gelirleri içindeki payının karşılaştırılması

Çizelgede kirazlarda yetiştiricilik sistemi ile kiraz gelirinin toplam tarımsal gelir içerisindeki payı karşılaştırıldığında %76'dan fazla tarımsal gelir içerisinde paya sahip olan ve klasik dikim yapan 38 kişi bulunmaktadır. %26-50 ve %51-75 arasında tarımsal gelir payına sahip olan ve santral lider ile palmet dikim yapan katılımcı bulunmamaktadır (Çizelge 4.51).

4.7.17. Kirazlarda kullanılan yetiştiricilik sistemi ile üreticilerin yaş durumunun karşılaştırılması

Yetiştiricilik sisteminiz nedir ile üreticilerin yaş durumu sorusu karşılaştırılmış ve 51-60 yaş aralığında olan ve klasik dikim sistemini uygulayan 31 birey bulunmaktadır. 41-50 yaş aralığında klasik dikim yapan kişi sayısı da 12'dir. 61 ve üzeri yaş grubundaki kişiler

sadece klasik dikim sistemini uygulamaktadır. Yetiştiricilik sistemleri içerisinde en az kullanılan sistem santral liderdir. Tablodan anlaşıldığı üzere 61 yaşın üzerindeki bireyler daha çok eski usul yetiştiricilik sistemi alışkanlığından vazgeçmemekte bu nedenle klasik dikimlere devam etmektedir. Yaş aralığı azaldıkça daha modern sistemlere eğilim artarken, genç nüfusun bölgede kiraz tarımına eğiliminin beklenen düzeyin altında kalmasından dolayı özellikle 30-40 yaş grubundan beklenen düzeyde artış olmadığı görülmekte ve modern sistemlerle bahçe kurulumları çok az düzeyde seyretmektedir (Çizelge 4.52).

Çizelge 4.51. Kirazlarda kullanılan yetiştiricilik sistemi ile üreticilerin kiraz gelirlerinin toplam tarımsal gelirleri içindeki payının karşılaştırılması

Yetiştiricilik sistemi	Kiraz gelirinin toplam tarımsal gelir içerisindeki payı			
	%26-50	%51-75	%76 +	Toplam
Klasik dikim	3	8	38	49
Santral lider	0	0	1	1
Palmet	0	0	2	2
Klasik sık dikim	0	2	7	9
Klasik ve santral lider	1	0	4	5
Toplam	4	10	52	66

Çizelge 4.52. Kirazlarda kullanılan yetiştiricilik sistemi ile üreticilerin yaş durumunun karşılaştırılması

Yetiştiricilik sistemi	Üretici Yaşı				
	30-40	41-50	51-60	61 +	Toplam
Klasik dikim	4	12	31	2	49
Santral lider	0	1	0	0	1
Palmet	1	1	0	0	2
Klasik sık dikim	1	1	7	0	9
Klasik ve santral lider	1	1	3	0	5
Toplam	7	16	41	2	66

4.7.18. Üreticilerin tarımsal gelir durumu ile tarımsal faaliyet deneyimi arasındaki ilişki

Çizelgede üreticilerin tarımsal gelirleri ile tarımla ilgilenme durumu soruları karşılaştırılmıştır. Buna göre düşük gelir seviyesine sahip 11-15 yıl tarımla uğraşan kişi sayısı 4'tür. 21 yıl ve üzeri tarımla uğraşan ve orta gelirli olan kişi sayısı 7'dir. 21 yıl ve üzeri tarımla uğraşan yüksek gelire sahip kişi sayısı ise 19'dur (Çizelge 4.53).

Çizelge 4.53. Üreticilerin tarımsal gelir durumu ile tarımsal faaliyet deneyimi arasındaki ilişki

Tarımsal Gelir (€)	Tarımsal Deneyim (yıl)					
	1-5	6-10	11-15	16-20	21 +	Toplam
Düşük gelir <5000	1	2	4	3	1	11
Orta gelirli 5000-7000	1	3	5	2	7	18
Yüksek gelir 7000>	0	4	6	8	19	37
Toplam	2	9	15	13	27	66

4.8. Tesis ve Üretim Dönemi Masraf Kalemleri

4.8.1. Tesis dönemi masraf unsurları

Tesis masrafları incelendiğinde en önemli masraf unsurlarının fidan, sulama ve gübre olduğu görülmektedir. Kiraz ağaçları ilk üç yıl meyve vermediğinden üretim gerçekleşmemektedir. Budama maliyetinin özellikle üçüncü yıldan itibaren arttığı görülmektedir. Bölgedeki kiraz yetiştiriciliğinde özellikle dördüncü yıldan itibaren ürün alınmaya başlanmakta ve buradaki alınan ürün ile elde edilecek brüt üretim değeri o yılın tesis masraflarını çoğunlukla karşılayabilmektedir (Çizelge 4.54).

Tesis dönemi masrafları incelendiğinde toplam 1192.75 € masraf yapıldığı görülmektedir. Tesis dönemi masrafları toplamı kirazın ekonomik ömrü olarak alınan 25 yıla bölünerek üretim masraflarına eklenecek olan tesis dönemi amortisman payı hesaplanmıştır.

Çizelge 4.54. Tesis dönemi masraf unsurları

Maliyet Unsurları	Yıllar			
	1. yıl (€/da)	2. yıl (€/da)	3. yıl (€/da)	4. yıl (€/da)
Arazi Hazırlama	25.00	-	-	-
Sürüm	30.00	15.00	15.00	-
Çapalama	25.00	17.00	14.00	19.00
Fidan	175.00	-	-	-
Gübre	15.00	30.00	42.00	51.00
Dikim maliyeti	50.00	-	-	-
Yer belirleme	10.00	-	-	-
Çukur açma	30.00	-	-	-
Dikim	10.00	-	-	-
Sulama sistemi	72.50	-	-	-
Bakım	7.50	9.00	10.50	13.00
Sulama bedeli	41.00	41.00	41.00	41.00
Gübreleme	5.00	7.00	9.00	11.00
İlaçlama	17.50	29.00	34.50	39.00
Toprak işleme	5.00	5.00	7.00	7.00
Budama	5.00	10.00	35.00	50.00
Fidan yenileme	5.25	3.50	1.75	1.75
Hasat	-	-	20.00	35.00
Değişen Masraflar toplamı (DM)	358.50	116.00	157.00	190.00
Döner Sermaye Faizi (%3)	15.86	4.99	6.89	8.03
Genel İdare Giderleri (DM*%3)	10.76	3.48	4.71	5.70
Faiz (%5)	48.15	48.15	48.15	48.15
Sabit Masraflar Toplamı (SM)	170.25	50.50	72.75	77.75
TESİS DÖNEMİ YILLIK MASRAFLAR TOPLAMI	(A) 528.75	(B) 166.50	(C) 229.75	(D) 267.75
TESİS DÖNEMİ MASRAFLARI				(A+B+C+D) 1192.75

4.8.2. Üretim dönemi masraf unsurları

Kiraz üretim dönemi masrafları, işgücü ve çeki gücü masrafları, masraflar toplamı faizi, idari ücret karşılığı, arazi kirası (çıplak arazi değerinin %5'i) ve tesis masrafları amortisman payından oluşmaktadır. Üretim masrafları içerisinde en önemli masraf unsurları, gübre, sulama, hasat ve çıplak arazi değeri karşılığı olduğu görülmektedir. Araştırmada toplam üretim masraflarının %63.50'sini toplam değişken masraflar oluşturmaktadır. Bölgenin yerleşim yerlerine yakınlığından dolayı tarım arazilerinin değeri daha yüksek seyretmektedir. Bu nedenle çıplak arazi değerinin %5'i de önemli bir masraf unsuru olarak görünmektedir.

Araştırmada iyi tarım uygulamaları sertifikasyon gideri maliyetler içinde gösterilmemiştir. Kiraz işletmelerinin sertifikasyon maliyetlerini fabrikalar, kooperatifler gibi kuruluşlar üstlenmektedir. İşletmeler grup sertifikası adı altında sertifikasyon süreçlerini yürütmektedirler. Yani işletmeler kuruluşlara ürünlerini teslim etmekte ve onlarda bunun karşılığında işletmelerin sertifikasyon bedelini üstlenmektedir.

Çizelge 4.55. Üretim dönemi masraf unsurları

Yapılan İşlem	Tutar (€)
Bakım işleri	
Toprak işleme	25.00
Gübreleme	8.00
Sulama	41.00
İlaçlama	35.00
Budama	50.00
Hasat	75.00
Taşıma	2.80
TOPLAM	236.80
Çeşitli Girdiler	
Gübre	40.00
İlaç	30.00
Su (elektrik vs)	7.50
TOPLAM	77.50
TOPLAM DEĞİŞKEN MASRAFLAR (1+2)	314.30
Masraflar Toplamı faizi (%5)	15.72
Genel İdare giderleri (%3)	9.43
Çıplak arazi değeri faizi (%5)	48.15
Tesis Masrafları Amortisman payı ((a+b+c+d)/ekonomik ömür)	47.71
Tesis Masrafları Faizi (a+b+c+d)*%5	59.63
TOPLAM ÜRETİM MASRAFLARI	494.94

4.8.3 Kiraz yetiştiriciliğinde ürün maliyeti ve karlılık

Bölgede mevcut kiraz yetiştiriciliğinde ürün maliyeti ve karlılık incelendiğinde, dekara verimin 527 kg olduğu görülmektedir. Verimin düşük olması üreticinin karlılığını düşüren nedenlerin başında gelmektedir. İncelenen işletmelerde dekara ortalama kiraz üretim masrafı, bir dekardan elde edilen ortalama ürün miktarına bölünerek bir kilogram kiraz maliyeti bulunmuştur. Araştırmada ortalama birim ürün maliyetinin 0.94 €/kg

olduğu ve dekara elde edilen brüt üretim değerinin 721.99 €, net karın ise 227.05 € olduğu hesaplanmıştır. Nisbi kar ise 1.46 olarak hesaplanmıştır.

Çizelge 4.56. Kiraz yetiştiriciliğinde ürün maliyeti ve karlılık

Göstergeler	Değer
Verim (kg/da) (1)	527
Dekara Ağaç Sayısı (2)	48
Verim (kg/ağaç) (3)	10.9
Ortalama Kiraz Satış Fiyatı (€/kg) (4)	1.37
GSÜD (€/da) (5=1x4)	721.99
Sabit Masraflar Toplamı (€/da) (6)	314.30
Üretim Masrafları Toplamı (€/da) (7)	494.94
Birim Ürün Maliyeti (€/kg) (8=7/1)	0.94
Net Kar (€/da) (11= 5-7)	227.05
Nisbi Kar (12= 5/7)	1.46

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Batı Trakya kirazı bölge üreticisi için tarımsal ürün olarak önemli bir yere sahiptir. Bölge kiraz yetiştiriciliği için son derece elverişlidir. Kiraz alanında Avrupa'nın önde gelen ülkelerine yapılan ihracat bölgenin kalkınması açısından önem arz etmektedir. Kiraz sezonunun erken başlaması hem üreticiler hem de ihracatçılar için bir avantaj yaratmaktadır. Erkenci çeşitlerin var oluşu erken dönemde piyasaya girme ve tutunma avantajı sağlamaktadır.

Dünyada her geçen gün güvenli gıda üretiminin önemi ve sürekliliğinin sağlanması üzerine tarımsal politikalar yürütülmektedir. Özellikle tarımsal ürünlerde görülen ilaç kalıntıları ihracatta önemli sorunlara yol açmaktadır. Ayrıca, bilinçsizce yapılan tarım uygulamaları, gübreleme ve ilaçlamalar çevrenin doğal dengesinin bozulmasına, çevre kirliliğinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Tarımsal üretimde ihracat olanakları artarken, aynı zamanda bunun sürekliliğinin sağlanması ve insan sağlığının korunması açısından tüketiciye güvenli gıda sağlayan İTU standartlarının önemi ortaya çıkmaktadır.

İTU insan sağlığını koruyan, sosyal açıdan yaşanabilir, çevreye ve doğal yaşama önem veren, üretimin ilk aşamasından son tüketim noktasına kadar her türlü tarımsal faaliyetin kayıt altına alınarak izlenebilirliğin sağlandığı ve tüketicilerin güvenli gıdaya hedeflendiği gibi ulaşmasını sağlayan bir üretim modelidir.

Yunanistan'da İTU her geçen gün artmaktadır. Son yıllarda İTU yapan üretici sayısında da ülke genelinde %22'lik bir artış olduğu görülmektedir. Sadece Batı Trakya bölgesinde 200 civarında GLOBALGAP sertifikalı üretici bulunmaktadır. Bu bağlamda bölgede İTU yapan üreticilerden genel bilgiler alınarak, üreticilerin bilgi düzeyleri, İTU'dan memnuniyet durumları, karşılaşılan problemler, gelir durumları, yetiştiricilik durumları, İTU hakkında düşünceleri ve önerileri üreticilerle yapılan yüz yüze anket çalışması yardımıyla elde edilmiştir.

Yapılan çalışmada, ankete katılan 66 üreticiden %80,3'ü erkek, %19,7'si ise kadınlardan oluşmaktadır. Üreticilerin yaş ortalaması 55'tir. Üreticilerin eğitim durumlarına

bakıldığında %40,9'unun ilkokul mezunu olduğu görülürken sadece %9,1'i üniversite mezunudur. Katılımcıların 52'sinin aile bireylerinin toplam sayısı 4 kişi ve üzeridir. Bu veri içerisinde tarımda çalışanların sayısının %68,2 oranında 2 kişi olduğu görülmektedir. Üreticilerin tarımsal gelir durumu yüksek gelirli (7001>) olanların sayısı 37, düşük gelirli (<5000) olanların sayısı ise 11'dir. Aynı zamanda üreticilerin tarım dışı gelir durumuna bakıldığında orta gelirli (5001-7000) olanların oranı %57,6'dır.

Üreticilerin toplam kiraz gelirinin toplam tarımsal gelirleri içerisindeki payı en fazla 52 kişinin %76-100'dür. Katılımcıların %40,9'u 21 yılı aşkın süredir tarımla ilgilenmektedir. Üreticilerin kaç yıldır kiraz yetiştiriciliği yaptıkları incelendiğinde 29 kişinin 11-15 yıldır aktif olarak yetiştiricilik yaptıkları görülmektedir. Bölgedeki üreticilerin herhangi bir organizasyona üye olma durumlarına bakıldığında %59,1'inin kiraz şirketlerine üyeliği bulunmaktadır. Ankete katılan üreticilerin 23'ü 10 dekaradan daha az ve 20'sinin ise 11-15 dekar arasında araziye sahip oldukları görülmektedir. Üreticilerin sahip oldukları arazilerin %59,1'inde su problemi bulunmamakta, araziler gerektiği gibi sulanabilmektedir.

Katılımcıların %59,1'i kirazın yanında tütün tarımı ile de ilgilendikleri görülmekte ancak verimin istenilen düzeylerde olmadığı anlaşılmaktadır. Üreticilerin %53'ünde mevcut olan kiraz arazisi 6-10 dekar arasındadır. Üreticilerin %42,4'ünün arazi parsellerinin sayısı 2'dir. Kirazlarda kullanılan yetiştiricilik sistemi %74,2 oranında klasik dikim bahçelerden oluşmakta ve bu bahçelere bu şekilde yapılan dikimlerde dekara giren ağaç sayısı %51,5 oranında 40-50 ağaçtır. Katılımcıların arazilerindeki çeşit dağılımına bakıldığında %53'ünde erkenci-orta-geççi çeşitlerin hepsinden mevcut olduğu görülmektedir. Üreticilerden 25'i 400-500 kg ve diğer 25'i ise 501-600 kg arasında dekara ortalama verim elde etmektedir. Üreticilerin %42,4'ü erkenci çeşit kirazlarını ortalama 1,40-1,50 € fiyata satmaktadır. Orta dönem kiraz çeşitlerinde üreticilerin %34,8'i 1,21-1,30 € arasında fiyat bulduğunu belirtmişlerdir. Geç dönem kiraz çeşitlerinin satış fiyatının 1,11-1,20 € arasında olduğunu söyleyen bireylerin oranı %42,4'tür. Katılımcıların %63,6'sı kirazlarını kiraz fabrikalarına ve manavlara satarken, %36,4'ü ise sadece fabrikaları tercih etmektedir. Fabrikalara toptan satılan kirazlarda ortalama satış fiyatının 1,21-1,30 € arasında olduğunu söyleyen 27 üretici bulunmaktadır. Manavlara

satılan kirazların ise 1,50 €'nun altında olmadığı görülmektedir. Buna göre üreticilerin gerek fabrikaya gerekse manavlara yaptıkları satışlardan elde ettikleri fiyat bakımından %80,3 oranında memnun oldukları görülmektedir.

Üreticileri kiraz yetiştiriciliğine yönlendiren en önemli sebep satış garantisinin olmasıdır. Bununla birlikte katılımcıların %66,6'sı diğer ürünlere göre daha az zaman çalışarak daha çok kazanç sağladıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar, kiraz satışında karşılaşılan ilk ve en önemli sorunun ilaç kalıntısı olduğunu belirtilirken, üretimin yıllara göre düzensiz oluşu ve üreticilerin örgütlü hareket edememesinin de diğer sorunlar arasında olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların %53'ü bahçelerinde geçici işçi kullanırken, %47'si ise aile iş gücünden faydalanmaktadır.

Ankete katılan üreticilerin %57,6'sı 1-5 yıldan bu yana İTU yapmaktadır. Bununla birlikte üreticiler sertifikasyon süreçlerini %98,5 oranında tesis adı altında grup sertifikasyonu olarak gerçekleştirmektedir.

Ankete katılan üreticilerin İTU tercih etme sebepleri likert ölçeği yardımıyla analiz edilmiştir. Dört farklı faktör altında (ekonomik, çevresel, sağlık ve yenilikçilik) üreticilerin iyi tarım uygulamalarına yaklaşımları ele alınmıştır. Bu bağlamda ekonomik faktörler baz alındığında üreticilerin %78,8'i mallarını yüksek fiyatla satmanın önemine vurgu yapmıştır. Üründe kalite elde etmenin %75,8 oranında kendileri için çok önemli olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların %63,6'sı da pazarlama garantisinin çok önemli olduğunu dile getirmişlerdir. Üreticiler kendi çalışanlarının sağlığının da korunması gerektiğini %75,8 oranında çok önemsemektedirler. Aynı zamanda ürettikleri ürünlerin de sağlık açısından tüketiciye zarar getirmemesini %84,8 oranında çok önemli görmektedirler. Katılımcıların %37,9'u modern tarımdaki yeniliklere çok önem vermektedir.

Üreticilerin İTU kapsamında yapılan eğitimlere %68,2 oranında katılım sağladıkları görülmektedir. Üreticiler İTU kapsamında kültürel işlemler içerisinde en çok %31,8 oranında gübreleme ve ilaçlama ve %22,7 oranında budama ve terbiyeye önem vermektedir. Katılımcıların %69,7'si GLOBAL GAP sertifikasının kirazın

pazarlanmasında önemli role sahip olduğunu düşünmektedir. Yine katılımcıların %74,2'si İTU kapsamında kiraz üretmeye başladıktan sonra gelirlerinde ciddi artış olduğunu görmüşlerdir. Üreticilerin %77,3'ü İTU'dan memnun olduklarını belirtmişlerdir.

Bölgenin iklim özellikleri ve toprak yapısı olarak uygunluğu kiraz yetiştiriciliğini daha yaygın hale getirebilir. Yeni dikim bahçelerde çeşitliliğin azaltılması daha kontrollü bir hasat sezonu için önem arz etmektedir. Çok çeşitle yapılan karışık dikim bahçelerde ilaçlama sorunu en başta karşımıza çıkan problemler arasındadır. İşsizlik durumu gittikçe önemli bir hale bürünmektedir. Özellikle son yıllarda gerek Yunan gerek Türk halkı içerisinde bölgede çok fazla yurtdışına göçler gerçekleşmeye başlamıştır. Bunun en önemli nedeni işsizlik ve tatmin edici olmayan maaşlardır. Meyveciliğe geçişin hızlanması bölge ekonomisini daha iyi duruma getirecektir. Tarım arazilerinin korunması ve boş arazilerin meyve üzerine değerlendirilmesi olumlu sonuçlar yaratabilir. Üreticilere farklı projeler altında değişik üretim fırsatları sunulabilir. Tarımsal desteklemelerin ve teşviklerin birazda olsa artması, özellikle de böyle bir dönemde üreticiye bir nefes aldiracaktır.

Avrupa'ya yapılan ihracatlar ve alınan geri dönüşlerin olumlu yönde olması gelecek vadedmekte ve üretilen bölge kirazının marka değerini arttırmaktadır. Burada geçmişteki hataların yapılmaması yani verimlilik esasını ön planda tutulup tarımda çevre ve hayvan sağlığının tehlikeye atılmamasına da dikkat edilmelidir. İçinde bulunduğumuz pandemi döneminde sağlıklı gıdaların tüketilmesi son derece önemlidir. İnsan sağlığına duyarlı bir şekilde üretimin gerçekleşmesi son derece önemli rol oynamaktadır. Sağlık kurallarının doğru bir şekilde gözetilmesi gerekmektedir. Kısa dönemde karlılık vurgusu yapılarak, erkenci bölge olma özelliğini kullanarak Avrupa pazarında söz sahibi bir bölge olunabilir. İyi kalite ve yüksek verimlilik esasıyla üretimin yapılması hem üreticiler hem de pazarlamacılar açısından önemli avantajlar yaratabilir. Farklı pazar arayışları sürekli devam etmeli ve erken dönemde piyasaya sürülen ve ilgi ile karşılanan bu ürüne karşı talebin sürekliliği sağlanmalıdır.

İyi tarım uygulamalarının hız kazanması ve tarımın bilinçli bir şekilde yapılmaya başlanması önemli bir unsurdur. Genç yaş nüfusun bu işi ele alması daha açık görüşlü olmalarının da etkisiyle modernizasyon çalışmalarını hızlandırabilir. Yeni kurulum bahçelerin palmet sistem üzerine kurulması işçiliği ve hasadı kolaylaştırmaktadır. Eski sistemde olup sökülen ve yeni dikim yapılacak olan bahçelerin hem erken verime geçirebilmek için hem de doğru yılda doğru verim elde edebilmek için bahçelerin doğru çeşitlerle kurulması ve bakımlarının da eksiksiz yapılması sağlanmalıdır. Kiraz suyu seven bir ürün olduğundan arazilerin tamamının sulanabilir duruma getirilmesi verimi arttıracaktır. Özellikle belediyelerin bu anlamda desteğine ihtiyaç vardır. Üreticilere gerekli olan sulama alt yapısının oluşturulması için gerekli adımların zaman kaybetmeden atılması gerekmektedir.

Budama ve terbiye ürünün kaliteli elde edilmesinde sulama gibi ciddi öneme sahip diğer bir unsurdur. Kış budamaları yapıldıktan sonra kışlık bakımların eksiksiz yapılması ağaçların sağlığı için önemlidir. Ağaçlarda budamaları sadece mevcut yılın verimi için değil, gelecek yılın meyvesini kazanmak için de yapmak gereklidir. Toprak analizleri baz alınarak ağacın isteğine göre doğru gübreleme yapılmalıdır. Danışmanlar tarafından verilen eğitimlerin sürekli devam etmesi ve ziraat mühendisleriyle irtibatın sürekli kurulması önem arz etmektedir. Kiraz üretimine uzun yıllar önce başlamış üreticiler bu konuda kendilerini daha deneyimli görmektedir. Ancak ağaçların dilinden anlamak gerekir. Eski yıllarda yapılan bakımlarla günümüzde yapılan bakımlar arasında ciddi değişimler olmuştur. Genç üreticiler bu değişimlere kolay ayak uydurabilmekte ancak orta yaş ve yaşlı nüfus bazı konularda geri kalmaktadır. Bu nedenle üreticiler sürekli kendini geliştirmeli ve bu işi öncelikli iş olarak görmelidir. Bu sayede bölgede üreticilerde ekonomik anlamda kiraz yetiştiriciliğinden daha fazla kar elde edeceklerdir.

KAYNAKLAR

Adanacioğlu, H. 2013. Çiftçilerin doğrudan pazarlama kararlarını etkileyen unsurlar: İzmir ili Kemalpaşa ilçesi kiraz üreticileri üzerine bir araştırma. E.Ü. BAP Projesi, Proje No: 2011-ZRF-051, İzmir, 144s.

Adanacioğlu, H. 2017. Doğrudan Pazarlama Stratejisinde Kiraz Üreticilerinin Pazarlama Etkinliği. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 2017: 03 (1).

Ahmet, O.M. 2020. Sözlü Görüşme. Tarım Hayvancılık Araştırma Enstitüsü, Gümölcine, (Görüşme Tarihi: 28.09.2020).

Akbaş, B. 2019. Sürdürülebilir Tarımda Entegre Mücadele Çalışmalarının Ülkemiz Açısından Değerlendirilmesi. *Ankara Yalvaç Akademi Dergisi*, 4 (1): 32-40.

Akçal, A. 2013. Kirazda Satış ve Pazarlama. Kiraz Yetiştiriciliği: Lapseki Kirazı, Doç. Dr. Hakan Engin, Dr. Arda Akçal: Engin, H., Akçal, A., Lapseki Meyve Üreticileri Birliği ve On Sekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dekanlığı, Çanakkele, 116-123.

Aktürk, D., Savran, F., Can Niyaz, Ö. 2014. Tarımda Konvansiyonel Üretim ile İyi Tarım Uygulamalarının Karşılaştırılması: Çanakkele İlinde Şeftali ve Kiraz Örneği, XI. *Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi*, Cilt-II, s: 748-755, 3-5 Eylül, Samsun.

Alemdar, Ö. 2019. Bağcılıkta İyi Tarım Uygulamaları Hakkında Üreticilerin Bilgi Düzeyinin İncelenmesi: Manisa İli, Salihli İlçesi Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, AÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Bahçe Bitkileri Ana Bilim Dalı, Ankara.

Ali, C., Tipi, T. 2019. Batı Trakya Bölgesinde Kiraz Üretimi ve Pazarlaması. XI. *Uluslararası Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Kongreler Serisi 9-10 Mart 2019*, Tekirdağ,

Anonim, 2007. Global Gap Sertifikasyon Yönetmeliği. http://www.a-cert.org/files/ICS-GG-D1.14kanonismos_pistopoiisis_07_GlobalG.A.P.pdf (Erişim Tarihi: 04.01.2021). (Yunanca'dan çeviri).

Anonim, 2014. Global Gap Belgesi Önemi ve Gerekliliği. <http://www.eurocert.com.tr/globalgap-belgesi.aspx> (Erişim Tarihi: 01.01.2021).

Anonim, 2015. Tarımda Hasat ve Pazarlama. http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller/Hasat%20ve%20Pazarlama.pdf (Erişim Tarihi: 12.01.2021).

Anonim, 2017a. Son yıllarda iyi tarım uygulaması yapan üreticilerde %22'lik artış. <https://www.agro24.gr/agrotika/proionta/viologika-pistopiimena/kata-22-ayxithikan-oi-pistopiimeno-kata-globalgap> (Erişim Tarihi: 04.01.2021). (Yunanca'dan çeviri).

Anonim, 2017b. Global Gap Standartlarının Meyve ve Sebze Üretimi İçin Temel Teknik Gereksinimleri. http://www.a-cert.org/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=category&id=12:globalgap&Itemid=9&lang=el (Erişim Tarihi: 08.01.2021).

Anonim, 2019. Ülkelere Göre Dünya İhracat ve İthalat Verileri. https://www.trademap.org/Country_SelProduct_Graph.aspx?nvpm (Erişim Tarihi: 30.12.2019).

Anonim, 2020a. Korona Virüsle Değişen Tüketim Alışkanlıkları. <https://www.dunya.com/kose-yazisi/koronavirusle-degisen-tuketim-aliskanliklari/470062> (Erişim Tarihi: 29.12.2020).

Anonim, 2020b. Kiraz Değerlendirme Raporu, Dünyada Kiraz. <https://www.tarimorman.gov.tr/BUGEM/Belgeler/MİLLİ%20TARIM/Ürün%20Masalari%20Ürün%20Değerlendirme%20Raporlari%20Yayımlandı/Kiraz%20Değerlendirme%20Raporu.pdf> (Erişim Tarihi: 20.02.2021).

Anonim, 2021a. Global Gap Sertifika Örnekleri. <https://database.globalgap.org/globalgap/search/SearchMain.faces> (Erişim Tarihi: 03.01.2021).

Anonim, 2021b. Dünya Kiraz Üretimi. <http://www.fao.org/faostat/en/#data/QCL> (Erişim Tarihi:03.01.2021).

Anonim, 2021c. İllere Göre Kiraz Üretim Miktarı ve Alanı. <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SPG06/-> (Erişim Tarihi: 04.01.2021).

Aydın, B., Aktürk, D., Özkan, E., Kiracı, M.A., Hurma, H. 2016. Çanakkale İlinde İyi Tarım Uygulaması Yapan ve Yapmayan İşletmelerde Bazı Ürünlerin Üretim Girdileri ve Maliyetleri. *XII. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi*, 25-27 Mayıs, Isparta, s.1597-1604.

Bayraktar, Ö. V. 2015. İzmir-Kemalpaşa Yöresinde Globalgap Uygulayan ve Uygulamayan Kiraz İşletmelerinin Teknik ve Ekonomik Yönünün Sürdürülebilir Tarım Açısından Değerlendirilmesi. *Doktora Tezi*, Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, 143, İzmir.

Bilge, S., Çelikay, F. 2010. Avrupa Birliği Bütçe Harcamaları ve 2007-2010 Dönemi AB Bütçe Harcamalarının Analizi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12 (1): 1-28.

Çifçi, R.Ö., Demirbaş, N. 2020. Meyve ve Sebze Üretiminde Ortaya Çıkan Kayıplar Üzerinde Etkili Olan Faktörler: İzmir İli Örneği, *Akdeniz Üniversitesi Araştırma Makalesi*. 33 (1), 85-91.

Demirsoy, H., Macit, İ., Demirsoy, L. 2015. Kirazlarda Terbiye Sistemleri. *Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 25 (1): 55-62.

Dimitris, P. 2009. Entegre Sebze Mahsulü Yönetimi Kabak Yetiştiriciliği Üzerine Bir Örnek Çalışma. *Lisans Tezi*, Kalamata Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Sera Yetiştiriciliği ve Çiçekçilik Bölümü, Kalamata. (Yunanca'dan çeviri).

Engin, H., Ünal, A. 2006. 0900 Ziraat Kiraz Çeşidinin Kış Dinlenmesi Üzerine Araştırmalar. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 43 (1): 1-12.

Erdil, M., Tiryaki, O. 2020. Manisa İlinde Çiftçilerin Tarım İlaçları Kullanımı Konusundaki Bilinç Düzeyi ve Duyarlılıklarının Araştırılması. Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, *Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6 (1): 81-92.

Eryılmaz, G.A, Kılıç, O. 2018. Türkiye'de Sürdürülebilir Tarım ve İyi Tarım Uygulamaları, *KSÜ Tarım ve Doğa Dergisi*, 21 (4): 624-631.

Gökkür, S., Çelik, Z. 2016. Meyve ve Sebze Ürünlerinde Küresel Değer Zinciri. VII. Bahçe Ürünlerinde Muhafaza ve Pazarlama Sempozyumu 4-7 Ekim 2016, İzmir.

Güneyli, A., Onursal, C.E. 2014. Ilıman İklim Meyvelerinde Hasat Kriterleri. Meyvecilik Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü Yayın No: 59, Isparta.

Güzel, M. 2012. Tarımda Kalite Uygulamaları Kapsamında İyi Tarım Uygulamalarının (GAP) Yeri ve Bir Örnek Uygulama. *Yüksek Lisans Tezi* Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Toprak Kalite Yönetimi Anabilim Dalı Kalite Yönetimi Programı, İzmir.

Hasdemir, M. 2011. Kiraz Yetiştiriciliğinde İyi Tarım Uygulamalarının Benimsenmesini Etkileyen Faktörlerin Analizi. *Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Ankara.

İşleyen, M. 2019. Ankara İli Ayaş İlçesinde Kiraz Yetiştiriciliği Yapan Tarım İşletmelerinde Ürün Maliyetinin ve Karlılık Düzeyinin Belirlenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Ankara.

Kaltsis, İ., Tsinas, D. 2005. Kalite Sistemleri ve Birincil Ürün Belgelendirmesi (İyi Tarım Uygulaması İlkeleri ve Entegre Ürün Yönetimi). *FCS Danışmanlığı (Gıda Zinciri Hizmeti) Kongresi 13-15 Mayıs 2005*, Atina. (Yunanca'dan çeviri).

Karabal, A. 2019. Food Regulations and Food Safety. *International Journal of Social and Humanities Sciences (IJSHS)*, 3 (1), 179-198.

Kazantzis, K., Hatziharisis, İ. 2011. Kiraz Yetiştirme Kılavuzu. Yapraklarını Döken Ağaçlar Enstitüsü Tarafından Yayınlanmış Kiraz Bilgilendirme Çalışması, Naousa, 24s. (Yunanca'dan çeviri).

Kazantzis, K., Marnasidis, S.S. 2013. Güncellenmiş Kiraz Yetiştirme Kılavuzu. El.g.o Dimitra Kurumu ve Yapraklarını Döken Ağaçlar Enstitüsü Tarafından Yayınlanan Kiraz ile İlgili Genel Bilgilendirme Çalışması, Naousa, 28s. (Yunanca'dan çeviri).

Keyvan, Ö.Z. 2012. Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Türkleri Sorunu. Ankara Hacettepe Üniversitesi, *Mesleki Bilimler Dergisi*, 1 (4): 20-31.

Koyuncu, M.A., Erbaş, D., Onursal, C.E., Özüsoy, F. 2018. Hasat Öncesi Farklı Dozlarda Putresin Uygulamasının 0900 Ziraat Kiraz Çeşidinin Soğukta Muhafaza ve Kalitesi Üzerine Etkileri. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 55 (3): 271-279.

Mahmutoğlu, T. 1999. HACCP Sisteminin Sertifikalandırılması. *Gıda Teknoloji Dergisi*, 4 (2).

Margaritopoulos, G. 2014. Entegre bir yönetim sisteminin geliştirilmesi, uygulanması ve belgelendirilmesi.
<https://www.blog.farmacon.gr/katigories/texniki-arthrografia/systimata-poiotitas/item/294-olokliromeni-diaxeirisi-paragogi> (Erişim Tarihi:26/08/2020). (Yunanca'dan çeviri).

Mihou, A. 2008. Kiraz Yetiştiriciliğinin Entegre ve Geleneksel Yönetimi: Pire Bölgesi Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, AUTH, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Selanik. (Yunanca'dan çeviri).

Mitcham, E.J., Crisosto, C.H., Kader, A.A. 2006. Recommendations for Maintaining Postharvest Quality- Sweet Cherry, Updated, June 14, 2006.
<http://postharvest.ucdavis.edu/Produce/ProduceFacts/Fruits/cherry.shtml>

Mposnaki, E. 2020. Yunanistan ve Avrupa'da Kiraz Yetiştiriciliği.
<https://agravia.gr/kalliergeia-kerasias-europi-kai-ella/>. (Erişim Tarihi: 07/01/2021). (Yunanca'dan çeviri).

Newbold, P. 1995. Statistics for Business and Economics. Prentice-Hall International, New Jersey, 867 p.

Öner Aba, G., Işın, Ş. 2014. Dünyada ve Türkiye'de İyi Tarım Uygulamalarının Gelişimi. *XI. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, 3-5 Eylül 2014*, Samsun.

Öztürk, F.P, Emre, M., Karamürsel, D., Öztürk, G., Dolunay, E.M. 2013. Modern Meyvecilik ve Ekonomik Değerlendirmesi. *Tarım Türk Dergisi*, 44: 1-5.

Öz, F.Ç. 2016. Isparta İli Kiraz İhracatının Analizi. *Yüksek Lisans Tezi*, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Isparta.

Polat, F. 2014. Azerbaycan'da Global GAP Tarım Uygulamalarının Gıda Güvenliği Bakımından Değerlendirilmesi, Azersun Örneği. *XI Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi 3-5 Eylül 2014*, Samsun.

Poyraz, K. 2009. Türkiye'de Tarımsal Üretimde Kalitenin Gelişimi ve Tarımsal Sertifikasyon Uygulamalarında EUREPGAP. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.

Ragkou, F. 2016. GRASP: GlobalGap sistemindeki yeni uygulama. <https://www.blog.farmacon.gr/katigories/texniki-arthrografia/systimata-poiotitas/item/1249-grasp-o-neos-tomeas-stin-efarmogi-ton-systimaton-pou-eisagei-i-globalg-a-p> (Erişim Tarihi: 21/12/2020). (Yunanca'dan çeviri).

Sakaldaş, M. 2013. Kirazda Hasat ve Muhafaza Teknikleri: Kiraz Yetiştiriciliği: Lapseki Kirazı, Doç. Dr. Hakan Engin, Dr. Arda Akçal: Engin, H., Akçal, A., Lapseki Meyve Üreticileri Birliği ve On Sekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dekanlığı, Çanakkele, 107-115.

Sayın, C., Özkan, B. 2001. Avrupa Birliğinde Organik Tarım Uygulamaları, İzlenen Politikalar ve Avrupa Birliğine Organik Ürün Dış Satım Olanakları, *Türkiye II. Ekolojik Tarım Sempozyumu 14-16 Kasım 2001*, Antalya.

Sezgin A.C., Artık, N. 2015. Food Safety and HACCP Applications for Mass Consumption Places. Gazi University, Faculty of Tourism Department of Gastronomy and Culinary Arts and Ankara University Faculty of Engineering Department of Food Engineering, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 3 (2): 56-62.

Tiryaki, O., Canhilal, R., Horuz, S. 2010. Tarım İlaçları Kullanımı ve Riskleri. Erciyes Üniversitesi, *Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 26 (2): 154-169.

Tiryaki, O. 2016. Türkiye'de Yapılan Pestisit Kalıntı Analiz ve Çalışmaları. Erciyes Üniversitesi, *Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 32 (1): 72-82.

Unakitan, G., Hurma, H., Makaracı, Z., Başaran, B., Abdikoğlu, D. İ., Sağır, F. E. 2018. Trakya Bölgesinde Sofralık Kiraz Üretiminde Farklı Tesis Yapılarına Ait Üretim Maliyetlerinin Belirlenmesi. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi* 35(3): 193-202.

EKLER

BATI TRAKYA BÖLGESİNDE İYİ TARIM UYGULAMALARI İLE KIRAZ ÜRETEN İŞLETMELERİN EKONOMİK ANALİZİ

Bireysel özellikler:

- 1) Cinsiyetiniz: Erkek/Kadın
- 2) Yaşınız:
- 3) Eğitim durumu:
a)İlkokul b)Ortaokul c)Lise d)Üniversite
- 4) Aile bireylerinin toplam sayısı:.....Tarımda çalışanların sayısı:.....
- 5) Gelir durumunuz:
Tarımsal gelir:.....Tarım dışı gelir:.....

Tarımsal üretim:

- 6) Kiraz gelirinin toplam tarımsal gelir içerisindeki payı (oranı):
a)25%'ten az b)25-50% c)50-75% d)75%'ten fazla
- 7) Kaç yıldır tarımla uğraşıyorsunuz?
.....
- 8) Kaç yıldır kiraz yetiştiriciliği yapıyorsunuz?
.....
- 9) Üye olduğunuz bir organizasyon var mı?
a) Herhangi bir organizasyona üye değilim
b) Kooperatife üye
c) Üretici birliklerine üye
d) Çiftçiler tarafından kurulan bir şirkete üye
e) Diğer
- 10) Toplam kaç dekar araziniz var?
.....

Arazi tasarruf durumu

	Öz mülk	Kira	Ortak	Arazinin dekar değeri
Kuru				
Sulu				
Toplam				

- 11) Kiraz dışında hangi ürünleri yetiştiriyorsunuz? Kaç dekar çalışmaktasınız?

Yetiştirdiğiniz ürünler

Ürün	Alan (da)	Üretim Miktarı	Üretim Değeri	İTU (Var/Yok)

12) Kiraz araziniz kaç dekar? Kaç parsel var?

13) Dekarda kaç ağacınız var? Yetiştiricilik sisteminiz nedir?

Kiraz Çeşitleri	Alan (da)	Ağaç Sayısı	Verim (kg/da veya kg/ağaç)	Üretim Miktarı (kg)	Ortalama Satış Fiyatı	Üretim Değeri	İTU Var/Yok

14) Kirazlarınızı nereye pazarlıyorsunuz?

Kiraz Alıcısı	Satış Miktarı	Satış Fiyatı
Fabrika		
Manav		
Doğrudan Tüketicilere		
Marketlere		

15) Kiraz satış fiyatlarından memnun musunuz?

a) Evet b) Hayır

16) Sizi kiraz yetiştiriciliğine yönlendiren en önemli etkenler nelerdir?

- a) Mevcut pazarın olması
- b) Bölgenin kiraza elverişli olması
- c) Kiraz talebindeki artış
- d) Kiraz teslim yerlerine ulaşım kolaylığı
- e) Satış garantisi olması
- f) Karlı bir faaliyet olması
- g) Üretimimin kolay olması

17) Kiraz üretimi diğer üretim faaliyetlerine göre sizce daha karlı mı?

a) Evet daha karlı b) Hayır karlı değil c) Kısmen daha karlı

18) Kiraz üretimi neden daha karlı?

- a) Daha az alandan daha çok kar elde edilmesi
- b) Diğer ürünlere göre daha kısa dönem çalışılması ve kazancının daha fazla olması
- c) Maliyetlerin diğer üretim faaliyetlerine göre daha az olması
- d) Pazar garantisi olması veya ihracat ürünü olması
- e) Diğer

19) Kiraz satışında karşılaşılan ilk üç sorunu sıralayınız?

- () Kirazda ilaç kalıntı sorunu () Üretim yıllara göre düzensiz oluşu
- () Üreticilerin ihracatçıya mahkûm olması () Üreticinin örgütlü hareket edememesi
- () Kiraz üretiminde yeni üretim tekniklerinin kullanılmaması
- () İhracatta yeni stratejiler geliştirmek
- () Diğer.....

- 20) Kiraz yetiştiriciliğinde karşılaştığınız en büyük sorunlar nelerdir?
a) İşçilik durumu ve maliyeti
b) Budama sorunları
c) Kiraz hasadında yaşanan sorunlar (düzgün toplanmaması, istenilen ebatlarda ürün elde edilememesi vs.)
d) İlaç kalıntı sorunları
e) Diğer
- 21) Kirazcılıkta kullandığınız işgücü durumu ve kaynağı nedir?
a) Aile iş gücü
b) Geçici işçiler
c) Daimi işçilik
d) Diğer

İyi tarım uygulamaları:

- 22) İyi tarım uygulamaları yapıyor musunuz?
a) Evet b) Hayır
- 23) Kaç yıldır iyi tarım uygulamaları yapıyorsunuz? Bireysel mi yoksa grup sertifikasyonu mu?
.....
- 24) İyi tarım uygulamalarını tercih etme sebebiniz:
1. hiç önemli değil 2. önemli değil 3. Kararsızım 4. Önemli 5. Çok önemli

FAKTÖRLER	1	2	3	4	5
Ekonomik faktörler					
-Daha yüksek satış fiyatı					
-Pazarlama garantisi					
-Masraflardan tasarruf					
-Karlılık					
-Daha fazla gelir elde etmek					
-Devlet desteği almak					
-Eşit rekabet koşullarında diğer üreticilerin önünde olunması					
-Kaliteli ürün elde etmek					
-Perakendecilerle anlaşma yapılmasına imkân sağlaması					
-İhracatta sorun yaşanmaması					
Çevresel faktörler					
-Doğal hayatı korumak					
Sağlık faktörleri					
-Çalışan işçilerin sağlığını korumak					
-Tüketicilerin sağlığını korumak					
-Kendi sağlığını korumak					
Yenilikçilik					
-Yeniliklere ayak uydurma isteği					

- 25) İyi tarım uygulamalarının yaygınlaşması için ne gibi destekler verilmelidir?
a)Devlet destekleri
b)Zarar kurumu tarafından sağlanacak destekler (yağmur ve dolu önleyici sistemlerin kurulumlarında sağlanacak destekler)
c) Prim destekleri
d) Gübre, ilaç, tarım aletleri gibi destekler
e) Diğer
- 26) İyi tarım uygulamaları konusunda yapılan eğitimlere katılıyor musunuz?
a) Evet b) Hayır
- 27) İyi tarım uygulamaları hakkında yayımlar ve eğitimler yapılmasını uygun buluyor musunuz?
a) Evet b) Hayır
- 28) İyi tarım uygulamaları kapsamında en önem verdiğiniz kültürel işlem nedir?
a)Budama ve terbiye
b)Toprak işleme
c)Sulama
d)Gübreleme ve ilaçlama
e)Diğer
- 29) İTU sertifikası olması kirazınızı pazarlama açısından katkı sağladı mı?
a) Evet b)Hayır
- 30) İTU ya dahil olduktan sonra gelirinizde bir artış oldu mu?
a) Evet b) Hayır
- 31) İTU kapsamında kiraz üretimini diğer üreticilere önerir misiniz?
a) Evet b) Hayır
- 32) İyi tarım uygulamalarını faydalı buluyor musunuz?
a) Evet b) Hayır

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Chakan ALI
Doğum Yeri ve Tarihi: Gümülcine/ Komotini (02/02/1994)
Yabancı Dil : Yunanca, İngilizce

Eğitim Durumu

Lise : Gümülcine Celal Bayar Azınlık Lisesi
Lisans :Bursa Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım
Ekonomisi Bölümü (Mezun-2017)
Yüksek Lisans : Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı

Çalıştığı Kurum/ Kurumlar: Biogaia Tarım İlaçları Bayii LTD. ŞTİ Staj Gümülcine/
Yunanistan

Süre: (Haziran- Ağustos 2015) Tel: +30 25310 85500

Yaka Kiraz İşleme ve Paketleme Tesisi (Gümülcine) Süre: (Nisan 2018- Halen)

Tel: +30 25310 82800

İletişim (e-posta) : chakanali@hotmail.com

Yayınları : Batı Trakya Bölgesinde Kiraz Üretimi ve Pazarlaması
İBANESS Kongreler Serisi 2019 Tekirdağ/ Türkiye